

Otthonom
Szatmár megye

60

BOROS ERNŐ

KANNIBÁLIA KANNIBÁLTALANÍTÁSA

Karcolatok, groteszkek, jegyzetek

Szatmárnémeti, 2024

Boros Ernő

Kannibália kannibáltalanítása

Karcolatok, groteszkek, jegyzetek

Szatmárnémeti, 2024

Az Otthonom Szatmár megye könyvsorozat
felelős szerkesztője:

Csirák Csaba

Borító, rajzok: Fleisz István

Korrektúra: Putovits Tünde

ISBN 978-973-0-40107-3

Nyomda: COLOR Print kft. Zilah

Tartalomjegyzék

Pályaválasztás	5
Így került Aladdin a csodalámpába	7
Aktivistásítás	8
Szerelem	10
Az illetékesek álláspontja.....	13
Voltaire üzenete	15
Adósságtörlesztés	18
Anyja lánya	20
A gádzsó a végén lecigányoz	24
Tűzeset.....	26
Ellenszelekció	28
Gyöngyike.....	33
Bengáló a televízióban	35
Bérhúrrogók a szoboravatón	37
Visszafojtott örömkönnyek	39
Demitizálás.....	40
Cigánylakodalom, összefoglalva	44
Tárgyilagos szülők	45
Egyszer használatos tolerancia.....	48
Vastag Papó hajtásija	50
Miért kell a Nobel-díj-tükör?.....	52
Ingyen munkaerő.....	59
Dávid és Góliát	61
Húsvéti locsolás	62
Egy jó kis cirkusz.....	64
Kannibália kannibáltalanítása.....	66
Tapasztalatcsere.....	70
Két órán át párttag	72
Farkas-politika	74
Veszett bor.....	76
Az ezeregyéjszaka eszmei mondanivalója	77
Fattyúévés.....	79
Politikai alku.....	80

A legmegbízhatóbb színikritikus	82
A férjjelölt.....	83
Továbbajándékozott márciuskák	85
Mentalitás	88
Vasárnap gazdát cserél.....	89
Érintetlenségi adó	90
Vályogvető mérnök.....	92
Ezért más Románia?	94
Szellemi örökség.....	96
Titkosszolgálatok országa.....	98
Reklamáció.....	103
Frontot biztosítani az öregeknek	104
Roma kormalk	105
Hölgypalánták	107
Önkritika.....	109
Gurunyázás.....	112
Házassági tanácsadó helyett	113
Apaság	115
Rákélesztés	117
Íme a jó pásztor.....	119
Kocsivásárlás után	120
Maecenas elődje	122
Pirosozás Magyarban.....	125
Nő-igazolványok	126
Palira framingeltek	128
Pénzforgatás	132
Farkasdemokrácia.....	135
Ştii magyareşte?.	137
Cigányverő testvériség?	140
A szaktudás ára	141
Ivóvendégmunkán.....	142
Hitelezés után.....	144
Számarányos érdekképviselőt	146
Közös vállalkozás.....	149
Óriásszemétdomb.....	151

Pályaválasztás

— Miért lettem órás? – kérdez vissza Kiss Attila nagykárolyi órásmester. – Hát az aszfaltozók nagy szívbeli jósága miatt!

Amikor több mint harminc évvel ezelőtt elvégeztem a kötelező hét osztályt, esetemben szó se lehetett továbbtanulásról. Kenyeret kellett keresnem. Heten voltunk testvérek, édesanyáknak a háztartásra is alig jutott ideje a rólunk való gondoskodás mellett, nemhogy kereső foglalkozást vállalni, és abból se nagyon tellett fürdőszobára, amit édesapánk iskolaszolgaként hazahozott. No de se baj, mondogatták a szüleink, felnő az Attila gyerek, dolgozni kezd, akkor aztán lesz nekünk annyi pénzünk, mint a halnak, mielőtt tepsibe dugják.

Csak az a bökkenő mutatkozott, hogy mivel még csupán tizenhárom esztendő voltam, nemigen kapkodtak utánam a munkaerőpiacon. Hosszas keresgélés után végül mégis találtam munkát, mégpedig az aszfaltozók mellett. Nagyon jó munka volt az, különösen azért, mert a mesterek messzemenően tekintettel voltak az éveim számára, egy pillanatig sem feledkeztek meg arról, hogy még csak tizenhárom tavaszt értem meg.

— Attila fiam – mondogatták jóakaratóan –, neked odahaza se asszony, se gyerek, tehát korábban, akár hajnalban is kelhetsz. Négy órakor begyújtasz az üst alá, de mivel egyéb dolgod úgysincs, a szurkot is beleteheted mindjárt abba az üstbe, aztán ha már a szurok megolvadt, mivelhogy úgysincs egyéb dolgod, utána küldheted a homokot, a kőport meg minden mást is, amit még szükséges. Mert ugye, minek ezzel másvalakit külön fárasztani, ha te már amúgy is ott tartózkodsz tűzrakás ügyben? Meg aztán, mivel még kicsi vagy, később, amikor mi, nagyok aszfaltozunk, úgyse lesz munkád...

Na, eljött a reggeli hét óra. Kábé akkortájt, amikor az én szorgalmamnak köszönhetően már öntésre kész állapotba került a folyékony aszfalt, megjöttek a májszterok. Nyomban rám szóltak, hogy fogjak csak meg egy talicskát, és hordjam vele a kezük alá a matériát, merthogy nekem, ugye, egyéb dolgom úgyszincs. Miután egy-egy üst gőzölgő tartalmát elsimították az úttesten, letelepedtek pihenni, falatozni, kártyázni, nekem pedig meghagyták, hogy csak tápláljam tovább a tüzet, az üstöt meg rakjam tele megint matériával, elvégre egyéb dolgom úgyszincs. Amikor ezzel elkészültem, elküldtek piáért, cigarettáért, miegymásért, szintén kizárólag csak abból a meggondolásból, hogy még fiatal vagyok, függék a lábaim, meg aztán enni akkor is ráérek, amikor ők dolgoznak, hiszen nekem más teendőm úgyszincs.

Később, amikor újra kezdetét vette az öntés, ismét kezembe nyomták a talicskát, és kioktattak, hogy állandó gyakorlás nélkül semmiféle meszeriát nem lehet elsajátítani; egy tanulónak, különösen ha ilyen fiatal, nagy szüksége van a különböző munkálatok alapos begyakorlására, különben sohase lesz belőle jó szakember. Hát csak gyakoroljak, mert egyéb dolgom úgyszincs.

Minden üstnyi aszfalt leterítéséért 30 lejt kaptak a májszterok. Mivel naponta általában három üst tartalmát terítették le, nekik 90 lej napidíj jutott, ami akkoriban szép pénznek számított. Lévé, hogy én még kicsi voltam, ráadásul se feleségem, se gyereke, se gondom, se bánatom, se egyéb dolgom nem volt, nekem egy egész napra 30 lejt adtak.

Hát így lettem én órás: mivelhogy négy hónap elteltével már annyira elegendő lett a májszterok irántam való nagy szívbeli jóságából, hogy elmentem inkább Galacra hároméves óráskiskolára.

(1995)

*

Így került Aladdin a csodalámpába

Mint tudjuk, amikor Aladdin megdörzsölte a csodalámpát, eleinte mindig egy gyönyörűséges máridleány bújtt elő belőle, és ilyesmiket mondott:

— „Szólj, mit kívánsz tőlem? Rendelkezz velem és a bűvös lámpa minden szolgálóleányával!”.

Aladdinnak ilyenkor csak egyet kellett szólnia, és a gyönyörűséges máridleány vagy a lámpa valamelyik másik, szintén gyönyörűséges szolgálóleánya készségesen boldoggá tette.

Hanem a sok dörzsöléstől egy idő után a csodalámpa meghibásodott, és az egyik dörzsölés alkalmával Aladdin saját házsártos felesége bújtt elő belőle, aki nem tartozott a lámpa szolgálóleányai közé, sőt fogalma sem lehetett arról, hogyan kell egy olyan nőnek viselkednie, aki a bűvös lámpa szolgálólánya, mert ahelyett, hogy kedvesen szólott volna hozzá, ráförmedt férjére:

— Ha nem teljesíted kívánságomat háromszor, téged duglak bele ebbe a lámpába!

Aladdin nagyon megijedt, mert ha a feleségéről volt szó, jó ideje egyszer is csak nehezen tudott kívánságot teljesíteni, ebben az összefüggésben már a kettőt is csillagászati számnak érezte.

Könyörgésre fogta hát a dolgot:

— Kérlek, légy tekintettel őszülő fűrtjeimre...

Felesége azonban hajthatatlan maradt.

— Annyi a mulasztásod, hogy engedményről szó sem lehet! Eddig csak olyankor és annyszor teljesítetted a kívánságomat, amikor és ahányszor te akartad. Mert önző vagy! Ezentúl olyankor és

annyiszor teszel a kedvemre, amikor és ahányszor én akarom. Úgy fogok veled viselkedni, ahogy te viselkedtél a máridleánnal, amikor a lámpa még a te szájízod szerint működött!

Aladdin tudta, hogy minden hiába, mert ha asszonya valamit a fejébe vesz, azt onnan ki nem verheti senki és semmi. Megtette hát, ami tőle tellett. Miután azonban igen kevés tellett tőle, felesége kíméletlenül beváltotta ígéretét, és bedugta a lámpába, ezeket mondván neki:

— Ezentúl csak olyankor jöhetsz ki onnan, amikor én akarom, és csak azért, hogy kívánságom szerint tégy. És valahányszor csak egy vagy két kívánságomat teljesíted, megint visszaduglak! Ez lesz a büntetésed, amiért engem eddig elhanyagoltál, és folyton a máridleánnal meg a lámpa többi szolgálóleányával kujonkodtál!

Mivel ennek utána felesége meglehetősen gyakran dörzsölgette a lámpát, Aladdin idővel úgy megszerette annak belsejét, hogy legszívesebben soha többé nem bújt volna ki belőle. Pedig addigra már a gyönyörűséges máridleány meg a bűvös lámpa többi szolgálóleánya rég átköltöztek egy másik lámpába.

**

*

Aktivistásítás

Saját értelmezésem szerint az aktivista szó ezt jelenti: hozzá nem értő főnök. Vagyis olyan valaki, aki a szükséges hatalom birtokában irányít, döntéseket hoz, felülbírálja a szakembereket anélkül, hogy maga az adott szakterülettel kapcsolatos valóban alapos ismeretekkel rendelkezne.

A rendszerváltónak mondott események előtt a román

kommunista párt aktivistáit, az úgynevezett „hivatásos forradalmárokat” soroltam ebbe a kategóriába.

Ám az 1989. decemberi változások után hamar rádöbben-tem, hogy nemcsak azáltal válhat valaki aktivistává (hozzá nem értő főnökké), ha „pártvonalon” (és nem tudásának, rátermettségének köszönhetően) kerül „főnöki” pozícióba. Az is aktivistává válhat, aki egy bizonyos szakterületen alapos tudással rendelkezik ugyan, ám valamilyen más szakterületen kap vezető beosztást. Így ugyanis könnyen abba a helyzetbe juthat, hogy olyan tevékenységet kénytelen irányítani, amihez ő maga egyáltalán nem, vagy a beosztottainál kevésbé ért.

A jelenséget, ha egy, a maga nemében értékes embert nem a neki megfelelő helyre „emelnek ki”, önmagamban aktivistásításnak neveztem el.

Az aktivistásítás a diktatúra idején élte ugyan a virágkorát, azonban úgy tűnik, a forradalom nem szüntette meg.

Sőt, a demokratikus választások is eredményezhetnek aktivistásítást. Mégpedig általában olyankor, ha különböző csoportok, klikkek elsősorban nem azért segítenek hozzá valakit vezető beosztáshoz, hogy az illető egy egész közösséget igyekezzen közmegelégedésre irányítani. Hanem mert a választások alkalmával nyújtott támogatásért cserébe bizonyos ellenszolgáltatásokat, protekciózást várnak el.

Az így aktivistásítottak csoportérdekeket szolgáló eszközeimberekké válnak, és aligha hajtának több hasznát a régi – „hivatásos forradalmárok”-nak is mondott – pártaktivistáknál.

(Szatmári Friss Újság, 1990.02.10.)

**

*

Szerelem

(avagy: *Sir Roger Moore nagykárolyi hasonmása*)

— Tyúkos Bence? – elevenedett meg az idős asszony csupa-ránc múmiaarca, miközben szemében ifjonti hev fellobbanásáról árulkodó titokzatos fények gyulladtak. – Hát a Tyúkosról sokat mesélhetnék...

Arca valósággal átszellemült a visszaemlékezés lázában:

A mellékelt felvétel Sir Roger Moore angol színészről készült, akit évtizedekkel ezelőtt egyebek között Az Angyal című filmsorozat főszereplőjeként láthattak a képernyőn a Magyar Televízió partiumi nézői is.

— Mán olyan szípet azóta se látott a világ. Annak az a hollófeke-
te haja, az a barna, bársonyos bőre, az a gyönyörű arca, az a
finom úri beszígye... A' mán olyan vót, de egészen olyan, mint
egy igazi kalandorfírfi. Mint az a másik cigány móré, akit
régbben angyalikáival a feje tetején mutogattak a televízióban,
és Angyalnak híták. Tudja maga, hát az a Rodzser móré...

Az öregasszony egész lényéről lerítt, hogy Roger Moore-
ról beszél ugyan, de közben nem a jóképű angol színészre, hanem
saját hajdani nagy szerelmére gondol, aki iránt még most, évtize-
dek múltán, fél lábbal a sírban is olthatatlan szerelmet érez.

— Nagyon szíp fírfi vót – bólogatott elmerengve. – De bomoltak
is utána a lumnyi cselédek. Nem csak a cigányok, a gádzsinák is.
Ű meg egynek se tudott ellenállni. Ez okozta a vesztit. Hogy
mindenféle nők felé nagy hajlandósággal vót. A nagykárolyi ban-
kár lyányát se hagyta ki, pedig az aztán igazán nem vót arravaló
vászzoncseléd. De a Tyúkosnak nem is arra kellett, amire a kandú-
rok a lumnyikat használják. Eljegyezte, de nem azért, hogy fele-
ségül is elvegye. Azért jegyezte el, hogy a lakodaré alkalmából
mulatságot, bált rendezzenek, és azon biztosan jelen legyen ű is
mint férjjelölt. Tudta a Tyúkos, hogy űtet ilyen helyekre is been-
gedik, mert hiába cigány, nem láccik le rúla!

Szóval meggyűrűzte a bankár lyányát, amikor osztán ja-
vában állt az eljegyzési bál, Bence az éjszaka kellős közepén ki-
lopózott az udvarra azt a foglalkozását üzni, amiről elnevezték.
Vagyis tyúkot lopni.

Mind elvitte magával a bankosék tyúkjait, aznap mégis
cserben hagyta a szerencséje, mert a tyúkketrec mellett valahogy
elszórta a buletinjét, a lopás miatt riadóztatott zsandárok meg
másnap megtalálták...

Akkor láttam utoljára, amikor bilincsbe verve elvitték. A
tömlöcben halt meg, biztos azír, mer ott se hagyott neki békét, az
életet is kiszívta belőle a sok lumnyi nő. De nem csuda, mer an-
nak a hollófeke- te hajának, a barna, bársonyos bőrnek, a gyönyö-
rű arcának, a finom, úri beszídigyinek, a kalandorfírfi természe-
tinek nem is lehetett ellenállni. Olyan szípet meg olyan előkelőt

én azóta se láttam élőben. De még festett képen se. Csak a televíziójában. Ott is azt az egy Rodzser nevű mórét, akit a szípsígiért Angyalnak híttak...

A csupa-csont, csupa bőr töpörödött néne szemében ki-aludtak a fények, ráncokkal sűrűn barázdált arca élettelené vált újra. Szemmel láthatóan befejezte a visszaemlékezést. Érzelmek nélkül, fásultan, környezete iránt közömbösen üldögélt ismét Gumi pincérék konyhai székén, olyan múmia benyomását keltve, amelybe valamiféle jótékony varázslat folytán visszaköltözött ugyan az élet, de csupán néhány – időközben ismét elillant – ajándékpercre.

Sok évvel a fentiek lejegyzése után a két világégés között Nagykárolyban megjelent Szatmármegyei Közlöny nevű újság kollekcióját tanulmányoztam. Az 1941. május 14-i lapszámban a következő híradásra bukkantam.

„Benze Mihályt mindenki jól ismeri városunkban. Ez a mindig elegánsan öltözködő, megtévesztően jó megjelenésű fiatalember az elmúlt években a szélhámosságok, lopások egész sorát követte el nálunk. Különösen a baromfiólak szakszerű fosztogatásában tevékenykedett sokat, és nem egyszer ült börtönben is.”

**

*

Az illetékesek álláspontja

Még az 1989 decemberében Lepuffantott idején történt. A futballpálya volt az egyik legnépszerűbb hely a faluban, mérkőzésekkor ott sokan összegyűltek. A falubeliek szívükön viselték a csapat sorsát, ami abból is kitűnt, hogy amikor egymás után több meccset elvesztettek, rendszerint közkívánatra váltották le az edzőt.

Egy napon lelkiismeretes ember került a trónfosztott helyére, aki nyomban elment a vezetőséghez új sportfelszerelést kérni.

— Nem tudunk meccseket nyerni olyan cipőkben, amelyekből kikandikálnak a lábujjaink! – érvelt az illetékesnek.

Az illetékes sokrétű tevékenységet fejtett ki, ezért körültekintően akart eljárni.

— De vajon nem szokták-e már meg játékosaink a lyukas cipőket? – kérdezte aggodalmaskodva. – Amennyiben ugyanis megszokták, könnyen lehet, hogy új cipőkben nem tudnák jól kezelni a labdát.

— Eleinte kissé szokatlan lenne számukra – vakarta meg a tarkóját az edző –, de ezen hamar túlesnének ...

— És feltétlenül meg kell nyernünk azokat a meccseket? – taglalta tovább a kérdést az illetékes. – Az sem mellékes ugyanis, hogy önöket önző szempontok vezérlik-e, vagy a közösség érdekében akarnak győzni.

— A falu apraja-nagyja azért jár meccsre, hogy győzni lásson bennünket – mutatott rá az edző.

— Ez nem helyes! – ráncolta homlokát az illetékes. – Igazságon kell beosztani: egyet mi nyerjünk, egyet az ellenfél, aztán megint mi, megint az ellenfél, satöbbi, satöbbi. Baráti falvak között így dukál.

— Mi csak azért akarunk minden meccset megnyerni, mert az ellenfeleink is mindig győzni akarnak – védekezett az edző.

— Elavult szemlélet – mondta rosszállólag az illetékes. És hozzátette: – De mi majd példát mutatunk a többieknek is.

— Sajnos félő, hogy a közönség elpártol tőlünk, ha szándékosan veszítünk hazai pályán – jegyezte meg az edző.

— Akkor ezután hazai pályán mindig nyerni fogunk, idegenben viszont kikapunk, hogy ne okozzunk kellemetlenséget ellenfeleinknek sem – vágta rá az illetékes, szemmel láthatóan nagyon büszkén, amiért ilyen remek megoldást talált.

Az edző nem mert ellenkezni, ezért ismét az új sportfelszerelés szükségességét kezdte bizonygatni.

Az illetékes azzal bocsátotta el, hogy a problémák előbb-utóbb meg fognak oldódni.

Néhány hónappal később magához hívatta az edzőt a Főilletékes.

— Többet vártam magától! – mondotta kedvetlenül.

— Kérem szépen, engem az illetékes ennyire utasított! – védekezett az edző.

— Nem kételkedem az ő jó szándékában, azt azonban le kell szögezni, hogy a fejlődés minden csapatnak joga és kötelessége is egyben, a helyben topogás pedig ma már a múlté – magyarázta a Főilletékes.

— A jövőben tehát hozzunk el idegenből is két pontot? – kérdezte alázatosan az edző.

— Mit két pontot? Három, négy pontot hozzanak el idegenből is! Amennyit csak lehet! – csapott az asztalára harciasan a Főilletékes.

— Csak kettőt lehet – rebegte bátortalanul az edző.

— Igen, persze – motyogta zavartan a Főilletékes, majd ismét erősebb hangon folytatta. – Jelen pillanatban még csak két

pontot lehet elhozni idegenből. De ebbe nem szabad beletörődni. A fejlődés érdekében a lehetetlent is meg kell kísérelni!

— Mi minden tőlünk telhetőt megteszünk – ígérte a megszeppent edző. Így folytatta:

—De problémáink vannak a felszereléssel...

— A problémákat majd menet közben megoldjuk! – zárta le a beszélgetést a Főilletékes.

(*Szabad Szó*, 1975.01.19.)

**

*

Voltaire üzenete

Sohasem vitáztam még olyan rövid idő alatt olyan sokat, mint a romániai rendszerváltást követő napokban. A sok vitázás legfőbb tanulságaként rádöbrentem: képtelen vagyok civilizáltan vitatkozni!

„Nem értek egyet azzal, amit mond, de utolsó csepp véremig harcolni fogok azért, hogy elmondhasa.”

Az 1989. decemberi eseményekig Voltaire-nek ezt a ragyogó gondolatát tizenéves korom óta olyan kincsként hordoztam magamban, amelyet szigorúan tilos a nagy nyilvánosság előtt hangoztatni. Az 1989. december 25-én lepuffantott legfőbb cenzor ugyanis ennek pontosan az ellenkezőjét erőltette rá az ország polgáira. Ceaușescu a rendelkezésére álló szinte korlátlan eszközök gátlástalan igénybevételével mindent megtett azért, hogy Romániában a nyilvánosság előtt csak olyasmi hangozhasson el, amivel ödiktátorsága egyetért.

A decemberi események véget vetettek ugyan ennek a li-dérces valóságnak, azonban az elmúlt napokban rá kellett ébrednem, hogy bizonyos mértékig még mindig a múltbeli állapotok hatása alatt állok. Időre lesz szükségem a szólás és szólni hagyás alapszabályának betartásához szükséges akklimatizációhoz. Az elmúlt napi vitáim során ugyanis esetenként úgy elragadott a szabad véleménynyilvánítás mámore, hogy nem csupán elfelejtettem odafigyelni arra, amit vitapartnereim mondanak, de időnként a saját véleményem heves hangoztatásával valósággal beléjük fojtottam a szót.

Most, miután ez immár tudatosodott bennem, ünnepélyesen megfogadom, hogy ezentúl a betűje után igyekszem a szellemét is mielőbb a gyakorlatba ültetni ama lelkem mélyén oly régen hordozott voltaire-i gondolatnak. Mert – bár eddig is tudtam, értettem – most először sikerült teljes mélységében át is éreznem a nagy gondolkodó üzenetét:

ha valaki számunkra kifejezetten kellemetlen dolgot készül mondani, akkor is harcolnunk kell azért, hogy elmondhassa.

Ha másért nem, hát saját jól felfogott érdekünkben. Mert mindenki csak akkor részesülhet a szólásszabadság áldásaiból, ha mások szóláshoz való jogát tiszteletben tartja. Ugyanis a mások szólásszabadságának a korlátozásával egy időben saját magunkat is bizonyos dolgok elhallgatására, vagyis öncenzúrázásra kárhóztatjuk. Ez a demokrácia egyik legfőbb alapszabálya.

(Szatmári Friss Újság, 1990.02.10.)

Megcsúfolt demokrácia-posztulátumok

Az előbbi jegyzetet ma is időszerűnek tartom. Mégpedig azért, mert az 1989-es rendszerváltónak mondott események óta eltelt több mint három évtized sem bizonyult elegendőnek ahhoz, hogy Romániában a voltaire-i gondolatot tiszteletben tartók kerüljenek hatalomra. Ráadásul az Európai Uniónak ebben a tagállamában 2024-ben nem csupán a nagy francia filozófus által, a

XVIII. században megfogalmazott szólásszabadság-alaptételt hagyják figyelmen kívül. Hanem egy kb. 2000 (kétezer) évvel régebbit is.

Audiat et altera pars (hallgassuk meg a másik felet is) – ezt a Krisztus kortársaként élt római filozófus és államférfinak, Senecának tulajdonított demokrácia-posztulátumot a bukaresti vezetés szintén nem létezőnek tekinti. Pedig olyan gondolatról beszélünk, amelyet már a régi athéni bírók esküjébe is belefoglaltak...

Ha a kisebbségi jogok kerülnek szóba, Romániában lényegében mégis ugyanott tartunk, mint az 1989 karácsonyán lepuffantott legfőbb cenzor idején. Amennyiben nemkívánatosnak ítélik az érintett kisebbség képviselőjének a mondandóját, eszük ágában sincs harcolni azért, hogy elmondhassa. Ilyenkor államalkotóék a másik fél képviselőit szóhoz sem engedik jutni, újságokban, televízióban, egyáltalán minden fórumon helyettünk is többségi szócsöveket beszéltetnek. Akik sohasem helyben, spontánul megfogalmazott szöveget mondanak, hanem a hasonló alkalmakra Bukarestben előre gyártott következőt: „a kisebbségi jogok biztosítása terén Románia másoknak is példát mutat.”

Olyan következetesen és olyan régóta hajtogatják minden adandó alkalommal ezt a sumákságot, hogy már nem csupán az ország többségi polgárainak a túlnyomó többsége hiszi el, hanem az Európai Unió illetékesei is úgy tesznek, mintha igaznak tudnák. (Persze utóbbi esetben a legfőbb ok nem annyira a brüsszeli ek hiszékenysége, hanem inkább az, hogy az úgynevezett Európai Egyesült Államok megteremtésének projektjébe a kisebbségek problémáival való érdemi foglalkozás sehogyan sem illik bele. Elvégre mi szükség van ott kisebbségekre, ahol a nagy összeboronálás eredményeként a hagyományos értelemben vett nemzetállamoknak is fokozatosan el kellene nemzetlenedniük?)

Tanulság? Az országban, amelyben élünk ma is csúfot üznek a demokráciának és a szólásszabadságnak azokból az alaptételeiből, amelyeket Seneca és Voltaire már kétezer, illetve háromszáz évvel ezelőtt megfogalmaztak. Romániában még mindig fordított előjellel, vagyis a következő változatban alkalmazzák ezeket:

„Ha nem értünk egyet azzal, amit a kisebbségi mondani akar, utolsó csepp vérünkig harcolni fogunk azért, hogy ne mondhassa el. Ennek az összeférhetetlen másik félnek még a megkérdésétől is eltekintünk, majd mi beszélünk helyette.”
(*ehir.ro*, 2024.04.)

**

*

Adósságtörlesztés

— Hallott maga olyat, hogy ennek vagy annak a manusnak már nem is csak egy, hanem két vagy három egyeteme van? Hát mondok én valamit, hogy ne haljon meg prosztón. Az, ha valaki a cigányvégen nőtt fel, és rákapott a roma kormalkra, többet ér az életben száz egyetemnél! Mer’ aki a cigányoktól tanulta meg forgatni magát, azon emberfia ki nem fog, az bepaliz mindenkit. Én a dikvégen nőttem fel, ahol úgy kitanítottak a cigányok, hogy még velük is kitolok. Mint például Mocsadékkal, akit saját magam helyett verettem agyba-főbe a milicekkel, azért, mert dolgoztatott a favágó gépével, de becsapott, nem fizetett ki. Ha fizetne egy decit, az jó hatással lenne a beszélőkémre...

Szóval az eset akkoriban történt, amikor még az 1989-ben Lepuffantott, vagyis Csaucseszku volt a göré Romániában. Amikor a miliceknek akkor se lett bajuk, ha csak úgy szórakozásból verték a hozzánk hasonló csórókat.

Egy falusi ember új biciklit vásárolt magának a városban, betért a kocsmába áldomást inni rá, s amíg odabent poharazgatott, a tulajdon fia, anélkül, hogy neki szólt volna, hékliből hazakarikázott a kétkerekűvel. Az apa, amikor hült helyét találta az általa

nemrég vásárolt kerékpárnak, azt hitte, megfűjták, ezért értesítette a szektoristát.

A táblás milic megkérdezett néhány embert, hogy kiket láttak a környéken, és amikor az én nevemet meghallotta, már indult is hozzám. Ugyanis néhány más biciklilopás ügyben előadódott félreértés miatt régi ismerősök vagyunk. Amikor megtalált, köszönés helyett lekent egy akkora pofont, hogy nyomban eleredt tőle az orrom vére, és rám dördült:

— Hova tetted a biciklit?

Fogalmam sem volt, miféle bicikliről beszél, de nyomban átláttam, hogy hiába vagyok olyan ártatlan, mint a ma született bárány, itt az igazság hangoztatása nem lenne célszerű taktika, mert előbb félholtra vernének, s csak aztán hinnének nekem. De nemhiába nőttem fel a cigányvégen. Eszembe jutott, hogy Mocsadék fél évvel korábban felfogadott munkásnak a favágó gépe mellé, de az előre kialkudott munkabérrel adósom maradt. Máris beugrott, mit kell tennem. Elkezdtem siránkozni:

— Jaj, megmondok én mindent, csak ne verjen tovább a főzsaru úr. A biciklit tényleg én loptam el, de már továbbadtam a legkedvesebb barátomnak, Mocsadéknak!

Bevittek a miliciára, ahova persze behozták Mocsadékat is. A kaloriferhez bilincseltek, úgy verték. De hogy is ne verték volna, amikor (a milicek legalább így tudták) a cigány annak ellenére is makacsul tagadott, hogy én már mindent bevallottam. Egy idő múlva szembesítettek bennünket.

Amikor meglátott, elkezdett rimánkodni:

— Jaj, édes, drága Ferike fiam, a gyász jöjjön a fejedre, inkább kifizetlek, csak ne monddad tovább, hogy azt a biciklit nekem adtad!

A milicek ebből azt értették ki, hogy le akar fizetni, mást akar mondatni velem, mint ami valóban történt, ezért újabb porció verést kapott. Egy idő után, csak hogy ne verjék tovább, a cigány inkább azt vallotta, amit a milicek hallani akartak tőle. Igen ám, de utána meg azért kapott még több verést, mert azt már nem tudta megmondani, hogy hol találják a lopott biciklit. Mire

kiderült, hogy a falusi ember biciklijét a fia vitte haza, tehát nem is lopta el senki, így ebben az egy esetben Mocsadék is ártatlan, a milicek már többszörösen leverték a cigányon az én munkadíjamat, amivel fél évvel korábban adósom maradt a favágásért.

Hát ebből is kilátszik, milyen hasznos dolog a roma kormalk, amit sehol másutt, semmilyen egyetemen nem lehet megtanulni, csak a cigányvégen. Ha nincs bennem ilyen kormalk, a milicek engem vertek volna agyba-főbe, nem az adósomat.

**

*

Anyja lánya

Mint annyian, két unokámmal együtt Erna lányom is kitelepült Romániából. Ha sikerül összehozni a világhálós kapcsolatot, az év nagy részében esténként egyfajta sajátos családi életet élünk: Skype segítségével kommunikálunk, miközben a számítógép képernyőjén látjuk is egymást.

A legutóbbi ilyen távbeszélgetésünk-láthatásunk alkalmával a lányom fejfájásra panaszkodott, amit szerinte attól kapott, hogy egész délután kisebbik unokám, Flórácska sűrűn záporozó kérdéseire válaszolgatott.

Bizonyos életkorokban az embernek mindenről eszébe jut egy (vagy több) régi történet. Nekem az unokám kérdései által előidézett fejfájásáról az jutott az eszembe, hogy valamikor az 1980-as években, amikor Ernácska lányom kb. olyan korú lehetett, mint Flórácska unokám mostanában, közöltem egy karcolatot az akkori Szatmári Hírlapban. Előkerestem, itt következik.

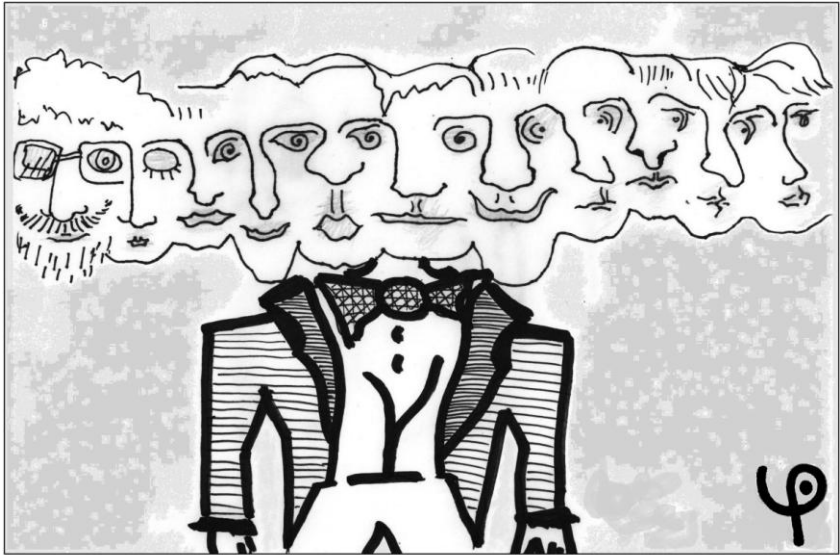
Ha a gyerek kérdez...

Hanyatt fekszem az ágyon, szemben a televízióval. Kislányom, buksiját a hasamra hajtva, féloldalasan kukucskál a képernyő irányába. Ám ez az állapot – bár minden este újra és újra következetesen megismétlődik – korántsem mondható stabilnak. Inkább kerethelyzet, olyasmi, mint iskolai tornaórán az alapállás, amit minden gyakorlat elkezdésekor és bevégezésekor fel szokás venni.

A tulajdonképpeni cselekmény úgy kezdődik, hogy kislányom fejecskeje, az esti tévézés egész időtartamára kalkulálva átlagban 2–3 percenként, pontosan az én tekintetemet a képernyővel összekötő látómező közepébe emelkedik, aminek következtében nagy, kerek, mindig kíváncsisággal telt szemei néhány centiméternyi távolságra az orromtól felderengenek, mint két kristálytiszta fényű örökmécses, melyeket, az emberi tudni akarás előtti tisztelgésképpen maga a természet gyújtott. És elhangzik a békés esti lelki nyugalmam ellen irányuló, bevezető kérdésmerénylet:

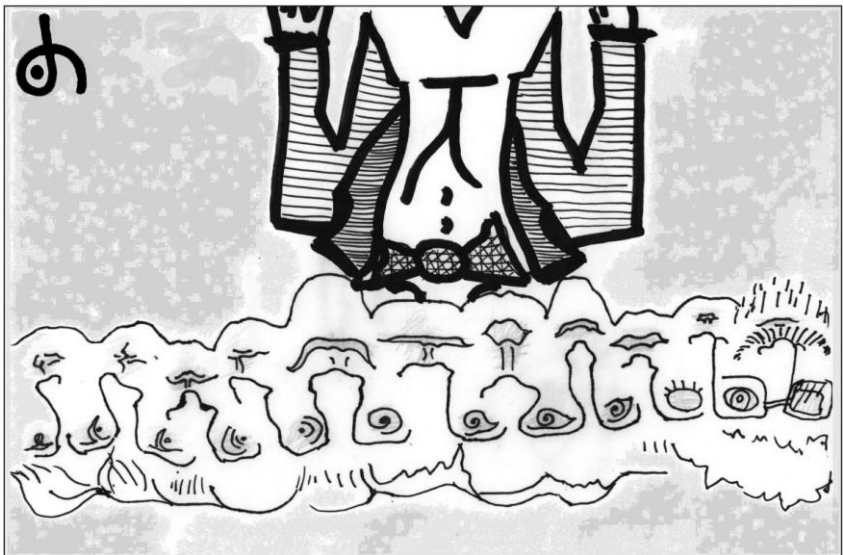
— Apa, miért hívják a bácsit a televízióban Aloisnak?

Első hallásra ennek a kérdésnek a megválaszolása nem tűnik nehéz feladatnak. A vizsgaláz csak néhány másodpercnyi gondolkodás után hatalmasodik el rajtam, amikor rádöbbenek: a lehetséges válaszok túlnyomó többsége megannyi rejtett buktatóként leselkedik körülöttem. Ha például a bácsit a televízióban azért hívják Aloisnak, mert az édesanyja ezt a nevet adta neki, amikor megszületett, akkor kézenfekvő a kérdés: miért adta neki az édesanyja ezt a nevet, amikor megszületett? Esetleg: miért volt Alois bácsinak édesanyja, amikor megszületett? Sőt! Miért született meg Alois bácsi, amikor megszületett? Viszont ha a bácsit a televízióban azért hívják Aloisnak, mert erre a névre hall-

f acebook

f acebook

gat, akkor tessék megmondani: miért hallgat és miért nem beszél a bácsi a televízióban az Alois névre?

Szóval ez itt nem egy könnyen kivédhető szellemi manőver az ellen, hogy tovább nézhessem a filmet. Mélyen filozófiai fogantatású, nem lehet csak úgy egyszerűen lepuffantani a hétköznapi logika puskájával. Könnyen mellétrafálhatok, amely esetben csak megnehezítem a saját helyzetemet, hiszen a felriasztott vadat nehezebb eltalálni, mint a gyanútlanul céltáblának kinnakozót.

Agyvelőm intenzíven munkál, lelki szemeim előtt kétségbeesett ötletképsorok száguldanak.

— Heuréka! – kiáltok fel magamban végül, és a nagy felismerés okozta izgalomtól kissé lámpalázasan elujjongom a számomra mérhetetlenül frappánsnak tűnő megoldást: —Ernácskát miért hívják Ernácskának?

— Hát azért! – vágja rá kislányom kapásból.

— No, látod? – csapok le a felkínált lehetőségre boldog diadallal.

— A bácsit a televízióban szintén AZÉRT hívják Aloisnak!

Másodpercnyi csend. Most, most mindjárt kimozdul a tekintetemet a képernyővel összekötő látómezőből a fejecske, hasamra hajlik ismét, és – még ha közben kulcsfontosságú jeleneteket szalasztottam is el – tovább nézhetem a filmet, kétségbevonhatatlan tanúbizonyosságául annak, hogy az elem került, rendkívül bonyolult feladványnak megtaláltam az egyedüli helyes és minden szempontból üdvöztető megoldását.

De nem! A fejecske továbbra is gondosan eltakarja előlem a képernyőre nyíló kilátást. És kérlelhetetlenül elhangzik az újabb, immár fejfájást is okozó feladvány:

— Miért nem hívják a bácsit a televízióban Ernácskának? És miért nem hívják Ernácskát Aloisnak?

Agyvelőm azonnal intenzív megmunkálás alá veszi az újabb rettenetes gondolatot, lelki szemeim előtt, mint egy miniatűr monitoron, kétségbeesett ötletképsorok száguldanak, mivel még egészen kezdő apa koromban szilárdan eltökéltem magamban, hogy sohasem fogom áthágni a gyermekpszichológia egyik

legfontosabb alapszabályát: ha a kicsi kérdez, a szülő válaszol!
Mert kitől tanulhatna az emberpalánta, ha még tulajdon édesapjának se lenne türelme válaszolni a kérdéseire...?
(*Nagykároly és Vidéke, 2019 decembere*)

**

*

A gádzsó a végén lecigányoz

— Tudja, ki a gádzsó? Aki román vagy magyar. Szóval mindenki, aki nem cigány. Például maga gádzsó, de én nem, mer’ cigány vagyok. Van nekem egy kedvenc mondásom. Öt évig mindig csupa jót tegyél a gádzsóval, utána csak egyszer semmit, rögtön rád mondja:

— Hát persze, mer’ cigány!

De bezzeg a gádzsó, az gádzsó, annak mindent szabad. Kivéve, ha olyan prosztó (buta) kommunyista, mint az én kedves Galambos elvtárs barátom.

Én ezzel a kimlis, tetves Galambossal nagyon régen, akkoriban ismerkedtem meg, amikor a singáló, vagyis a rendőr még nem akart rögtön karperecet (bilincset) tenni a csuklómra, ha meglátott az utcán. Igaz, a singáló már akkoriban is veregette a hátamat, de nem gumibottal, mint később, hanem barátságosan.

Szóval Galambos elvtársnak akkoriban mutatkoztam be, amikor futballkapus voltam egy falusi csapatban, és emiatt még az a koporsóba való rendőr is olyan szépen beszélt velem, mint egy gádzsóval.

Ez a Galambos a grasztókat (lovakat) őrizte abban a faluban, egy nagy istállóban. Milyen a cigány? Szereti a lovakat. Nem csak lopni, simogatni is. Hát én odamentem ehhez a Galamboshoz, nem kérdeztem tülle, hogy szo de mangesz, vagyis, hogy

mit akarna enni, hanem egyenesen vittem neki drága jó húst, amit futballistaként kaptam a konyháruul. Azért vittem neki a húst, meg még olcsó cigarettát is, hogy engedjen oda a lovakhoz.

Na, ilyen barátok voltunk mi ketten jó hosszú ideig, hogy én hordtam neki a húst, ű meg ette.

Évekkel később egyszer egy másik faluban járok, hát ott látom az én Galambos barátomat is, akit valamikor hússal hizlaltam. De piszkosul ki volt ám ruházva a prosztó gádzsója, még nyakkendő is lógott az álla alatt.

Az első feleségemet éppen mellettem ette a fene, mondom neki:

— Hát a singáló vigyen el tíged, ha az a puccos gádzsó ott nem az én kedves Galambos komám. Csak biztos rajtakapták, amikor lopott valamit, és azért öltözött úgy ki, mert a saját bírósági tárgyalására indult.

Hangosan meg ezt kiabáltam:

— Szervusz kedves Galambfos komám! (Galambos helyett szándékosan neveztem Galambfosnak, gondoltam így könnyebben rám ismer a barátságos modoromrul.) Hát nem ismersz meg? Pukló vagyok, a cigány, aki szarrágó korodban hússal etettelek!

Megszólal erre mellettünk valaki:

— Tartsd a szádat te cigány, ha jót akarsz, mert Galambos elvtárs itt most az egész falunak a párttitkára.

De akkorára már ez a Galambos is visszakiabált nekem, hogy fogjam be a cigány pofámat, különben a milicekkel vitet el.

Amikor a milic szót meghallottam, nekem persze rögtön bűdös lett arrafele a levegő. Az első feleségem akkor már rosszul hallott, azt kérdezte tüllem:

— Szo penel? (Vagyis hogy mit vakerál, mond a gádzsó?)

— Hát a singálót akarja ránk hozni. Zsukkel manus, kutya ember ez, kár volt bele a drága hús, amivel etettem. Gyerünk innen minél hamarabb!

Úgy elhúztunk ketten az asszonnyal, mint ősszel a vadlibák.

Na, megint eltelt jó pár év. Mostanában találkoztam újra az én kedves Galambos barátommal. Nemhogy nyakkendő, de még rendes ruha se volt rajta.

Mondtam is neki:

— Hát mi van Galambfos elvtárs, nagy kommunyistából már megint szarhányó lettél?

Nemhiába gádzsó, mer erre se köpni, se nyelni nem tudott, nemhogy válaszolni.

Hát ebből is láthassa, mennyire igaz az én kedvenc mondatom, hogy a gádzsó a végén mindig lecigányoz. Mer' én ezt a Galambos nevű gádzsót hosszú ideig drága hússal ettettem a nagy semmiért, ű meg később, amikor már nem adtam neki húst, lecigányozott, meg a singálóval fenyegetett, szintén a nagy semmiért.

**

*

Tűzeset

Házunk padlásán tűz ütött ki. Hamarosan megérkezett a mentőosztag. Befaroltatták a tűzoltókocsit az udvarra, kigöngyölítették és gondosan egymásba csatlakoztatták a vastag gumitömlőket, aztán szemüket parancsnokukra függesztve, várakozó álláspontra helyezkedtek.

A parancsnok sziklaszilárdan állt, mint csata előtt egy – az ellenség állásait figyelő – hadvezér. Komor tekintetének súlya alatt vesztüket érezhették a lángok, mert mohó nyelveikkel egyre sietősebben nyaldosták körül házunk falait.

Szédlítő iramban pörögtek a percek, de az oltás elkezdésére biztató vezényszó csak nem akart elhangzani. Képtelen voltam tovább is tétlenül maradni.

A parancsnokhoz rohantam, és ráordítottam:
 — Mire várnak? Azonnal engedjék meg a vizet!
 A tűzoltótiszt kurta oldalpillantást vetett rám.
 — Csak semmi pánik! Amint látja, készen állunk – morogta kelletlenül.
 — Akkor kezdjék el az oltást! – rendelkeztem dühösen.
 A parancsnok türelmetlenül felrántotta a vállát, goromba választ sejtető mély lélegzetet vett, de menet közben meggondolta magát, nagyvonalúan legyintett, és csak ennyit mondott:
 — Ne avatkozzon a mi dolgunkba!
 — De leég a házunk... – siránkoztam.
 — Ez a ház MOST a miénk – helyesbített a tűzoltótiszt ingerülten. – Csak addig volt a maguké, amíg nem égett. Most, hogy ég, mi rendelkezünk felette. Persze csak átmenetileg. Ha elalszik a tűz, ismét a maguké lesz. Addig azonban álljon félre!
 — Nem állok félre – lármáztam elkeseredetten. – Ez a ház a miénk, akkor is, ha ég. Nem tűrhetem, hogy maguk ölbe tett kezekkel nézzék végig, hogyan ég le a házunk. Magyarázatot követelek! Azonnal mondja meg, miért nem oltanak!
 A parancsnok dühösen fújta egyet, szenvedő arcot vágott, majd megcsóválta a fejét.
 — Nézze, jóember. Ez a dolog nem olyan egyszerű. Maga úgy képzelem, hogy ha egy ház ég, akkor arra mindjárt vizet kell fecskendezni. Csakhogy maga ehhez nem ért. A szakember – aki jelen esetben én vagyok – egészen másként ítéli meg a helyzetet. Maga tudja a magáét, én tudom az enyémet, maradjunk ennyiben.
 — Ne maradjunk ennyiben! – lármáztam tovább. – Azonnal mondja meg, miért nem oltanak! Különben ... különben megyek és feljújtom a maga házát is!
 A tűzoltótiszt – talán a kétségbeesés sugallta fenyegetés hatására – szelídebb képet vágott, és magyarázni kezdett:
 — A helyzet az, hogy be kell tartanunk az arányokat. A mi vízpumpánk kapacitása óriási, ennek következtében rendkívül nagy víztömeget mozgat meg egyszerre. Ezért, ha már most elkezdénénk fecskendezni, amikor a házának még csak a fele ég, akkor

rengeteg vizet pazarolnánk el. De mi nem vagyunk kontárok. Pontosan annyi vizet fogunk felhasználni az oltáshoz, amennyire feltétlenül szükség lesz, egy literrel se többet. De ahhoz, hogy ezt a célkitűzésünket gyakorlatba ültethessük, várunk kell addig, míg a lángok az egész házat elborítják. Érti már?

Egész testemben megremegtem, tébolyultan bámultam rá. — Ezt én nem hagyom annyiban – törtem ki hisztérikusan. – Ön felelősséggel tartozik azért az anyagi kárért, amit a tétlenségével okoz. Be fogom perelni!

A parancsnok bosszúsan megcsóválta a fejét. Egy pillanatra úgy tűnt, válasza sem méltat, de aztán mégiscsak megszólalt: — Az itt keletkező anyagi kárért én nem tartozom felelősséggel senkinek. Nekem az oltáshoz felhasznált vízmennyiséggel kell elszámolnom. És éppen azért várunk most, hogy emiatt később ne legyen kellemetlenségem!

Tüntetőleg hátat fordított, ezzel jelezve, hogy a maga részéről lezártnak tekinti a beszélgetést.

(1983)

**

*

Ellenszelekció

Charles Robert Darwin „A fajok eredete a természetes kiválasztás útján, vagy a létért való küzdelemben előnyhöz jutott fajok fennmaradása” című munkájában már 1859-ben megfogalmazta: a létért való küzdelemben azok az élőlények maradnak fenn és szaporodnak tovább, amelyek adott körülmények között a legalkalmasabb tulajdonságokkal rendelkeznek, mivel a kevésbé alkalmazkodott alakok előbb-utóbb kipusztulnak.

Ez a folyamat, vagyis a természetes kiválasztódás (szelekció) fontos alkotóeleme az evolúciónak.

Azonban létezik a szelekciónak egy másik fajtája is: a mesterséges kiválasztás. Ennek lényege az, hogy az ember tudatos közbeavatkozással a saját céljainak leginkább megfelelő alakokat tenyészt tovább.

Ceaușescu hatalomra jutásától egyfolytában a mesterséges szelekciót alkalmazta. Nem állatokon, illetve növényeken, hanem embereken: egy egész társadalmat mesterséges szelekciónak vett alá. A saját céljainak leginkább megfelelő embereket juttatta funkcióba, azokat pedig, akik nem feleltek meg egyéni elvárásainak, egyszerűen letaszította a hatalmi számlélétráról, félreállította.

Ez idővel oda vezetett, hogy a hatalom legfőbb gyakorlói szinte kivétel nélkül megfeleltek az elvárásainak. Milyen elvárásoknak? Ceaușescu mindenekelőtt azt várta el alárendeltjeitől, hogy vakon engedelmeskedjenek neki. Ezt ő – mivel a pártot és a népet önmagával azonosította – a maga sajátos tolvajnyelvén „a párt és a nép melletti elkötelezettségnek” mondta. „Elkötelezettjeinek” legfőbb tulajdonsága tehát a szolgálalkúság, a gerinctelenség volt.

Mivel lényegében maga sem értett semmihez, általában a hozzáértést, a kompetenciát nem sokra becsülte, vagy legalábbis amikor funkciókat osztogatott, a szolgálalkúsághoz képest másodrendű szempontként kezelte. Következmény? Lévén, hogy a hozzáértő, tehetséges emberek általában nem (vagy nem eléggé) szolgálalkúek, Ceaușescu közvetlen környezetében idő múltával egyre szaporodtak a szolgálalkú hozzá nem értők.

A „nép legszeretettebb fia” által alkalmazott mesterséges szelekció rostáján tehát lényegében az értékesek hullottak ki, és az álértékekkel bírók, az értéktelenek maradtak fenn. Fordított irányú kiválasztódás, nem fejlődést, hanem ellenkezőleg, visszafejlődést eredményező ELLENSZELEKCIÓ valósult meg.

Az ellenszelekció persze a hatalmi számlélétrának nem csupán a legfelsőbb szintjén érvényesült, hanem láncreakciósze-

rően tovább terjedt az alsóbb fokokra is. Mert amit Ceaușescu elvárt közvetlen alárendeltjeitől, ugyanazt várták el emezek saját alárendeltjeiktől, és így tovább. Ebben a parancsuralmi rendszerben minden vezető csak akkor teljesíthette vakon felettese parancsát, ha feltétlen engedelmességre kötelezte saját alárendeltjeit. Íme az ellenszelekcióra épített parancsuralmi rendszer működési elvének a lényege!

Az 1989-es rendszerváltó események eltávolították a hatalmi számlálóra csúcsáról az ellenszelekció legfőbb letéteményeseit. De az ellenszelekció közép-, illetve alsóbb szintű produktumai sok helyen még mindig foggal-körömmel tartják pozícióikat. Pedig nyilvánvaló: az ellenszelekciónak köszönhetően polcra került nagykutyák többsége nem alkalmas a vezetésre. Megszűnt a parancsuralom, tehát senkinek sincs többé szüksége a szolgálalkúságukra. Inkompetenciájukra még kevésbé akad vevő. Szükségszerűen el kell tűnniük a történelem süllyesztőjében, minél előbb, annál jobb.”

(*Szatmári Friss Újság*, 1990.01.30.)

Dupla ellenszelekció

Az előbbi cikket az 1989. decemberi események első bódulatában még abban a hiszemben írtam, hogy a rendszerváltás egyszer s mindenkorra véget vet az ellenszelekció világának. Ma – húsz évvel Ceușescu diktatúrájának a megdöntése után, illetve két évtizednyi román demokráciával „okosabban” – már csak mosolygok egykori naiv-önmagamon.

Vajon az elmúlt hetekben minek lehettünk tanúi Romániában? Nem annak, miként „gyárt” futószalagon pártkatonákból

igazgatókat a hivatalosan is állampolitikai rangra emelt ellenszelekció?

Amikor az úgynevezett dekoncentrált állami intézmények igazgatói bársonyszékébe a jelenleg kormányon lévő két párt, a PSD és a PDL korifeusai a kiválasztottak politikai hovatartozása okán ültettek embereket, ugyanazt tették, amit 1989 előtt Ceaușescu.

„A Román Kommunista Párt tagja? Jöhet! Nem párttag? Nem jöhet!”, illetve „a PSD vagy a PDL tagja? Jöhet! Egyik kormánypártnak sem tagja? Nem jöhet!”

Éppen úgy ellenszelekciónak vagyunk tanúi most is, mint a Kondukátor idején.

Az, hogy jelenleg többpártrendszer van, aminek következtében a most (nem rátermettségüknek, hanem párttagságuknak köszönhetően) bársonyszékbe kerültekre pünkösdi királyság vár (azaz egy-két-három-négy év múlva nagy valószínűséggel szintén lapátra kerülnek), nem igazán változtat a lényegen. Mert a legközelebbi parlamenti választások alkalmával hatalomra kerülő pártok főmuftijai a konc (vagyis a bársonyszékek) osztogatásakor szintén nem a rátermettséget, hanem a párttagságot veszik majd figyelembe.

Ez a változó időközönkénti csereberélés talán még ront is a helyzeten.

Ceaușescu annak idején mindig minden kudarcért másokat okolt, ezért igen gyakran cserélgette a minisztereit. Egyik ismerősöm, Waldman Feri bácsi mondogatta ilyenkor:

„Megint leváltotta azokat, akik már jóllaktak, összelopták magukat, és éheseket, olyanokat ültetett a helyükbe, akik ezután kezdenek el még többet lopni.”

A politikai széljárás eredményeként bársonyszékbe jutottak esetében ráadásul még az is lehetséges, hogy pontosan akkor váltják fel őket új-inkompetensekkel, amikor már legalább valamennyire elkezdenek érteni is az általuk irányított tevékenységhez...

Ám a mostani, szigorúan pártalapon történő koncosztás egy tekintetben bizonyosan túltesz még azon a módon is, ami az egypártrendszer idején dívott Romániában.

Például új összetételében Szatmárnémetiben nemrég első alkalommal ülésezett az a prefektusi testület, amelynek a prefektus, a két alprefektus, három prefektusi kirendeltség-vezető, valamint 35 állami intézmény igazgatója a tagja, és amely testület sokak szerint gyakorlatilag a megyét vezeti.

Az ülésen résztvevők névlistájának áttanulmányozásakor döbbenetesen konstataáltam: Szatmár megyében ez a 41 tagú testület jelenleg színromán. Miközben a megyét több mint 35 százalékban magyarok lakják, ebben a vezetőtestületben a magyarokat senki, egyetlen személy sem képviseli.

Lám, ilyen hatékonynak bizonyult nálunk a politikai köntösbe bújtatott etnikai tisztogatás!

Ami egyben azt is jelenti, hogy jelenleg Romániában nem csupán a Ceaușescu rendszerben tapasztalthoz hasonló, hanem dupla ellenszelekcióval állunk szemben. Az igazgatósághoz most nem RKP, hanem PSD vagy PDL párttagság kell. Csakhogy ennyi nem elégséges. Mivel megpróbálnak lyukat beszélni a hasunkba, elméletileg ugyan nem, a gyakorlat tanúsága szerint azonban az is feltétel, hogy a górérágra pályázó román legyen.

Úgy tűnik, a mai „koncosztók” is csak egyvalamit nem követelnek meg a leendő főnökjelöltektől: szakmai kompetenciát...

(Nagykároly és Vidéke, 2009)

*

Gyöngyike

Hónapokig tartó próbák után végre kitűztük a bemutató előadás időpontját. Nagyon izgultunk, hiszen a nagykárolyi művelődési ház keretében megalakult amatőr színjátszó csoport tagjainak egy része még sohasem szerepelt színpadon, és a többiek se minden nap léptek közönség elé több mint két órás előadás keretében. Annyira tapasztalatlanok voltunk, hogy például díszletekről, kellékekről két héttel az első nyilvánosság előtti bemutatkozásunk előtt alig néhány szó esett köztünk, az ilyen jellegű problémák gyakorlati megoldását egyikőnk sem tekintette feladatának. Nem tudni, mi történt volna, ha – mint mesében a jó tündér – éppen akkor, amikor a legnagyobb szükségünk mutatkozott rá, meg nem jelenik Gyöngyike...

Napokig még azt sem tudtuk, hogy a családneve Fábián. Szerényen, szinte észrevétlenül járkált köztünk, és olyan magától értetődő természetességgel jegyezte le a sűrűn záporozó jelmez-megrendeléseket, mintha legalábbis munkaköri beosztásának tett volna eleget ezzel. Pedig hát Gyöngyike nem színházi szabó. Önként és minden ellenszolgáltatás nélkül vállalkozott erre a feladatra, egyszerűen azért, mert hallotta, hogy az újonnan alakult csoportnak nincs kelléke, díszlettervezője. Itt szükség mutatkozott az ő fantáziájára, kreativitására és szorgalmára – számára ennyi elég volt ahhoz, hogy felajánlja segítségét. Jól tudta, amire vállalkozik, sok fáradsággal, áldozatvállalással jár, és legjobb esetben is csupán erkölcsi elégtételben részesülhet érte. Ő azonban a dolognak ezzel a részével egyáltalán nem foglalkozott. Csupán egy- valami érdekelte, nevezetesen az, hogy miképpen teheti magát

hasznossá. Tehát félig-meddig még ismeretlenül, papírral, golyóstollal a kezében sorra járta a darab szereplőit, és jó kereskedőket megszégyenítő előzékenységgel kipuhította jelmezelképzelésüket.

Aztán odahaza késő éjszakákig dolgozott. A legközelebbi próbán pedig csak úgy mellékesen előcsomagolta az immár kész jelmezt, és azonnal újabb megrendelés után nézett.

Annyira a háttérbe húzódva végezte mindezt, hogy a várakozás izgalmában alig-alig vettünk tudomást ténykedéséről. Természetes viselkedése átragadt valamennyiünkre, valahogy magától értetődő dologként könyveltük el mi is, hogy a mesék jószágos tündére íme, megelevenedett a kedvünkért, és teljesíti kívánságainkat.

Csak a bemutató előadást körülengő nagy bódulat csillapultával döbbsentünk rá: a mi jó tündérünk nem a mesék birodalmából érkezett közénk. Bár senkinek sem szokott említést tenni róluk, pontosan olyan hétköznapi gondjai-bajai vannak, mint minden más embernek, és éppen ez az, amiért sokkal inkább méltó a szeretetünkre, sőt a csodálatunkra, mint a főfoglalkozású tündérek, akik még ama képzeletbeli világban is csak hivatásszerűen űzik a jótevést.

Ezzel a csalóka mítosz, amely tudatunkban megfosztotta őt személyiségétől, szertefoszlott, és átadta a helyét egy, a mítosznál ezerszer szebb valóságnak. Már tudtuk: Gyöngyike nem a mesékből érkezett közénk, hanem – amint azt a neve is mutatja – a földi létnek abból a minden képzeletet túllicitáló szférájából, ahol az emberi lelkek kagylóiban a porszemből is igazgyöngy teremhet.

(1988)

**

*

Bengáló a televízióban

— Vagy negyven évvel ezelőtt, amikor téglamester voltam a Bánátban, sok cigány dolgozott a kezem alatt – meséli Bolhafészek.
— Egyszer valami nagy focimeccset rendeztek külföldön a gádzsók, én meg unalmamban azt találtam mondani, hogy jó lenne oda kiutazni.

Egy nagy pártfejest éppen akkor evett hozzám a fene téglát rendelni. Meghallotta, amit mondtam, és olyan marhának született, hogy azt hitte, én a játékra lennék kíváncsi, nem arra, amit a meccs közben se látó, se halló gádzsók zsebéből könnyen elő lehet keríteni.

Hát a marha pártfejese megszólal ott nekem, hogy azt mondja, a külföldi meccset idehaza is lehet látni, csak egy doboz kell hozzá, amit televíziónak hívnak. Mi, cigányok, akkor még nem is hallottunk televízióról, hát csak néztem, mint a lopott borjú az új gazdája kapujára, hogy mit vakerál ez?

De a pártfejes csak mondta tovább a magáét, hogy ha adok neki tízezer téglát ingyen, ő meg hoz nekem egy olyan televíziót ingyen, amiben idehaza is láthatom a külföldön játszott meccseket.

Gondoltam magamban, milyen marha, másik tízezer téglát meg majd dupla áron adok el neki, akkor oda lyukadunk ki, hogy lesz egy televízióm ingyen, hát belementem a bótba. Jól tudhatott lopni az államtól, mert egy hét múlva már hozták is a televíziót. Amikor működni kezdett, én csak néztem. Nem robban ez? Összegyűlt nálunk a sok cigány. Bámulták, filálták azok is előlről, hátulról: hova fér abba a kutulyába annyi ember, és hogy

ugrálnak benne? Apósom, egy nagy hugyos cigány, azt mondja nekem:

— Lök ki ezt a kutulyát, mert ha nem, meglásd, ránk hozza a devlát!

— Itt vakuljak meg, ha ki nem lököm – válaszoltam neki, hadd lássa, mennyire hallgatok rá, de rögtön arrébb is léptem, hogy ne azon a helyen legyek, ahol vakulni kéne, hanem máshol.

Az én hugyos cigány apósom azonban csak folytatta:

— Lök ki, mert Bengáló, ördög lakik benne!

— Ne lássak éjjel napot, ha nem így gondolom én is! – esküdöztem minden félszesség nélkül, merthogy éjjel az ember amúgy sem lát napot.

Miközben mi ilyen jól elbeszélgettünk, a televízióban vonatot mutattak. Az meg, ahogy a síneken jött felénk, egyre csak nőtt. Mikor már majdnem elgázolt bennünket, a sok cigány elkezdett jajgatni, meg szaladni kifelé, egymást taposták le közben.

Én szaladtam legelől, apósom mögöttem.

— Na, látod! – azt mondja nekem a vén hugyos odakint. – Megmondtam én, hogy Bengáló lakik benne. Most már hallgatsz a sérósabbra és kilököd?

Hát így lett ebben az egy esetben igaza velem szemben az apósomnak, mert akkor, ott, első félszességemben ezt válaszoltam neki:

— Haljak meg, ha nem kilököm!

Igaz, a televízió mégis a helyén maradt, mert apósom elfelejtette azt is kikötni, hogy mikor haljak meg. Én meg magamban gyorsan hozzágondoltam, hogy a vén hugyos után ezer évvel.

**

*

Bérhurrogók a szoboravatón

Annak idején Románia szinte minden tömegkommunikációs eszköze beszámolt arról, hogy milyen botrányos körülmények között avatták fel Nagykárolyban 2023. április 12-én Kölcsey Ferenc ülőalakos szobrát.

Az akkor történtek dióhéjban: a hírre, hogy az avatóünnepségen részt vesz és beszédet mond Novák Katalin (akkori) magyar köztársasági elnök is, román nacionalista szervezetek más településekről verbuvált szélsőségeseket „intézték” a helyszínre, akik otromba magatartásukkal, bekiabálásaikkal megzavarták a rendezvényt.

A Szatmár Megyei Művelődési Igazgatóság (a román kultuszminisztérium helyi kirendeltsége) akkor a szobor lebontását is kezdeményezte, amit a nagykárolyi polgármesteri hivatal megfellebbezett. Azonban több mint nyolc hónap elteltével nem azért térek vissza a témára, hogy a folyamatban lévő per állásáról tudósítsak. Hanem azért, mert egy igen érdekes információ csak most jutott a tudomásomra.

Az ominózus szoboravatás másnapján egy nagykárolyi munkahelyen a következő jelenet játszódott le. A vegyes (román, magyar) összetételű munkacsoport egyik magyar tagja román kollégájához lépett:

— Tegnap téged is láttalak a szoboravatáson cirkuszoló idegenek között. Nagykárolyi létedre mi vitt oda?

— Nekem is jól jött az a 200 lej... – hangzott a tárgyilagos válasz.

Az eset tudomásomra jutása után érdeklődtem: munkatársainak, ismerőseinek eszükbe sem jutott kételkedni a helyi illetőségű bérért hurrogó válaszának őszinteségében.

(Korábban nem tapasztaltak sovinizmust a részéről, politikával meg pláne nem foglalkozik, pénzért viszont sok mindenre kapható – jellemezték.)

Gondolkozzunk...

A nagykárolyi viszonyokat ismerők a botrány kirobbantását szinte kivétel nélkül egy helyi internetes magánújság tulajdonosának és egyben állandó önjelölt újságírójának tulajdonították. Tegyük hozzá: az illető immár sok éves magyarellenes működését ismerve, nem ok nélkül. Ráadásul bizonyított tény, hogy a tüntetőket mozgósító szélsőséges szervezeteket a szóban forgó személy riadóztatta.

Igen ám, de közelebbi ismerősei szerint az viszont csöppet sem valószínű, hogy ez az illető bárkinek a közreműködését hajlandó lett volna a saját zsebéből 200 lejmel honorálni.

Következésképpen, ha meg akarjuk tudni, hogy végső soron ki/mi lehet a 2023. április 12-i nagykárolyi (valamint a Romániában tapasztalható többi hasonló) magyarellenes provokáció megrendelője/főrendezője, máshol (feltehetően jóval „feljebb”) szükséges keresgélnünk. A következőket kiderítendő:

1) Ki/mi (milyen politikai párt, háttérszervezet vagy álcázott hatalmi struktúra) és milyen forrásból fizet a bérhurrogóknak (értsd: a botrányokozásra felbérelteknek) fejenként 200 lej gyűlölködési/üvöltözési/kolompolás díjat?

2) Más településekről mozgósítottak esetén ki/mi fedezi a „kiszállási” költségeiket?

3) Ki/mi biztosít számukra nem hivatalosan egyfajta mentelmi jogot, arra az esetre, ha valamely beavatatlan/túlbulgzó „hatósági közeg” netalán tenni akarná a dolgát: bírságolásukkal, felelősségre vonásukkal próbálkozna?

(*ehir.ro*, 2023. november 20.)

Visszafojtott örömkönnyek

Kislányom kezecskéit mereven törzséhez szorítva, hascskáját színpadiasan kidüllesztve, feszes-vigyázban áll feleségem előtt. De csak testtartásával pózol: a nőnap köszöntőt a világ legtisztábban csengő hangján, természetes magabiztossággal fújja. Egyébként is bájos arcocskáján csodálatos plasztikai műtétet hajtott végre a büszkeséggel vegyes izgalom. Meghatóan, a körülötte levőket is megszépítően gyönyörű. A reá figyelmezők közül ketten – feleségem és édesanyám – meg is könnyezik a jelenetet. Csak az én szemem marad száraz. No nem mintha engem kevésbé érintenének meg az ilyen apró, életünket mégis maradandóan bearanyozó örömek. Csak azért nem pityeredek el, mert a sírást a néphit férfiatlannak tartja. A közvélemény ellen pedig még a tudomány sem ismer orvosságot. Hasztalanul hivatkoznék például a biokémikusokra, akik újabban azt feltételezik, hogy a könnyezésnek jól meghatározott fiziológiai funkciója van: helyreállítja a szervezetben azt a kémiai egyensúlyt, amit előzőleg a sírást kiváltó lelki feszültség felborított. És hasztalanul magyaráznám azt is, hogy ugyancsak a biokémikusok szerint a szervezetből bizonyos mérgező anyagokat „kifuvarozó” könnyek visszafojtása egészségkárosító, ellenjavalt magatartás, olyan hősködés, amivel csak önmagunkat mérgezzük. Mondom, ha mindezt el is magyaráznám könnybe lábadt szemmel, sírás-tépázta férfiúi tekintélyemnek aligha használnék vele. Ezért hát fájó-könnytelenül hallgatom kislányom engem is megneemesítő nőnap szavalatát. És teljes szívemből irigyelem a mellettem boldog-fesztelenül pityergő két nőt.

(1982)

**

Demitizálás

A költőnek egy napon sehogyan sem ment a versírás. Gondolatai hosszú ideig lázasan, de minden eredmény nélkül turkáltak memóriájában, megfelelő szavakat, ötleteket, kifejezéseket keresve. Végül kétségbeesett fohász hagyta el ajkát, mellyel – életében először – múzsját hívta segítségül. Mire legnagyobb megrökönyödésére, szobája mennyezetéből egy gondosan vasalt, ezüstfehér öltönyt viselő férfi vált ki, és léggömbként lebegve a levegőben, arcán barátságos mosollyal az íróasztala előtti székre ereszkedett.

A költő kínosan hosszú másodpercekig kissé költőietlen (úgyis mondhatni: bamba) arccal bámult a jelenésre. Egyszerűen nem mert hinni érzékeinek. A biztonság kedvéért erőteljesen meg is dörzsölte szemét. Azonban esetében nem nyert bizonyítást az a feltevés, hogy a dörzsölés hatásos szemkarbantartó művelet lenne, mivel utána is pontosan úgy érzékelt a jelenést, mint annak előtte. A következő pillanatban pedig már a hangját is hallotta:

— Ön hívott, én tehát megjelentem...

— Ö... izé... ön múzsa? — hebegte a költő.

A jelenés öntudatosan rábólintott.

— Pontosabban: az ön múzsjája vagyok.

A közlést rövid csend követte, mialatt a költő agyában a legkülönbözőbb gondolatok villámgyors karneváli felvonulása zajlott le. A hirtelen felbukkanó és alámerülő testetlen mondatfoszlányok szédítő iramú egymásutánjából végül kivált, lefékelt és egységes egésszé állt össze egy kérdés:

— A múzsa kifejezés nemlétező fogalmat jelöl. Hogyan lehetséges akkor, hogy önt látni és hallani lehet?

A férfi felhúzta a vállát.

— Egyszerűen: ön hívott, tehát rám gondolt, tehát vagyok!

A költő értetlenül dörzsölgette állát.

— Hát az igaz, hogy hívtam – ismerte el kényszeredetten. – De nem gondoltam komolyan. Szóval nem hittem, hogy lehetséges... Meg különben is, én inkább nőre gondoltam...

A jelenés fölényesen legyintett.

— Hol vagyunk már attól! Csak nem képzelem, hogy amikor a fejlődés és a tudományos forradalom már mindenfelé teret hódított, mi, műzsák egy helyben topogunk? A tudományos műzsaológiának már szakállas tétele, hogy férfiköltőket nem szabad nőalakban megcsókolnunk.

— De miért? – csodálkozott a költő.

A jelenés türelmetlenül legyintett.

— Ábrándos széplelkek beteges elképzelése az, hogy versírásra sarkall, ha egy egészséges, életerős férfit a műzsája telt idomú, kíváncsi nő alakjában megcsókol... De egy ráncos vénasszony csókja sem feltétlenül szolgál ihletforrássul...

A költő megütözve felkapta fejét, mint aki csak most értett meg egy nagyon lényeges részletkérdést.

— De hát csak nem azért jött ide ön, hogy engem csókolgasson?! – kiáltott fel döbbenten.

A műzsa fensőbbbségesen nyugalomra intette.

— Az ihlet kizárólag csók útján terjed, ennek tehát meg kell lennie. – Megnyugtatóan hozzátette: – De csak a homlokát fogom megpuszítani egyetlenegyszer.

— Én ebbe nem egyezem bele! – tört ki a költő, és megfélemlítve magát, öklével az előtte levő asztal lapjára csapott, mire az asztalon található könnyebb tárgyak a visszahatás eredményeképpen, mintegy varázsütésre, egyszerre felborultak.

Ez a kis közbiztonsági akaratlanul is feszült légkört teremtett a két beszélgető fél között. A jelenés haragosan összevonta szemöldökét.

— Legyen szíves, ne csapkodjon! – hördült fel ingerülten. – Nem értem, mitől van úgy oda. Eddig is számtalanszor homlokon csókoltam már magát, és még soha semmi baja nem lett tőle!

A költő megszeppent egy kicsit, de nem tudta palástolni ösztönös viszolygását.

— Eddig is számtalanszor homlokon csókolt... – ismételte el magának gépiesen a jelenés szavait, mintha egyszeri hallásra képtelen lett volna felfogni az értelmüket, és közben akaratlanul elfintorította az orrát.

A jelenés nagyon dühös lett.

— Igenis számtalanszor homlokon csókoltam már magát – rikácsolta sértődötten. – Vagy azt képzelte talán, hogy a saját agyából

írta azokat a verseit, amelyeket közöltek is? Ha eddig ezt képzelte, tisztelt finnyás poéta úr, akkor most ki kell ábrándítanom! Vegye tudomásul, hogy nélkülem semmire sem jutott volna! Ha nem vagyok láthatatlanul jelen minden valamirevaló verse születésénél, ha nem bábáskodom újszülött költeményei világrajövetelénél, egyetlen verse sem jelenhetett volna meg nyomtatásban!

A költő elsápadt. Az elhangzottak legérzékenyebb pontját, a hiúságát találták telibe. Amikor megszólalt, szavai vontatottan, szinte fenyegetően hangzottak :

— Ezt nem lett volna szabad kimondania!

— Ki kellett mondanom! – tűzelt a jelenés. – Ön provokálta ki belőlem. Ha láthatatlanul jó voltam, ne legyen kifogása ellenem akkor se, ha maga előtt lát!

A költő szégyenkezve lehajtotta fejét.

— Hallgasson! – nyöszörögte megtörten. – Legyen kíméletesebb! Legalább az illúziómat hagyja meg! Szükségem van rá, hogy fel tudjak nézni magamra. Különben nem tudok írni.

— Ugyan már, no. Hiszen én nem akartam tönkretenni az illúzióit – mondta békülékenyen a jelenés. – Minden művésznak van egy műzsája, amelyiknek a karrierjét köszönheti. Ezért az én közreműködésem nem von le semmit az ön érdemeiből.

— Akkor miért olvasta a fejemre? – durcáskodott a költő.

— Én nem szemrehányásképpen juttattam az ön eszébe, hogy mi mindent köszönhet nekem – magyarázta a jelenés. – Csak azt akartam elérni, hogy akkor se viszolyogjon tőlem, ha szemtől szemben állunk egymással...

— Hm – dörmögte a költő, és mert minél hamarabb túl akart lenni az egészen, szó nélkül csókra nyújtotta homlokát.

(1978)

*

Cigánylakodalom, összefoglalva

— Maga el akar menni egy cigánylakodalomba, csak úgy kíváncsiságból, hogy megtapasztalja, milyen az? Felesleges, anélkül is megtudhatja, ha fizet nekem egy decit. Összefoglalom, mint aki százban is jártam. Úgy kezdődik, hogy a násznép agyba-főbe dicséri a menyasszonyt:

— „Dik te, há’ még ilyen szépet!”,

— „De sukár vagy, te jány!”,

— „Olyan, mint egy baba.”,

— „Én mán purerom, öreg cigány vagyok, de még ilyen gyönyörűséget nem láttam.”,

— „Lelácik a rula, hogy igazi kisjány, nem ismert még firfit.”

Közben sűrűn kérdezzetik egymástól, vajon elég lesz-e, ha ötszáz vagy ezer lejt adnak a menyasszonytáncban. Akinek ötven lej van a zsebében, az ötszázat mond ilyenkor, akinek száz, az meg ezret.

Ahogy közeledik a menyasszonytánc ideje, egyre jobban kritizálnak mindent, hátha veszekedés, verekedés tör ki, és a kavarodásban „elfelejthetik” odaadni azt az ötven vagy száz lejt is.

Ekkor már ilyeneket hallani mindenfele:

— „Nem jól van a tálalás, hát hogy szógál ez ki?”,

— „Dik, há’ ez meg milyen kaja?”,

— „Figyeld mán, te asszony, mivel szúrják ki a szemünket!”

— „Mink odatesszük a nagy lórét, ezek meg itt éheztenek.”,

— „Dik te, há’ mér jöttünk mik ebbe a lakodalomba, csak lóvén-ni?”,

— „Ezek összeszedték tőlünk a nagy lóvét, oszt lóhúggal itatnak!”

Ha ilyenkor egyik-másik indulatosabb természetű vendéglátó nem tudja türtőztetni magát, és hasonló hangnemben válaszol vissza, elsőnek a vőlegény vagy a menyasszony torkolja le:

— „Elhallgass, hogy a gyász fogjon meg, hát ha ezek már most elmennek, mielőtt lóvéztak volna, miből lesz nekünk pénzünk, tán a te házadat adjuk el?”

A menyasszonytánc után viszont, amikor már minden résztvevőtől begyűjtötték a lagzira szánt pénzt, megfordul a do-log, a vendéglátók kezdenek el méltatlankodni:

— „Nem lehet azt győzni, amennyit ezek esznek, isznak.”,

— „Végig üresek ezek, hogy ennyi fér beléjük?”,

— „Még ilyen zabálós cigányokat ki látott?”

Legvégül aztán fel is szólítják a násznépet:

— „A rák egye le a gyomrotokat, hát legyen már belátásotok, menjetek hazafele!”

(2001)

**

*

Tárgyilagos szülők

Nem tudom, megfigyelted-e már, hogy még az egyébként rendkívül tárgyilagos, megbízható ítélőképeségű szülők is milyen elfogultakká válnak, ha a saját gyermekükről (vagy gyermekeikről) esik szó, mondja M.

Elvesztik önkontrolljukat, máskor rövid pórázon tartott fantáziájuk megbokrosodik, elragadja őket a valóság talajáról, aminek következtében rendkívüli képességeket vélnek felfedezni csemetéjükben (csemetéikben). Képzeletükkel addig-addig aggatják utódjukra (utódaikra) a jó tulajdonságokat, míg végül önma-

gukat győzik meg: semmi kétség, igazi zseninek (zseniknek) adtak életet.

Itt van például K. – folytatja M. – Állandóan a csemetéje együgyű bementéseivel traktál, s ráadásul még azt is elvárja, hogy hasra essek előtte. A múltkor például azzal dicsekedett, hogy amikor a tornácon játszott a kisfiával, beállított hozzájuk egy idős bácsi, az apósát kereste, hát így szólt:

— Az öreg hol van?

Erre hogyan reagált az ő szuperértelmes fiacskája? Nem fogom elhinni! Rövid hallgatás után így szólt:

— Hallottad, apa, ez a bácsi azt mondta a tatára, hogy öreg, pedig ez a bácsi is öreg!

Na, mit szólok, milyen megfigyelőképessége van az ő szuperintelligens csemetéjének?!

Én csak bólintottam, nem vitatkoztam vele, mert nem akartam megsérteni, de azért összehasonlítóképpen elmeséltem neki az én kisfiam legutóbbi mondását, hadd tudja meg, milyen megnyilatkozásai vannak egy valóban kivételes megfigyelőképességű gyereknek, jelenti ki M.

Az én fiam nagyon eleven, ránézni is öröm, amikor játszik, persze mindent azért nem engedhet meg neki az ember, hát a feleségem megszidta valamiért, én meg természetesen az aszszonynak adtam igazat, mert ez pedagógiaileg így helyes.

Igen ám, de mit gondolsz, hogyan reagált erre az én csavaros észjárású, pöttöm legénykém? Ezt kérdezte tőlem:

— Apa, miért fogod te pártját anyának, amikor anya folyton veszekszik veled?

Na, mit szólsz hozzá, hát nem egy kis agytröszt? És akkor jön nekem K. azzal, hogy az ő fiacskája így meg úgy!

Szóval ezért mondom, hogy egyes szülők túlságosan elragadtatják magukat, ha a tulajdon gyermekükről van szó.

Igaz, én is sokra tartom a fiamat. De – ezek után te is beláthatod – nekem erre reális okom van. Persze nyugodtan megmondhatod, ha más a véleményed, fejezi be M.

Természetesen nem vitatkozom vele, mert nem akarom megsérteni.

De azért összehasonlításkeppen elmesélem neki az én kislányom egyik legutóbbi bementését, hadd kapjon ízelítőt abból, milyen megnyilatkozásai vannak egy valóban kivételes megfigyelőképességű gyereknek.

Kislányom arra a klasszikus gyermekproblémára, hogy miből lesz a kisbaba, két különböző forrásból két egymásnak ellentmondó magyarázatot kapott.

Az első tőlem származott, eszerint a kisbaba az anyja hátsójából születik.

A másodikat a szomszéd gyerektől hallotta, amely szerint az újszülöttet a gólya hozza.

A két ellentétes információ közül kislányom a következő, igen fejlett megfigyelő- és következtetőképességre valló logikai manőverrel választotta ki a valóságnak megfelelőt:

— Én nem hiszem, hogy a gólya hozza a kisbabát, mert a mi csűrünk tetején már tízszer is láttam gólyát, nekem mégis tíz kistestvérem!

Ezzel be is fejezem M. előre megfontolt szándékkal elkövetett, burkolt kioktatásának ecsetelését, amelyre azért kerítettem sort, mert mégsem hagyhattam szó nélkül, hogy miközben az én kislányom nyilvánvalóan zseni, mások a saját – sokkal szerényebb képességekkel megáldott – csemetéjükkel dicsekedjenek... (1989)

**

*

Egyszer használatos tolerancia

— „Jöjjön szavazni!”

— „Szavazzon X párt jelöltjeire!”

Amióta a választási kampány elkezdődött, ilyen és ehhez hasonló felszólításokat, no meg persze kecsegtető ígéreteket olvasok magyar nyelven is a postaládámból előkerülő szórólapokon – akkor is, ha ezek román pártok jelöltjeit népszerűsítik.

Mi történt? Románia hirtelen demokratikus országgá vált? Megszűnt olyan „nemzetállamnak” lenni, ahol a kisebbségeket arra kárhoztatják, hogy nyelvileg hátrányos helyzetben éljenek? A „nemzetállam”, amelynek polgárai vagyunk, már nem olyan ország, ahol az Európában egyre inkább tért hódító gyakorlattal ellentétben egy településen akkor is csak a román nyelvet ismerik el hivatalosnak, ha a lakosok túlnyomó többségének más az anyanyelve? Románia, Európa egyik legintoleránsabb országa máról holnapra elkezdett ahhoz hasonló nyelvi és egyéb jogokat biztosítani a területén élő kisebbségek számára, mint például Finnország, Olaszország, Németország, Spanyolország, Magyarország, Dánia, Hollandia, Svájc, Belgium, Nagy-Britannia, Ausztria, Szlovénia, Horvátország...?

Nem, sajnos nem ez történt. Hanem az, hogy négyévente egyszer, választások előtt, a román pártok egy része a Nagykarolyhoz hasonló, magyarok lakta övezetekben a minél több szavazathoz jutás érdekében a magyar szavazók iránt is nyájassá, előzékennyé válik. Ilyenkor, nagy jóindulatukat bizonyítandó, magyarul szólítják meg a magyarokat, magyarul kérik a magyar szavazóktól, hogy az ő román jelöltjeikre voksoljanak. Ez a nagy

előzékenység és jóindulat azonban garantáltan elmúlik már a szavazás utáni nap reggelére. És mi, nem románok nem csak abban lehetünk biztosak, hogy a postaládánkban talált villany-, gáz-, víz-, telefon-, illetve más számlán változatlanul kizárólag román nyelvű szöveget olvashatunk majd. Hanem abban is, hogy ugyanazoknak a román pártoknak a képviselői, amelyek a választási kampány idején magyarul szólítottak meg, a kampány elmúltával pontosan úgy a magyar nyelv szabadabb használata ellen foglalnak majd állást, mint eddig. Mert ezek a pártok sűrű ígéretések közepette a választási kampány ideje alatt egyebek mellett ahhoz kérik magyarul a szavazatunkat, hogy majdani „választottaink-ként” a román nyelv privilegizált helyzetének a fenntartásáért, illetve a magyar nyelv háttérbe szorításáért üggyködhessenek.

Adrian Severin hajdani román külügyminiszter, az EBESZ parlamenti közgyűlésének volt tiszteletbeli elnöke (jelenleg európai parlamenti képviselő), aki külföldön az egyik legelismertebb román politikusnak számít, az alábbiakat évekkal ezelőtt mondta ugyan, de megállapítása azóta se veszített aktualitásából: „Egy igazi demokráciában például a magyar kisebbség érdekeit nemcsak az RMDSZ-nek, hanem minden román pártnak egyaránt kellene képviselnie, mégpedig egységes látásmód keretében, mint ahogy az RMDSZ sem csak a magyarok ügyeivel, hanem az egész ország gondjaival foglalkozik. Csakhogy a politikai rendszer fogyatékoságai miatt ez a szemlélet nem képes érvényesülni. A román pártok merő kényelmességből kizárólag az etnikai pártokra hagyják a kisebbségek gondjainak a kezelését, ezekkel a politikai alakulatokkal alkudoznak a politikai jogokról. A román pártok ugyanis nem rendelkeznek meggyőző kisebbségi programokkal, mert a kisebbségeket megtűrt idegenekként kezelik.”

Vajon ha rájuk szavazunk, mi jóra számíthatunk olyanoktól, akik annyira megtűrt idegenekként kezelnek bennünket, hogy négyévente csupán egy alkalommal szólnak hozzánk az anyanyelvünkön, a szavazataink megszerzése céljából?
(2008)

Vastag Papó hajtásija

— Még Duplagyorgyudézs idején törtint, amit most elvakerálnék magának, ha toroksíkosítót hozatna hozzá a pincérrel, nehogy elakadjon a hangom, miközben beszélek...

Szóval Vastag Papó, akit a legvénebb moreként is emlegetünk, meg Csingacsuguk együtt iszogattak egy csehóban holmi szebeni juhászokkal, közben 20 ezer lej valahogy gazdát cserélt.

Az eset kivizsgálásával megbízott milicista mind a két cigányt jól ismerte, hát így szólt Vastag Papóhoz:

— Csingacsuguk csóró, de téged azért hívnak Vastagnak, mert az itteni cigányok közül neked van a legtöbb pénzed. Hát fizesd vissza az egész összeget egyedül a juhászoknak, de minél hamarabb, mert különben a tömlöc esz meg mindkettőtöket. Csak előbb gyere, írj nyilatkozatot.

— Nem tudok írni – szabadkozott zavartan a legvénebb more.

A milicista megírta helyette, majd eléje tette a nyilatkozatot:

— Olvasd el, hogy jól van-e!

— Olvasni se tudok – vallotta meg kelletlenül az agg roma.

A milicista hirtelen felkapta a fejét:

— Te cigány, neked hajtási engedélyed van. Hogy jutottál hozzá, ha se írni, se olvasni nem tudsz? Mielőtt hajtásit adnak valakinek, ki kell tölteni egy tesztet...

— Hát, amikor én ezelőtt negyven évvel ezt a motorbiciklizésre jó könyvet kaptam, semmiféle text nem kellett a komándántnak (parancsnoknak), csak ötezer lej – hangzott a válasz. – Akkoriban ennyi pénzért én meg még több cimborám is megkaptuk a könyvet. Csak előtte még jól be kellett rúgassuk azt a komándántot. Hát mi úgy berúgattuk, hogy éjszaka, amikor felkelt, kinyitotta a

frizsider ajtaját, és bepisilt rajta, mert a sok szesztől meg a nagy fehérségtől és világosságtól, amit maga előtt látott, azt hitte, hogy valami úri fürdőszobába jutott.

A milicista hümmögött, elkérte Vastag Papó jogosítványát, alaposan megvizsgálta, rendben lévőknek találta, és mert akkor vette észre, hogy az nem csupán motorkerékpár, de személygépkocsi, teherkocsi, sőt autóbusz vezetésére is feljogosítja tulajdonosát, megkérdezte:

— Legalább utólag megtanultál teherautót vezetni?

Vastag Papónak – aki analfabéta lévén negyven éven át abban a hiszemben élt, hogy az ő hajtásija csak motorkerékpárra „jó”, ezért külön sofőrt tartott maga mellett a Daciájához – szeget ütött a fejében a milicista kérdése. Mikor kikerült az izzasztóból (a rendőrségről), megállította egyik sofőr ismerősét:

— Mutasd már a könyvedet, hogy olyan az is, mint az enyém?

A sofőr odaadta ugyan neki a magáét, de ettől a legvénebb roma semmivel sem lett okosabb, hiszen olvasni változatlanul nem tudott (aminek a bevallását azonban szerette mellőzni), hát visszaadta a hajtásit a sajátjával együtt a sofőrnek, és ezt mondta:

— Nincs nálam a szemüvegem, nézd meg már, hogy azt írja az enyémbe is, amit a tiédbe?

Amikor meggyőződött róla, hogy tényleg autóvezetésre is „jó” a hajtásija, Vastag Papó hazasietett, és kapásból elzavarta a Daciája vezetése céljából általa felfogadott sofőrt:

— Hogy a rák egye le a bürodet, hát amikor nem vezeted az autót, mér nem dógozol egy kicsit az udvaron? Mit gondolsz, meddig tartlak én tégedet, csak azér’, mer’ úri roma vagyok? Ennek ilyen lusta gádzsó nem kell tovább, takarodj elfele innen, mielőtt összetörlek, amiért eddig ingyen etettelek!

*

Miért kell a Nobel-díj-tükör?

2023 októberének első napjaiban két magyar tudósnek, Karikó Katalinnak és Krausz Ferencnek is odaítélték a Nobel-díjat.

Időutazás vissza a múltba.

Valamikor az 1960-as évek végén, az 1970-es évek elején, középiskolás diákként egyik-másik, általam egyébként nagyon tisztelt tanárunk néhány megnyilvánulását értetlenül fogadtam, helytelenítettem. Ma is fel tudom idézni földrajztanárunk, Benedek Zoltán bácsi (diákkörökben használatos becenevén: BenZol) alakját, amint a maga színes, élvezetes stílusában lelkes-önfeledten a következőket fejtegeti:

— Amennyiben kiszámítjuk, melyik országban hány lakosra jut egy Nobel-díjas, mi derül ki? Hát az, hogy a legtöbb nagy tudóssal a kis Magyarország ajándékozta meg az emberiséget!

Bár ezt a meglátását tucatnál is több tudománynépszerűsítő tárgyú könyvének egyikében sem fejtette ki, a magyarok különleges/kiváló voltának bizonygatása kétségtelenül kedvenc témái közé tartozott. Tudós ember lévén, állításait igen sok és legalábbis meggondolkoztató érvvel tudta alátámasztani.

A magyar Nobel-díjasok számán kívül a magyar sportolók által elnyert olimpiai érmek számáról is szívesen elmélkedett. A következő összefüggésben:

— Amennyiben kiszámítjuk, melyik országban hány lakosra jut egy-egy arany-, ezüst-, illetve bronzérem, kiderül, több olimpián Magyarország sportolói szereztek a legtöbb érmet!

Zoli bácsitól házi feladatot is kaptunk. Annak kellett utánanéznünk, hány Nobel-díjas tudóst adtak a románok az emberi-

ségnek, vagy hány érmet szereztek a román sportolók az egyes olimpiákon, és hanyadik helyen áll Magyarország meg Románia az olimpiák összesített éremtáblázatán. Különösen, ha az érintett országok lélekszámát is figyelembe vesszük, de úgy is, ha nem...

Emlékszem, ezeknek a sajátos házi feladatoknak a megoldása után Sajti Misi padtársammal és barátommal Zoli bácsi helyett is szégyenkeztünk.

— Nem illik, nagyon csúnya dolog ilyen kényes kérdéseket feszegetni – foglaltunk állást titokban. – Hitler fajelmélete megbukott, kiderült, hogy képtelenség alsóbb- és felsőbbrendűekre osztályozni az embereket. Tehát abból, hogy melyik ország/nép hány Nobel-díjassal vagy olimpiai érmessel dicsekedhet, nem következethetünk az égvilágon semmire! – szögeztük le. – Akkor mire jó, és főleg kinek használ az effajta összehasonlítódsdi? – tettük fel a kérdést. Így folytattuk: – Tapintat is van a világon. Zoli bácsinak tekintettel kellene lennie arra, hogy egyesek kellemetlenül érezhetik magukat az ilyen fejtegetések, összehasonlítások hallatán. Arról nem is szólva, hogy a dicsekvés eleve csúnya dolog, a régi mondás szerint „öndicséret = gyalázat”, és ez nyilván akkor is érvényes, ha nem önmagát, hanem a saját népét dicséri valaki. Summa summarum: Nobel-díjasokkal hencegni, úgymond Nobel-díj-tükörben vizsgálgatni magunkat és másokat csúnya dolog!

Több mint három évtizeddel később, 2003-ban (emlékeztetőül: Magyarország 2004-ben lett tagja az Európai Uniónak) Mátészalkán IV. Károlynak, az Osztrák–Magyar Monarchia utolsó uralkodójának a fiával, a Páneurópai Unió elnökével készítettem interjút. A következőket ebből, a Romániai Magyar Szó december 18-i lapszámában „Legalább egyvalamiben majdnem jobb magyar vagyok a legnagyobb magyarnál” címmel megjelent sajtóanyagból idézem:

„Riporter: – Elnök úr szerint mi vár ránk az EU-ban?

Habsburg Ottó: – Ismerjük a mondást: sírva vigad a magyar. Csakhogy nekünk nincs okunk sírni, nem olyan nemzet vagyunk. Hány Nobel-díjasunk van nekünk? 19! Azaz százalékos arányban a mi nemzetünk dicsekedhet a legtöbb Nobel-díjassal.

Persze közülük sokról azt mondják, hogy amerikaiak. De Magyarországon tanultak, itt dolgoztak, és mivel egy ilyen kis országban nagyon nehéz volt boldogulni, külföldre mentek, Amerikába, ott lettek nagy emberek. (...) A Nobel-díjasaink száma hatalmas erőt mutat. Nagy életerővel rendelkezünk, a mi tudományunknak, tudásunknak óriási a kisugárzása.

R: – Noha németes akcentussal beszél, elnök úr következetesen magyarnak mondja magát...

H. O.: – Ha visszatekintünk a mi történelmünkre, többnyire elpusztultak azoknak az utódai, akik a múltban hódítókként jöttek be az országba. Valamiképpen ez a nemzet folyton asszimilált másokat. A tudatalattimban erre gondolhattam, amikor a millennium alkalmából ünnepi beszédet tartottam egy alföldi városban, és egyszer csak azon kaptam magam, hogy ezt mondom: »amikor elődeim Ázsiából jöttek«. Nekem persze egyetlen Ázsiából jött elődöm sincs, mégis úgy éreztem, hogy ez így igaz. A nemzetünkben élő kulturális szolidaritás a jövőnk záloga.”

Akkoriban, amikor Habsburg Ottótól a fentieket hallottam, már nem éreztem szégyellni valónak Benedek Zoli bácsi három évtizedekkel korábbi Nobel-díjasokkal, olimpiai érmes sportolókkal kapcsolatos fejtegetéseit.

Persze az eltelt harminc év alatt szerzett tapasztalataim híján változatlanul egykori diák-önmagammal értettem volna egyet. Csakhogy időközben rányílt a szemem egyebek között arra is, hogy a hitlerizmus nem mindenhol bukott meg. Romániában például csak átalakult. Ceaușizmussá: nemzeti szocializmusból nemzeti kommunizmussá. Egy olyan sajátos kommunista tanná, amelynek egyik legfontosabb megnyilvánulási formája az államalkotó nemzet féktelen, önmérsékletet nem ismerő dicsőítése, tömjénezése, illetve a kisebbségekhez tartozó személyek ócsárlása, szidalmazása, burkolt formában történő jogfosztása, kisemmizése, elüldözése vagy beolvasztása. Az élettér (Lebensraum) más módszerekkel való megteremtése.

Igaz, Ceaușescut már több mint harminc éve lepuffantották. A ceaușizmus viszont nem veszett el, csak átalakult. A kom-

munista máztól megszabadult, az elvakult, önkritikát nem ismerő nacionalizmust azonban megőrizte. Ezt nem csak azok alapján állítom, amiket román politikusoktól, közéleti személyiségektől évek óta hallok a televízióban, illetve olvasok az újságokban.

A Pew Research Center amerikai kutatóintézet 2018-ban közzétette egy olyan nagyszabású nemzetközi felmérés eredményeit, amelynek során egyebek között arra is rákérdeztek, hogy a válaszadók milyen mértékben értenek egyet a következő kijelentéssel:

„Nemzetünk nem tökéletes, de kulturálisan felsőbbrendű más nemzeteknél.”

A kutatás végeredménye szerint a romániai válaszadók 66 százaléka ezzel a kijelentéssel teljesen vagy nagymértékben egyetértett. Ami azt jelentette, hogy a „legönteltebb európai uniós nemzetek” képzeletbeli toplistáján a románok a harmadik helyre kerültek a görögök (89 százalék) és a bolgárok (69 százalék) mögött.

A németek és a magyarok a toplista utolsó harmadában helyezkedtek el: a németek 45, a magyarok 46, az „osztrák sógorok” 47 százalékkal. Megközelítőleg azonos szinten az angolokkal (46 százalék), az olaszokkal (47 százalék) és a portugálokkal (47 százalék).

(Forrás: Felmérés: a románok felsőbbrendűnek érzik nemzetüket más nemzeteknél, maszol.ro, 2018. október 31.)

A románok természetesen nem véletlenül érzik magukat „kulturálisan” felsőbbrendűnek másoknál. Hanem azért, mert burkolt formában ugyan, de változatlanul ezt súlykolják beléjük a politikusok és a tömegkommunikációs eszközök. Annak dacára, hogy más nemzetközi felmérésekben – olyanokban, amelyek résztvevőit nem saját magukról való véleménymondásra kérik fel, hanem teljesíteniük, vizsgáznuk, bizonyítaniuk kell – a románok többnyire a sereghajtók között jelennek meg. Néhány példa:

Az Európai Unió statisztikai hivatalának (Eurostat) olvasásra, „könyvfogyasztási” szokásokra vonatkozó, 2018-ban közzétett adatai szerint a romániai lakosság csupán 2,8 %-a olvas el

egy könyvet havonta. Románia polgárai fejenként legtöbb három eurót költenek könyvekre évente. Az Országos Kultúrakutatói Intézet adatai szerint pedig ötből egy romániai egyetlen könyvet sem olvas el egész életében. A felmérés végkövetkeztetése: olvasás terén az osztrákok és a románok az utolsók Európában.

(Forrás: Románia utolsó helyen áll Európában az olvasás terén is, főtér.ro, 2018. március 19.)

2000 óta az úgynevezett nemzetközi diákteljesítmény-mérési program (Programme for International Student Assessment, PISA) keretében háromévenként felméri a 15 éves tanulók alkalmazott matematikai tudását, természettudományi műveltségét, illetve szövegértési képességét. Nagyon leegyszerűsítve: a PISA-felmérés olyan, mint az érettségi, csak nem a diákokat, hanem az országokat „vizsgáztatja le”, ezek oktatási rendszerének a hatékonyságáról állít ki bizonyítványt. A 2018-as PISA-felmérésen Románia mindhárom területen az átlag alatti eredményt ért el: szövegértés terén 428 pontot (a világátlag 487), matematikából 430 pontot (a világátlag 489), természettudományokból 426 pontot (a világátlag 489) összesített, és Európában az utolsó előtti helyen végzett (Bulgária mögött). Ami a gyakorlatban a következőket jelenti:

a diákok körében 41%-os a funkcionális analfabetizmus,
a tanulók 47%-a a legalapvetőbb számítási feladatokat sem képes alkalmazni az iskolán kívüli életben,

44%-uk pedig még a hétköznapi jelenségekre sem képes tudományosan elfogadott magyarázattal szolgálni.

(Funkcionális analfabéta – az Európai Parlament 1989-ben megalkotott definíciója szerint – az a személy, aki nem képes az írás, olvasás, számolás alapvető műveleteire, és ennek következtében nem tud integrálódni a társadalomba annak egyenlő, egyenrangú tagjaként.)

Az Európai Bizottság kimutatása szerint Románia az innovációs tevékenység terén 2018-ban az Európai Unióban az utolsó helyet foglalta el, ráadásul úgy, hogy a korábbi évekhez képest még csökkenést is mértek ezen a téren az országban.

(*Forrás: Agerpres hírügynökség, 2018. június 22.*)

Az IQ (intelligence quotient, azaz intelligenciahányados) egy viszonyító szám, amelynek segítségével kimutatható, hogy a vizsgált személy pillanatnyi értelmi képessége, intelligenciája és az azonos életkorú, átlagos értelmi képességekkel rendelkező személy szellemi teljesítménye között milyen mértékű pozitív vagy negatív eltérés tapasztalható. Az IQ-nak nincs köze a műveltséghez, és nem fejleszthető. (Wikipédia)

A következőkben egy, az Antena3 tévécsatorna honlapján (valamint több más helyen) 2015-ben megjelent terjedelmesebb cikk tartalmát foglalom össze dióhéjban:

Egy nemrég végzett kutatás értelmében a nemzetközileg legelismertebb és leggyakrabban alkalmazott vizsgálatok egyike, a RAVEN-teszt szerint Európában Románia állampolgárainak az IQ-szintje a legalacsonyabb. A brit Ulster Intézet kutatói arra a kérdésre keresték a választ, hogy a világ nemzetei közül melyikben rendelkeznek az emberek a legmagasabb IQ-val. Románia a 96,6-os világtátlagot is alulteljesítette, 91-es mutatóval. Például a magyarországiak 98,1-es intelligenciahányadost értek el, amivel Európában, holtversenyben a franciákkal, a 11–12. helyre kerültek. (A hasonló tesztek szerint egyébként az IQ-bajnokok többsége ázsiai országokban él.) Egy négy évvel korábbi RAVEN-kutatás alkalmával Románia 94-es IQ-t ért el, amivel Törökország és Szerbia előtt Európában hátulról a harmadik helyen végzett.

Egy másik 2015-ben végzett kutatás azt vizsgálta, mennyit tud a román nép a világról, illetve milyen a tudományosság és a vallásosság közötti arány az itt élő emberek tudatában. Kiderült: a románok közel 42 százaléka úgy gondolja, a Nap forog a Föld körül, 32 százalékuknak pedig meggyőződése, hogy léteznek az ördög által megszállt emberek. Az utóbbi kutatás szerint a románok alig egy százaléka rendelkezik komolyabb tudományos ismeretekkel. Összehasonlításképpen Franciaország és Németország esetében ez a mutató 17 százalék körüli.

(Forrás: *Românii au cel mai mic IQ: Suntem pe ultimul loc din Europa la capitolul inteligență*, Antena3.ro, 2015.05.28.)

Románia vonatkozásában még hosszán sorolhatnám a hasonló negatív példákat, ugyanakkor tisztázandó: ezekkel senkit, egész népeket meg pláne nem akarok minősíteni. Hiszen a különböző felmérések eredményét annyi minden befolyásolhatja, hogy ilyesmikből általánosítani, érdembeli következtetéseket levonni nem lehet. Ezekkel a példákkal mindössze arra szeretnék rávilágítani, hogy milyen fonák, visszatetszést kiváltó helyzetet teremthet az, ha egy országban a hatalom választott (vagy a háttérből irányító) birtokosai hazafiasnak, nemzeti érdeknek beállított kétes politikai céljaik elérése érdekében az államalkotó népet az egekbe magasztaló, a más nemzetiségűeket viszont ócsároló propagandát honosítanak meg. Ahogyan az Romániában történt.

És ebben a kontextusban – szöges ellentétben azzal, amit diákkoromban gondoltam erről – ma már meggyőződésem, hogy jól tesszük, ha újra meg újra megoldjuk azokat a bizonyos házi feladatokat, amelyeket diákként Benedek Zoli bácsiktól, felnőttként pedig Habsburg Ottóktól kapunk. Ugyanis azok a sajátos körülmények, amelyek között mi kisebbségek Romániában élünk, nem csupán legitimálnak, de – nemzeti önazonosságunk megőrzése érdekében – egyenesen szükségessé tesznek ilyen válaszreakciókat.

Ráadásul azért sem árt Nobel-díj-tükörben nézegetni magunkat és másokat, mert így az ahhoz hasonló számításokat is leellenőrizhetjük, amelynek eredményeként Habsburg Ottónak 2003-ban 19 Nobel-díjjal kitüntetett magyar „jött ki”...
(*ehir.ro*, 2023. október 8.)

**

*

Ingyen munkaerő

Órát lopott Patkány egy kaplonyi öregasszonytól. Megtudta ezt a nagygazda szomszédja, aki korábban több alkalommal is hiába hívta a cigányt napszámba a földjére, mert az dolgozni nem volt hajlandó.

Most a nagygazda szomszéd átsétált Patkányhoz, és ezt mondta neki:

— „Hallod-e, te fiú, azt üzenete velem az a pofozógép sindró (rend-őr), tudod azt te, melyik, hogy sürgősen erigyél be hozzá a zsaruságra...”

Még a térdei is megroggyantak Patkánynak rémületében.

— Jaj, drága mamukám, há' pont énnekem üzen ilyen rosszat az a teríteni (felravatalozni) való zsandár?! Aztat nem mondta, hogy mér én menjek hozzá?

— Valami kaplonyi vénasszonynak egy lúköttő elcsórta az óráját, meg akarja tőled kérdezni, hogy véletlenül nem tudsz valamit az esetről.

Letérdelt Patkány a földre, két kezébe temette az arcát, úgy jajveszékelt:

— Jaj, drága, egyetlen mamukám, nem tudok én semmiféle órás esetről, olyan ártatlan vagyok mint a Zsíroskenyér lyánya, de nem amikor férjhe' ment, hanem amikor született!

— Akkor erigyél csak bátran a zsandárságra, meglásd, elengednek!

— Jaj, dehogy engednek, dehogy engednek onnan el, amikor azok énnekem a káromat akarják, hogy a dögvész járja fel üköt!

Osztán még három évem is van elmaradva, amér legutóbb hamarabb kiengedtek a sitrül. Ha most megint bevisznek, azt az elmaradt három évet is rámvarják!

— Akkor mi legyen?

— Drága egyetlen tesvirem, te nagyon rendes ember vagy. Ha nekem nem hiszed el, kérdezd meg az asszonytúl, hányszor mondom én neki, hogy tited mennyire szeretlek. Hát ha te ilyen jóba vagy azzal a temetőbe való zsandárral, hogy még üzenet is veled, nem tudnál valamit intézni nála az irdekemben? Osztán majd mink lekivittolnánk valahogy ezt a szivessigedet...

— Éppenséggel megpróbálhatlak kimenteni ebből a nagy trutumóból, amibe keverted magad, mert én is szeretlek tited – ingatta a fejét a huncut gádzsó. – De ez nekem olyan sok vagyonomba fog kerülni, hogy utána egy hónapig ingyen kell hozzám járjál napszámba dógozni, és még akkor is az adósom maradsz. Ezenfelül add csak ide nekem azt a kaplonyi órát, ami véletlenül kerülhetett hozzád, mert azt muszáj odaadni a zsandárnak...

— Jaj, drága egyetlen szíp tesvirem – lelkendezett Patkány. – Ha eztet te megteszed énirtem, még hóttodban is áldani foglak. Ledógozom én nálad azt a hónapot, mert há' mi az az egy hónap az elmaradt három évemhez, meg még ahhoz kípest, amit az óráir kapnék!

Így történt, hogy miután Patkány pénzért soha egy napot se volt hajlandó dolgozni a vastag (gazdag) gádzsó szomszédjának, hát a prosztó cigány egy egész hónapig dolgozott neki – ingyen.

**

*

Dávid és Góliát

Az 1989 utáni piacgazdaságot megelőző hiánygazdaság idején történt.

Valaki egy rúd téliszalámit kért előttem az egyik élelmiszerboltban, s az elárusító válaszára, miszerint „Sajnos pillanatnyilag téliszalámival nem szolgálhatunk“ éppen fordulni akartam vissza (mert engem is ezért szalasztottak el hazulról), amikor arra lettem figyelmes, hogy mellettem egy vásárló a pult felett áthajolva, halk hangon mond valamit az egységvezetőnek. Ösztönösen odafüleltem és sikerült elcsípnem a következő mondatfoszlányt:

— Dávid elvtársnak...

A továbbiakban kiderült, hogy mégis van téliszalámi. Dávid elvtárs küldötte ugyanis kapott. Amikor sorra kerültem, közelebb intettem magamhoz az egységvezetőt és bizalmasan a fülébe súgtam:

— Góliát elvtárs küldött két rúd téliszalámiért.

Kis ideig töprengett, aztán bizonytalanul megkérdezte:

— Ki is az a Góliát elvtárs?

Hitetlenkedve ingattam a fejemet:

— Lehetséges, hogy Dávid elvtárs sohasem beszélt önnek Góliát elvtársról?

Az egységvezető pillanatnyi tétovázás után kellenetlenül a pult alá nyúlt, és elővett onnan egy rúd téliszalámit.

— Nem adhatok többet – jelentette ki. – Ezt is inkább csak Dávid elvtársra való tekintettel...

(1975)

**

Húsvéti locsolás

Kedves népszokásnak tartom a húsvéti locsolást. Valahányszor elérkezik az évnek az a napja, amikor a férfiember bátran, magabiztosan, vagyis anélkül lépheti át szinte bármely ház küszöbét, hogy a lányukat féltő apák (és nem csak) gyanakvással, esetleg ellenségesen fogadják, erős nosztalgiát érzek az útnak indulásra.

Manapság mégsem járok locsolni. Pedig már néhány éves legényke koromban némiképpen megreformált változatban műveltem ezt a kedves népszokást.

Készítettem egy táblázatot, amelynek a függőleges sorai felett ez állt: „Lej”, „Bani”, „Tojás”, a vízszintes sorokba pedig a meglocsoltak nevei kerültek. (A táblázat természetesen azt hivatott nyilvántartani, hogy a locsolás fejében hol mit kaptam a háziaktól.)

Kétségtelenül az ősi hagyomány konstruktív megújítására tett próbálkozás volt ez, de úgy látszik, az eredetiségre való törekvést mifelénk már akkor se méltányolták. Másnap ugyanis, miután egyik Víz utcai szomszédunk, Opitz néni elmesélte anyámnak, milyen szakszerűen írtam be az ominózus táblázat „Tojás” oszlopa alatti rubrikába a háziak nevét, az alapos fejmosás és a „tudni illik, hogy mi illik” típusú kioktatás mellé pofon is elcsattant... (Bár a szakemberek már nem ajánlották, akkoriban a pofon alkalmazása még széles körben elterjedt pedagógiai módszernek számított. A gyerekekben fel se merült a megsértődés lehetősége, mint manapság. Annak örültek, ha túl vannak rajta, és már nem kell repetátót tartaniuk.)

Ugorva egy nagyobbbat az időben, huszonéves koromban esetemben több egymás utáni esztendőben is három napig tartott

a locsolkodás. Természetesen azért, mert egy-egy nap alatt nem jutottam el minden olyan csajhoz, aki örült nekem. (Vagy legalább úgy tett, mintha örülne.)

El sem tudom képzelni, mi lehet ennek az oka, de azt vettem észre, hogy a nők valahogy már nem örülnek nekem úgy, mint ötven évvel ezelőtt.

Ám manapság nem csak emiatt maradok odahaza húsvétkor. Egy kb. tíz évvel ezelőtti húsvét alkalmával történtek emléke is visszatart a locsolkodástól.

Két lányunokám akkor először várt locsolókat. Reggel nyolc óra körül telefonált a lányom, hogy nagyon hamar teremjek a Gencs utcai házukban, mert az ifjú hölgyek vigasztalhatatlanok, amiért még egy locsolójuk se érkezett. Pedig amióta felébredtek, egyfolytában és nagyon intenzíven csakis locsolókra várnak! Rohantam, de kiderült, hogy a hölgyek nem ilyen lovat (értsd: legényt) akartak, én nem felelek meg a locsolók iránt támasztott igényeiknek.

A következő közel másfél órában hiába próbálkoztam a vigasztalásukkal. Közben sűrűn hallottam tőlük:

— „Miért nem jönnek már a fiúk?!”,

— „De miért nem jönnek?!”,

— „Anya azt mondta, hogy ilyenkor a fiúk meglocsolják a lányokat. Akkor hozzánk miért nem jönnek locsolni?”,

— „Mikor jönnek már?!”,

— „Jöjjenek már!” stb.

Végre megérkezett az első locsolóbrigád. Az ifjú hölgyeket már ennek az összetétele is elégedetlenséggel töltötte el. Ugyanis a különítmény a következőkből állt: kislegény + apuka. (Ami az ő szemükben a kelleténél legalább eggyel kevesebb kislegényt, és eggyel több apukát jelentett.)

Kb. négy ilyen brigádig még csak-csak visszafogták magukat a hölgyek, de azután egyre türelmetlenebbekké váltak.

— Ó, ez unalmas, ne jöjjön több senki! – hajtogatták.

Nemsokára pedig ilyeneket hallottam tőlük:

— Ó, már megint jön valaki! Tati szaladj, és mondd nekik, hogy nem vagyunk idehaza...

Igaz, időközben az unokáim nagyobb lányokká cseperedtek, ami a locsolni érkező legényekhez való hozzáállásukat nagymértékben megváltoztatta. Engem azonban a tíz évvel ezelőtt történetek emléke azóta is visszatart a locsolni járástól....

(2022)

*

Egy jó kis cirkusz

Bajkeverő közös udvarban lakott két cigányasszonnyal, akiket imádott összeuszítani, hogy aztán félrevonulva nagyokat röhögessen a markába, miközben azok hajba kapnak. Vasárnap délután, amikor az ünnepi ebédetől ellágyulva sokan ledőltek pihenni, szundítani egyet, Bajkeverő kiült az udvarra, és várta, hogy valamelyik cigányasszony szomszédja megjelenjen. Mikor valamelyik banya tényleg feltűnt a láthatáron, Bajkeverő titokzatosan odaintette magához, és lehalkított hangon, bizalmasan mondott neki valamit. Egyik alkalommal például a következőket duruzsolta a Teruska nevű természetes asszonyság fülébe.

— Drága, maga tudja, hogy én mennyire tisztellem magát! Hát azért mondom el ezt a dolgot, mert nagyon felháborított, hogy egy ilyen angyali teremtésre, egy ilyen szent asszonyra, amilyen maga, olyan csúnya rágalmakat hordott össze valaki... De csak akkor folytatom tovább a magácska felvilágosítását, ha előbb megígéri, hogy nem árulja el senkinek, kitől tudja, amit most hall tőlem...

A Teruska nevű amazonnak a kontya is égnek kezdett medezni a hirtelen kelt indulattól, hát persze, hogy bármit meg-

ígért az erősen megáhitott információért cserébe.

— Tudja, mit terjeszt magáról ez a maga szomszédasszonya, a Bubus? – kérdezte ekkor Bajkeverő. Majd komoly arccal így folytatta: – Képzelve – még kimondani is szégyellem –, azt, hogy magácska nagy k...va!

De amikor az utolsó szót kimondta, Bajkeverő már úton is volt a lakása felé, hogy lehetőleg minél hamarabb eltűnjön annak biztonságos ajtaja mögött, mert jól tudta, hogy az udvaron rövidesen olyan rettenetes patália veszi kezdetét, ami elől jobb fedezékbe húzódni. És ebben bizony igaza is volt, mert a Teruska nevezetű hölgy kezét csipőre rakva, vészjósló hangon máris bele-vijjogott a délutáni csendbe:

— Micsoda?!? Még, hogy egy ilyen bárcás éngem mond k..vának?! Háá gyere ki te Bubus, tee... (Az itt felsorakoztatott színesebbnél színesebb szóképek nem bírják el a nyomdafestéket, ezért ezek elképzelését kinek-kinek a romaműveltségére bízom.)

Teruska még csupán az elején tartott annak a szomszédasszonyáról rögtönzött eredeti személyleírásnak, illetve jellemrajznak, amellyel a bevetett hangerőnek köszönhetően a környék valamennyi lakóját megörvendeztette, amikor Bubus felajzottan kipenderült a színre, és elrikkantotta magát:

— Te jártatod itt a szopódat bárcásságrul, Terus, te utolsó riherongy, akire az egisz kaszárnya rájár?

Az ezután kölcsönösségi alapon mindkét fél szájából elhangzott merész képzettársítások, szóvirágok és egyéb nyelvi ínycségek elképzelését a már jelzett ok miatt ismét csak kénytelen vagyok a sokat látott, sokat tapasztalt Tisztelt Olvasóra bízni. Sőt ugyanezt kell tennem a Bajkeverő által nemes egyszerűséggel csak „egy jó kis cirkusz”-ként emlegetett ezután következő hatalmas veszekedés teljes szövegével is. Azzal a megjegyzéssel, hogy megbízható fültanúk állítása szerint Lőrincze Lajos nagy tudományú nyelvészprofesszor annak idején igen közkedvelt Édes anyanyelvünk című televíziós nyelvművelő sorozatában sem hangzottak el olyan eredeti nyelvi lelemények, amilyenek a Bajkeverő által provokált hasonló veszekedések alkalmával né-

hány perc leforgása alatt születtek szinte a semmiből, illetve váltak mások által azontúl gyakran használt verbális közkinccsé.

**

*

Kannibália kannibáltalanítása

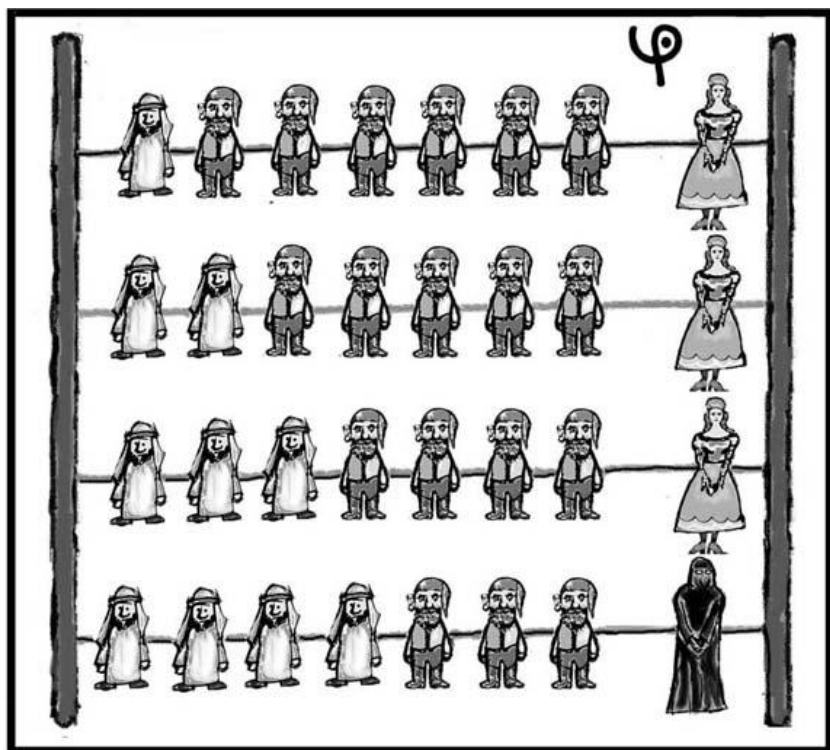
Kannibáliában a Kannibál Párt elnök-főtitkára negyedévszázadon át a kannibáldemokrácia megteremtésének a szükségességéről, továbbá arról szónokolt, hogy az emberevés bűn, ezért szüntelenül harcolni kell ellene.

Kannibáliát kannibáltalanítanunk kell! – adta ki a jelszót.

Ezzel rokonszenvet ébresztett maga iránt azokban az országokban, amelyeknek a lakosai már azt is szégyellték, hogy a földön valaha kannibálok éltek.

Az elnök-főtitkár ugyanakkor belbiztonsági erőszakszervezetként úgynevezett Kannibáltalanító Szolgálatot működtetett, amelynek tagjai egyfolytában kannibál-gyanús egyének után kutattak országszerte. Az emberevéssel meggyanúsítottakat, majd megvádoltakat azonnal magukkal vitték, titokban kondérba tették, megfőzték és jó étvággyal megették. Azzal a szigorúan bizalmas belső indoklással jártak el így, hogy a kannibálok – lényegtelen milyen eszközökkel történő – pusztítása hosszú távon automatikusan a kannibáliai emberevés végleges felszámolását és a kannibáliai demokrácia eljövételét fogja eredményezni.

A Kannibáltalanító Szolgálat emberevő tagjai eleinte valóban kannibál-gyanús egyéneket azonosítottak be és fogyasztottak el jóízűen az eljövendő kannibáldemokrácia nevében. Azonban egy idő után az országnak nem maradt egyetlen olyan polgára sem, aki valóban hódolt volna az emberhúsevés szokásának.

Persze a Kannibáltalanító Szolgálat tagjait nem számítva.

Ez a fejlemény a rettegett belbiztonsági szervezet tagjait kényes helyzetbe hozta, hiszen – mivel az emberevésen kívül semmi máshoz nem értettek – feleslegessé, illetve munkanélkülivé válásukkal fenyegetett.

— Hogyan tovább? – tették fel önmaguknak és kollégáiknak a kérdést a kannibáldemokrácia ügyét szívükön viselő belügyisek.

Egyebek között az a lehetőség is felmerült, hogy a Kannibáltalanító Szolgálat tagjai egymás elfogyasztásával kannibáltalanítsák Kannibáliát, illetve alapozzák meg ezáltal az országban a kannibáldemokráciát.

Azonban ezt az elképzelést hamar elvetették. Mégpedig a következő cáfolhatatlan ellenérv hatására: az egymásfelfalás eleve nem vezethet el az ország teljes kannibáltalanításához, hiszen

egy ilyen akciónak holtbiztosan maradna emberevő-túlélője, miután a Kannibáltalanító Szolgálat utolsóként sorra kerülő tagját nem lenne, aki elfogyassza.

Így végül olyan zseniális módszert találtak ki, amelynek a segítségével bárkire rábizonyíthatták, hogy hajlamos a kannibalizmusra. A kiszemeltet a kannibáldemokráciára való törekvés jegyében előbb jól megkínózták, majd megkérdezték tőle:

— Gyűlölpsz, és meg tudnál enni bennünket egy kanál vízben, igaz?

Nemleges válasz esetén az eljövendő kannibáldemokrácia nevében tovább kínozták az áldozatot, majd ismét feltették neki ugyanazt a kérdést. Csak akkor hagyták abba a vallatást, ha az illető nem bírván tovább a kínzást, kijelentette:

— Igen, meg tudnálak enni benneteket egy kanál vízben!

Ezt beismerő vallomásnak tekintették, következésképpen az áldozatot a kannibalizmus végső felszámolásáért, valamint a kannibáldemokrácia megteremtéséért folytatott küzdelem nevében gyorsított eljárással azonnal elítélték és kondérba dugták.

A módszer a Kannibáltalanító Szolgálat tagjai szemszögéből nézve olyannyira gyümölcsözőnek bizonyult, hogy ennek az egyre inkább az eljövendő kannibáldemokrácia letéteményeseként megjelenő szervezetnek a folyamatos személyzetbővítésére is lehetőséget teremtett.

Így aztán a Kannibália kannibáltalanításáért folytatott kímeletlen küzdelem egyenes következményeként az országban szépen szaporodtak a szolgálat kötelékébe tartozó kannibálok.

Az emberevéssel rég felhagyott egyszerű polgárok száma viszont meredeken csökkenő tendenciát mutatott, mivel egyre nagyobb tömegek hagyták el Kannibáliát, külföldön keresve menedéket az elől, hogy hazájukban a Kannibáltalanító Szolgálat tagjai a végső cél, a kannibáldemokrácia megteremtése érdekében belőlük is bográcsost főzzenek.

Telt, múlt az idő, s ha nehezen is, de egyszer mégiscsak megtudta a világ, hogy Kannibáliában a Kannibáltalanító Szolgálat tagjain, valamint a népet szüntelenül a kannibalizmus elleni

harcra buzdító, illetve a kannibáldemokráciáról papoló elnök-főtitkáron kívül egyáltalán nem élnek kannibálok. Ekkor külföldi segítséggel kitört a forradalom, a nép, az istenadta nép megdöntötte a Kannibál Párt elnök-főtitkáranak a hatalmát, szétkergette a Kannibáltalanító Szolgálat terror-kommandóit, és kikiáltotta a kannibáldemokráciát. Na, lett erre nagy öröm, vigasság országszerte. Az emberek kb. három hónapig úgy szerették egymást, mint galamb a búzát, gerlice a párját, kannibál beosztott a húsos felettesét.

Csakhogya kannibáldemokrácia menet közben egyre népszerűtlenebbé váló ideiglenes irányítói az új politikai vezetők kijelölésére hivatott országos és helyhatósági választások előtt a következő váratlan bejelentést tették:

– Kannibáliában sajnos még mindig sok a kannibál. Ezért, valamint a külföldről fenyegető kannibál-veszélyt elhárítandó, illetve a kannibáldemokrácia tényleges megteremtését elősegítendő meg kell alakítani a Kannibál Információs Szolgálatot.

E fejlemény hatására Kannibáliában egyszeriben alábbhagyott a kollektív örömezés, s a szívekbe, melyekbe átmeneti időre szeretet költözött, most újra gyanakvás fészkelte be magát. Ki a legjobb barátjától kezdett félni (akin kannibálgyanus jeleket vélt felfedezni), ki a szomszédjától tartott (akinek annak idején a bukkott rendszer pribékjei kannibál hírért keltették), ki meg attól rettegett, hogy egyszer csak eljönnek érte a Kannibál Információs Szolgálat emberei, és a kannibáldemokrácia szükségességét hangoztatva a hajdani Kannibáltalanító Szolgálat jól bevált titkos (mégis közismert) módszerével rábizonyítják, hogy kannibál.

Itt a vége, de még ne fuss el véle. Mert most ugyan félbehagyom a mesét, de – ha csak időközben a boszorkányüldözés mintájára megszervezett kannibálüldözés régi-új specialistái eredeti kannibáldemokráciánk sajátos módszereinek az alkalmazásával ki nem derítik rólam, hogy vegetáriánus kannibál vagyok – alkalomadtán folytatom.

(1992)

Tapasztalatcsere

— Ide hallgass, öregem – mondja Tévés, és jelentőségteljesen oldalba böki Hűtöst a könyökével –, megáll az ember esze, hogy mik vannak. Sétálok a korzón – meséli tovább – kezemben a szerszámtáskával, nézem az órát, meg mustrálom az arra járó csajokat. A munkaidőmből másfél óra lehet még hátra, a nők mustrálásából ennél valamivel kevesebb, mert rendszerint körülbelül zárás előtt tíz perccel megyek haza.

Ahogy ott slattyogok a csajerdő kellős közepén, egyszer csak rám mosolyog egy irtó klassz nő, de olyan klassz, fiacskám, hogy hirtelen azt hittem, eltévesztette a címzést. Mert ami igaz, az igaz, hozzám képest túl jó nő volt. Viszont nagyon ígéretesen mosolygott.

Na, odalépek hozzá, mondom neki a szöveget, hogy mennyire hasonlít egy volt barátnőmre, akitől a sors kegyetlensége folytán el kellett szakadnom örökre, ámde emléke mind a mai napig fájdalmasan él bennem. Dörzsölöm a szemem sarkát is hozzá, mert közben természetesen egészen elérzékenyülök. (Tudod, nagyon megy a költés, ha ilyen múzsa van hozzá.) Hát, mondom neki tovább a verset teljes erőbedobással, ő meg csak mosolyog rám ígéretesen, és egyenesen a szemembe néz, de úgy ám, hogy csudára előnt a forróság. Hagyja, hogy beszéljem ki magam, majd ezt kérdi tőlem:

— Felmegyünk a lakásomra?

Hát ez túl szép ahhoz, hogy igaz is legyen, gondolom magamban, még meg is csipkedem a karomat.

De megyek a nővel, nem csalás, nem ámitás. Lelkesen magyarázok neki, csilingel a kacagása. Befordulunk az egyik

tömbházba, az első emeleten kulcsot vesz elő, már bent is vagyunk a lakásában. Lázasan gombolom a kabátomat, akasztom a fogasra.

A nő közben benyit a szobába, szédülten megyek utána, és... és lecövekelek, mint akit villámcsapás ért.

— Az új tévészerelő – mutat felém a nő, és egy férfi mosolyog rám előzékenyen, akit a nő illedelmesen bemutat. – A férjem!

— Erre tessék! – invitál a férfi szívélyesen, és én szédülten indulok utána, mint egy leforrázott, megkopasztott, de még le nem vágott kakas.

Mit mondjak még? Megnézem a televíziót, kontakthiba csupán, percek alatt elkészülök vele.

— Igazán nagyon köszönjük – hálálkodik a nő meg a férfi –, már azt hittük, sohasem fognak kijönni, olyan régen bejelentkeztünk...

— És tudja, kényelmetlen dolog becipelni a készüléket a műhelybe, meg nincs is semmi értelme, ha olyan hibája van, amit helyben is meg lehet javítani – fűzi hozzá kedvesen a nő.

Mit mondhattam volna neki, amikor mindennek a tetejébe még igaza is volt? Csendesen, illedelmesen elköszöntem.

— Csak azt tudnám – tűnődik el Tévés –, vajon véletlenül volt-e otthon a nő férje, vagy előre így beszélték meg?

— Pontosan így volt megbeszélve – közli Hűtős.

— Miből gondolod? – húzza el a száját Tévés elégedetlenül.

— Abból – bólogat Hűtős –, hogy az a nő hetekkel ezelőtt engem ugyanígy hazavitt hozzájuk. Csak nem tévét, hanem hűtőszekrényt javítani...

(1990)

**

*

Két órán át párttag

Én is voltam párttag, de csak kb. két órán át. Írás, dokumentum arról se készült – mondja Gyöngyi Pista bácsi. – Ezerkilencszáznegyvenötben doktoráltam. Amikor a Ferenc József Tudományegyetem aulájában kettesével felálltunk, a következő volt a sorrend: legelől mi, jogászok, utánunk az orvosok, bölcsészek, közgazdászok. Akkoriban a jog- és államtudományi kar máskor is mindig első helyen szerepelt a fakultások között. De nemsokára jött a kommunizmus, és ez a sorrend megfordult, az Igazságügyi Minisztérium a legutolsó helyre szorult vissza. Ezerkilencszáznegyvennyolcban, fiatal diplomásként nem volt állásom, Nántün laktam a szüleimnél. Egy alkalommal felmentem Szilágysomlyóra, ott összetalálkoztam egy ismerőssémmel, ez azt mondta nekem:

— Te Pista, én megpróbálok segíteni rajtad. Azelőtt a Szociáldemokrata Párt titkára voltam itt Szilágysomlyón, csakhogy a pártom egyesült a kommunistákkal, amiből én kimaradtam, viszont a bélyegző meg néhány tagsági könyv nálam felejtődött. Hát most én kiállítok a te nevedre egy ilyen tagsági könyvet, ezzel jelentkezéssel a falubeli sejttitkárnál, s mondd azt, hogy te Szilágysomlyón annak idején tagja voltál a Szociáldemokrata Pártnak, csak amikor a két párt egyesítése megtörtént, valahogy lemaradtál a listáról, ezért nem vagy még formálisan is tagja az új kommunista pártnak. Azután, ha a kommunisták befogadnak maguk közé, egészen biztosan hamar lesz állásod.

Nántün akkor úgy kezdődött a kommunizmus, hogy négy kommunistát tartottak nyilván a faluban: egy Fecheti nevű részeses palit, aki azelőtt napszámos volt, és aki akkor a sejttitkári – a

későbbi párttitkárok elődeit nevezték így – funkciót betöltötte, a falu kecskepásztorát, a falu kondását meg egy földművest.

Megszólítottam az utcán a sejttitkárt, és elmondtam neki a szilágysomlyói ismerősöm által kitaláltakat.

A következőket válaszolta:

— Ma éppen sejtgyűlésünk van, jöjjön el maga is, a többit majd ott elintézzük.

A sejtgyűlésen rajtam kívül csak hárman voltak jelen, a földműves hiányzott. Meglepetésemre a sejttitkár engem úgy kezelte, mint párttagot. Ezt mondta a többieknek:

— Mai tovaráši (hé, elvtársak), bemutatom Gyöngyi István ügyvéd elvtársat, aki szintén párttag. Legalább ezentúl lesz, aki jegyzőkönyvet írjon! (Addig ugyanis a gyűléseiken nem készült jegyzőkönyv, mivel írni, olvasni a négy párttag közül egy se tudott.)

Miután így bemutatott, a sejttitkár hozzám fordult.

— Auzi, tovaráše Gyöngyi! (Ide figyelj, Gyöngyi elvtárs!) A gyűléseken ezután állandó feladatod lesz a jegyzőkönyvkészítés, ami úgy fog történni, hogy mi diktálunk, te meg írod!

Ekkor én ezt gondoltam magamban: hohó, hát itt erről van szó, ilyen a kommunizmus, hogy az írástudatlanok diktálnak az írástudóknak? Na, köszönöm szépen, ilyesmiből én nem kérek!

Nem is vettem részt azóta több pártgyűlésen, se ott, se máshol, igaz nem is hívtak, se oda se máshova.

Hát így voltam én ezerkilencszáznegyvennyolcban kb. két órán át párttag, dokumentumok nélkül, azon az alapon, hogy egy részeges napszámos annak mondott egy kecskepásztor meg egy kondás előtt.

(*Szatmári Friss Újság 1986.10.30.*)

**

*

Farkas-politika

Miután a vadász lelőtte a medvét, amely korábban az erdő minden lakóját rettegésben tartotta, az állatok hirtelen kelt nagy örömeikben közfelkiáltással elhatározták: annak érdekében, hogy a medvediktatúra idején általuk átélt borzalmak meg ne ismétlőd-hessenek, demokratikus választással kijelölt vezetőtanácsra bíz-zák az irányítást.

Amikor a gyakorlati kivitelezésre került a sor, úgy alakult, hogy a vezető testületbe a farkasok 25, a rókák 15, a héják 5, a növényevők 2 képviselőt küldhettek.

A vezetőtanács első ülésén való részvételre a 45 ragadozó mellett két vaddisznó kapott megbízást.

A farkasok meglehetősen vegyes érzelmekkel pislogtak e két tanácsos társukra, és egy Ordas nevű nemsokára szólásra emelkedett.

— Én nagyon szeretem a vaddisznókat – közölte, és kéjesen megnyalta a száját. – Elmondhatom, hogy nagy általánosságban nincs velük problémám. Legalábbis közülük azokat, amelyekkel eddig alkalmam volt találkozni, de különösképpen a finom húsi fiatalokat, csak dicsérni tudom. Még most is nosztalgiát érzek, valahányszor eszembe jutnak.

A farkas ismét megnyalta a száját, majd így folytatta:

— Azonban megmondom őszintén, ha a vaddisznók ellen általá-ban nem is emelhető kifogás, az itt jelenlévő két képviselőjük nekem nem tetszik. Valahogy szélsőségesen növényevő pártiak-nak tűnnek, ami miatt félok, hogy a növényevők érdekeit a hús-evők érdekeinek a figyelmen kívül hagyásával képviselnék...

— Úgy van, úgy van, mi is így látjuk – kiabálta lelkesen a többi farkas, majd rövid tanácskozás után a vezetőtanács 45–2-es szavazataránnyal úgy határozott, hogy a két tanácsosnak nyilvánvalóan alkalmatlan vaddisznót a nemkívánatos bonyodalmak megelőzése érdekében felfalják, majd felkérlik a növényevőket, küldjenek helyettük másokat, az elvárásoknak megfelelőbbeket.

Az erdei vezetőtanács következő ülésére a növényevők két őzet delegáltak, amely alkalomból egy Ravaszdi nevű róka kért szót.

— Engem nagyon kellemes érzések töltenek el, ha visszagondolok hajdani kedves őz ismerőseimre – jelentette ki, és nagyot nyelt, nehogy elcsorogjon a nyála. – Tárgyilagosan le kell szögezmem, hogy kifejezetten őzpárti vagyok.

A róka itt zsebkendőjével felitatta bőven csordogáló nyálát, majd így folytatta:

— Azonban bármennyire is kedvelem az őzek többségét, nem hallgathatom el azt az észrevételemet, hogy az itt megjelent két egyed szabályerősítő kivételnek számít, nem lelhetők fel bennük azok a jó tulajdonságok, amelyek fajtársaikat oly rokonszenvessé teszik. Érzésem szerint ezek az őzek ahelyett, hogy a valódi problémákkal foglalkoznának, egészen biztosan csak azzal a szándékkal jöttek ide, hogy ne csupán csak jogokhoz, hanem mindjárt előjogokhoz juttassák a növényevőket!

A beszéd nagy tetszést aratott, a vezetőtanács pedig szavazattöbbséggel a következő döntést hozta.

Azt megelőzendő, hogy képviselőik rosszul sikerült megválasztása miatt a növényevők jogai bár csak a legcsekélyebb mértékben is csorbát szenvedjenek, a két őzet széttepik, a testületben megüresedett helyüket pedig rátermettebb növényevőkkel töltik majd be.

Miután a vezetőtanács ragadozó tagjai a következő ülésen hasonló indoklásokkal elfogyasztottak további két-két nyulat, fácánt, illetve vadkacsát, a növényevők elhatározták, hogy távolmaradásukkal bojkottálják a testület munkáját.

Válaszképpen a tanács ragadozó tagjai mélységes sajnálkozásuknak adtak hangot, amiért a növényevők politikailag még nem eléggé érettek a demokráciára, és az ügyintézés zavartalan-ságának a biztosítása érdekében szükségmegoldásként, átmeneti időre (vagyis csak amíg a növényevők fel nem nőnek a követel-mények szintjére) a megüresedett tanácsosi helyek betöltésére a demokrácia nevében egy farkast meg egy rókát kértek fel.

**

*

Veszett bor

Énrám most a korom miatt rossz idők járnak, mert milyen a cigány, ha megvénül? Olyan, mint a kivert kutya, senkitől se kap enni. Hús például hónapok óta nem volt bennem. Pedig va-lamikor úri dolgom volt nekem, még az is megesett, hogy több héten át úgy éltem, mint a tigris, csak húst ettem!

Ha akarja, ezt a nagy húsbőséges esetet el is mesélem ma-gának. Csak előbb rendeljen egy felest...

Akkoriban sok disznó betegedett meg a faluban, úgy hul-lottak, mint ősszel a legyek. Mondta is rögtön Zsíroskenyér, hogy bezzeg most jó cigánynak lenni, mert olyan élete, amilyen ne-künk lesz itt egy ideig, még az amerikai gádszóknak sincs. Igen ám, csakhogy a falu góréi valamiért kitalálták, hogy az elpatkolt disznókat mi, cigányok ne ehessük meg. Ehelyett el kellett a drá-ga jószágokat a földbe ásni. Na de ki ássa el? Hát persze, hogy mi, cigányok!

Amit nappal elástunk, éjszaka kiástuk, pedig őrt is állítot-tak mellé. Azután – mivel tudtuk, hogy ha észreveszik, rajtunk

fogják keresni a disznókat – megint elástuk, csak most már más-hova.

Másnap be is gyűjtöttek bennünket, de hiába sanyargattak, mi esküdöztünk, hogy semmi közünk a döglött disznók eltűnéséhez. Egy részünk a kávési, a többiek a tasnádi cigányokat mondta ludasnak a dologban, merthogy – így magyaráztuk – azok közül való az a fekete, aki az utóbbi időben sokat ólálkodik mifelénk.

Akármeddig is sanyargattak, ettől nem tágitottunk. Amikor már éppen indulhattunk volna hazafele, merthogy elengedtek bennünket, Zsíroskenyér rákérdezett a milicre:

— Osztán milyen nyavalyától nyiffantak ki azok a disznók, veszettségűtől?

A milic nem akart magyarázkodni, inkább ráhagyta, hogy attól.

Azt mondja erre Zsíroskenyér:

— Hát árulják már el a drága főzsaru urak: ahol ez a sok veszett disznó volt, nincs ott egy kis veszett bor is?

(1997)

**

*

Az Ezeregyéjszaka eszmei mondanivalója

Sáh-Zemán király házasságtörésen, bátyja, Sahriár király csoportos szex művelése közben kapja a feleségét. Bánatukban világgá mennek. Egy alvó dzsinn elrabolt élettársa megzsarolja őket, hogy ha nem tesznek a kedvére mindketten, felkelti és rájuk szabadítja az ifritet. „Azok pedig úgy féltek a dzsinntől, hogy megtették, amit a nő parancsolt.” Mikor befejezték, az elégedett nő elővett egy „ötszázhetven gyűrűből álló füzért”, és így szólt:

— E gyűrűk tulajdonosai mind kedvemet töltötték anélkül, hogy ez a mulya ifrit tudott volna róla; ti is adjátok ide gyűrűtöket mindketten.

Miután pedig a testvérek gyűrűit is skalp gyanánt a füzére tűzte, a nő így szólt:

— Ha mi, asszonyok akarunk valamit, az ellen semmit se lehet tenni!

Sahriár király látta, hogy még a dzsinnek egyik fajtájába (alfájába?) tartozó, erejükről és ravaszságukról híres, mágikus hatalommal bíró ifrit sem tud orvosságot az ellen, hogy a nője rendszeresen csalja. Erre haragja nagyon felgerjedt „az egész asszony-nép ellen, és ettől fogva mindennap más-más szűzleányt vett feleségül, elvette szüzességét, és a nászj után megölette.”

Sahriár feltehetően így akart a világ egyetlen olyan férjévé válni, akit a felesége nem szarvaz fel.

Három év elteltével a város teljes szűzkészlete kimerült. Ekkor lépett színre a király nagyvezírének szép, bájos karcsú, sudár termetű Sehrezád nevű lánya. Aki, miután a király őt is megfosztotta leányságától, mesélni kezdett. Sehrezád ezer és egy éjszakán át szédítette férjét különféle mesékkal, közben szült három gyermeket, amelyekről sikerült elhitetnie a királlyal, hogy mindegyiknek ő az apja. Mivel a sok mese megzavarta az elméjét, Sahriár „szüzesnek, mocsoktalannak, nemes erényekkel teljesnek” vizionálta feleségét, és nem ölette meg, mint előtte azt a több mint ezer nőt, akik sikertelenül próbálták beadni neki a rablómását, hogy örökké hűségesek maradnak hozzá.

A király parancsára történetírói és írnokai „mindent írásba foglaltak, és elnevezték azt az E z e r e g y é j s z a k a m e s é i - nek.”

Eszmei mondanivaló: ha kíváncsi a feleségedet hűségesnek akarod tudni, valamennyi meséjét hidd el anélkül, hogy utánajárnál, mi igaz belőlük.

**

*

Fattyúevés

Kilenc hattyú telepedett meg átmeneti időre a Kraszna folyó vizén, a bőrvelyi híd mellett. A helybeliek azelőtt talán egyet sem láttak még a környéken ezekből a szép, kedves madarakból, ezért valósággal a csodájukra jártak. Miután a bámészkodóktól rendszeresen kaptak ennivalót, a hattyúk egyre szelídebbekké váltak, mind közelebb engedték magukhoz az emberek. Ekkoriban történt, hogy Zabálós egy kitekert nyakú nagydarab szárnyassal állított haza, és így szólt a feleségéhez:

— Ne, te jó cseléd, kapjad kézbe ezt a fehér libát, mostan fogtam, csináld meg a spóron, legyen mit egyenek a rajkók!

Az asszony megkopasztotta a madarat. Mikor sülni tette, hangosan rácsodálkozott:

— Dik, te csúnya cigány, há' ez akkora, hogy bele se fér a lábosba!

Nagyon éhes volt Zabálós, türelmetlenül járkált le és fel a házban. Közben nógatta az asszonyt:

— Hogy a kórház fogjon meg, te cseléd, odateszed reggel, oszt még este is főzöd azt a libát? – Vedd ki nekem nyersen is, mer' én már nem bírom kivárni, amíg megcsinálod.

— Mikor hoztad, azt mondtad, a rajkóknak tegyem oda – nyelvelt az asszony.

— De mégis inkább én eszek belőle, hogy én muráljak meg, ha nem jó.

Miután degeszre tömte a hasát, Zabálós lefeküdt. Kis idő múlva azt mondja neki a felesége:

— Mi van veled, jó cigány, nagyon izzadol kifele.

— Avas vótt a liba zsírja, biztos attul!

Megint eltelt egy kis idő, egyszer csak kiugrott Zabálós az ágyból, rohant ki a házból, mint akit kergetnek:

— Hóttok, ördögök, nyisd ki gyorsan az ajtót, jó cseléd, mer' én most megmurálok!

Miután az udvaron kiadta magából, amit megevett, visszaszédelt a házba, ahol az asszony nagy sópánkodással fogadta:

— Jaj, há' nem megmondta neked a Göte, hogy szent madár az a fattyú?! A rák egye le a gyomrod, megetted a szent libát, ez olyan nagy bűn, hogy most meghóc!

Zabálós azonban megrázta a fejét:

— Én má' nem hólok meg, mer' mind kijött belőlem, mint a víz. De a többi börvelyi cigány vajon hogy van? Mer' hogy űk is meettek két ilyen szent fattyú libát...

*

Politikai alku

A választások előtt a vadrucák érdekképviseleti csúcs-szerve politikai alkut kötött a puskák pártjával. A megegyezés értelmében a vadrucák a másik fél jelöltjére szavaztak, amiért cserébe a Főpuska megígérte, hogy párthívei nem lőnek rucákra.

Kevéssel a választások után a vadászok puskákat vettek a vállukra és vadászni indultak. A vadrucák észrevették ugyan a veszélyesen közeledő csoportot, azonban nem repültek el, mert bíztak a főpuska ígéretében. Amikor a vadászok már egészen közel kerültek a rucákhoz, előkapták puskáikat, és bumm, bumm, jó sokat lelőttek közülük.

A megmaradt vadrucák a történetek miatt szemrehányást tettek a főpuskának, mire az elmagyarázta: nem az ő párthívei tehetnek róla, hogy rosszul sülték el, hanem a golyók. Ugyanis a

golyók ahelyett, hogy megfértek volna a csövükben, egyszer csak se szó, se beszéd, úgy kirepültek onnan, mintha rakétából lőtték volna ki őket. Márpedig annak a golyónak, amelyik elhagyja a csövet, egyetlen puska sem tud parancsolni.

— Mi tehát nem szegtük meg az ígéretünket – fejezte be a magyarázkodást a Főpuska. Egyáltalán nem vagyunk hibásak a sajnálatos incidens miatt. A golyók tehetnek mindenről!

Ezek után a vadrucák érdekképviseleti csúcsszerve a legközelebbi választások előtt a golyók pártjával kötött politikai alkut, ami úgy szólt, hogy a rucák a másik fél jelöltjére szavaznak, amiért cserébe golyómentességet fognak élvezni.

Azonban a választások utáni első vadászat hajszálpontosan úgy játszódott le, mint a puskákkal kötött politikai alku utáni.

Amikor a megmaradt rucák az újabb mészárlás miatt szemrehányást tettek a Főgolyónak, az elmagyarázta: nem az ő párthívei, hanem a puskák tehetnek róla, hogy a vadászat nem a kialakított módon ért véget. Ugyanis a golyók megfértek volna a csövükben, de a puskák fenékbe szúrták őket az ütőszegükkel, márpedig nekik ettől muszáj volt kirepülniük. Ilyen esetekben pedig képtelenek magukat irányítani, akaratuk ellenére is célba találnak.

— Mi tehát nem szegtük meg az ígéretünket - fejezte be a magyarázkodást a Főgolyó. – Egyáltalán nem vagyunk hibásak a sajnálatos incidens miatt. A történekekért teljes egészében a puskákat terheli a felelősség!

A soron következő választások előtt a vadrucák érdekképviseleti csúcsszerve a vadászok pártjával kötött politikai alkut. Ez alkalommal a választásokat követő első vadászat után nem tettek szemrehányást senkinek. Ugyanis biztosak voltak benne: a Fővadász szintén meg tudná magyarázni miért nem hibásak semmi-
ben, illetve hogy az újabb vadruca-mészárlásért miért a puskákat meg a golyókat terheli a felelősség.

(1990)

**

A legmegbízhatóbb színikritikus

Az 1980-as évek végén és az 1990-es évek elején amatőr színjátszó csoportunkkal külön előadásokat rendeztünk a helybeli és a környékbeli iskolákból toborzott gyermekek számára. Akkor tudatosodott bennem, hogy a világ legőszintébb és egyben a legmegbízhatóbb színikritikusa a gyermekközönség. Ennek tagjai – a kompromisszumkötésre, alakoskodásra, saját érdekeik, illetve az adott témától idegen szempontok figyelembevételére hajlamos felnőttekkel ellentétben – nem spekulálnak, nem udvariaskodnak, nincsenek tekintettel semmire és senkire, kíméletlenül őszinték. Ha nem köti le őket az, amit a színpadon látnak-hallanak, hát izegnek-mozognak, zajonganak, nemtetszésüknek számtalan jelét adják, ami a színpadi előadó szemszögéből nézve már-már olyan, mintha kifütyülnék, vagy tojással dobálnák meg. Ellenkezőleg, ha az előadás leköti a nézőtérben ülő gyermekek figyelmét, ha jól szórakoznak, ha belefeledkeznek a cselekmény követésébe, akkor szurkolnak, féltenek, figyelmeztetnek, elítélik a gonoszt, bátorítják a jót, szeretnek, nem szeretnek, hangosan véleményt, érzést nyilvánítanak stb. Amennyiben pedig valamely szereplő a nézőtérben ülőkhöz fordul segítségért, együttműködésért, azonnal veszik a lapot, biztatnak, lelkesen, harsányan reagálnak, válaszolnak a feltett kérdésekre. A világ legmegbízhatóbb színikritikusa, a gyermekközönség nem mérlegel, mielőtt viselkedésével kifejezésre juttatja a színpadi teljesítményed feletti értékítéletét: ösztönösen, magától értető természetességgel taszít a pokolba, vagy emel a mennyekbe.

(2001)

**

A férjfelölt

Börtönben ült Kanijani. Cellatársa, egy idős gádzsó, sűrűn járt beszélőre, ahonnan minden alkalommal élelmiszer-csomaggal érkezett vissza. Nagy jó dolgában a gádzsó szépen hízott, gömbölyödött. Nem így Kanijani, akinek eközben se látogatója, se csomagja nem akadt, csak a börtönkosztot pusztította. Egy idő után a roma elhatározta, hogy változtat a helyzeten. Addig faggatta a cellatársát, amíg nemcsak annyit tudott meg tőle, hogy a csomagokat az egyke lányától kapja, hanem azt is, hogy az öreg nagyon szereti a lányát, és sokat bánkodik, amiért az – kissé csúnyácska meg visszahúzódó természetű lévén – vénkisasszony maradt. Ennyi elég is volt Kanijaninak. Elintézte az örökkel, hogy amikor az öreget legközelebb beszélőre hívják, valahogy követhesse, és ő is találkozhasson a lánnyal. Ez után két napig egyebet se duruzsolt az idős cellatárs fülébe, mint hogy milyen helyes egy lány az, őneki (mármint Kanijaninak) mennyire megtetszett. Harmadnap pedig már a kezét is megkérte a korban igencsak benne járó cselédnek. Az örömapajelölt eleinte tétovázott, nem tudta, mitévő legyen, ám végül az a gondolat kerekedett felül benne, hogy így cigány veje lesz ugyan, de ez még mindig kisebb baj, mint ha a lánya örökre pártában maradna. Attól kezdve Kanijani minden beszélőre elkísérte cellatársát, a menetrendszerűen érkező csomagok tartalmából pedig mindkettőjüknek jutott.

Az idős gádzsó szabadult előbb. Kanijani (aki egyébként más városban lakott), amikor néhány nap múlva őt is kiengedték, nem hazament, hanem egyenesen volt cellatársát kereste fel. Férjfelölti minőségben, magától értetődő természetességgel beköltözött annak házába. Azzal az indoklással, hogy odahaza ő ilyenek-

hez van szokva, de most éppen nincs nála motyó, a házigazdával szép úri ruhákat vásároltatott magának. Mindjárt az első éjszaka összelakott a gazda lányával, másnap reggel pedig már zsebpénzt is kért (persze „csak amíg rendeződnek egy kicsit a dolgok”). A következő reggel több zsebpénzt csikart ki a ház urától, ami (tudniillik az, hogy minden nap még több zsebpénzt követelt) aztán bevett szokásává vált. A háziak nap közben színét se látták, a városbeli korcsmákat, mulatókat járta sorra, a reggelente kapott pénzt minden alkalommal az utolsó piculáig elitta, elmulatta. Estétként eleinte kapatosan, később tökrészezen érkezett meg.

Így ment ez kb. három hétig. A házigazda, attól való félelmében, hogy a lánya a végén még ezt a férjnek valót is elszalasztja, addig nem szólt semmit, míg a cigány az utolsó megtakarított pénzecskéjétől is meg nem szabadította. Akkor azonban, a körülmények kényszerítő hatására végül mégis csak félre hívta volt cellatársát, és tapintatosan felkérte, hogy legalább a továbbiakban ne csak költsön, hanem keressen is pénzt, különben mindnyájuknak felkopik az álla.

Kanijának nem volt türelme sokáig hallgatni az öreget. Rikácsolni kezdett:

— Mán úgy látom, hogy maga engem nem is férjnek akar ide, hanem cselédnek. Aztat pedig én nem tűröm. Inkább nem veszem feleségül a lányát. Úgyis olyan vén meg csúnya, hogy akkor is egy formásabb kecskére vóna inkább gusztusom, ha ő lenne az egyetlen nő a világon!

Azzal Kanijani faképnél hagyta az öreget, úgy elment, hogy soha többé nem látták. Akárcsak azokat az értéktárgyakat, amiket elvitt magával, és amelyek eltűnését csak később, apránként fedezték fel a háziak.

**

*

Továbbajándékozott márciuskák

Másodikos kislányom ragyogó arccal érkezik haza az iskolából. Kabátját sem veti le az előszobában, úgy robog be a konyhaajtón, egyazon lendülettel helyezi a legközelebbi székre iskolástáskáját, nyitja ki annak fedelét és tűnik el benne könyökgig.

— Na, apa, mit gondolsz, mit kaptam én ma ... ?

— Elképzelni sem tudom – húzom fel a vállam a játék kedvéért, miközben a már annyiszor tapasztalt diadalmas hazaérkezési jelenet alapján magamban persze meg vagyok győződve arról, hogy ellenőrzőjében vagy egyik füzetében pillanatokon belül egy (vagy több) frissen beszerzett tízes jegyet tekinthetek meg, ünneppélyes keretek között, illő lelkesedéssel.

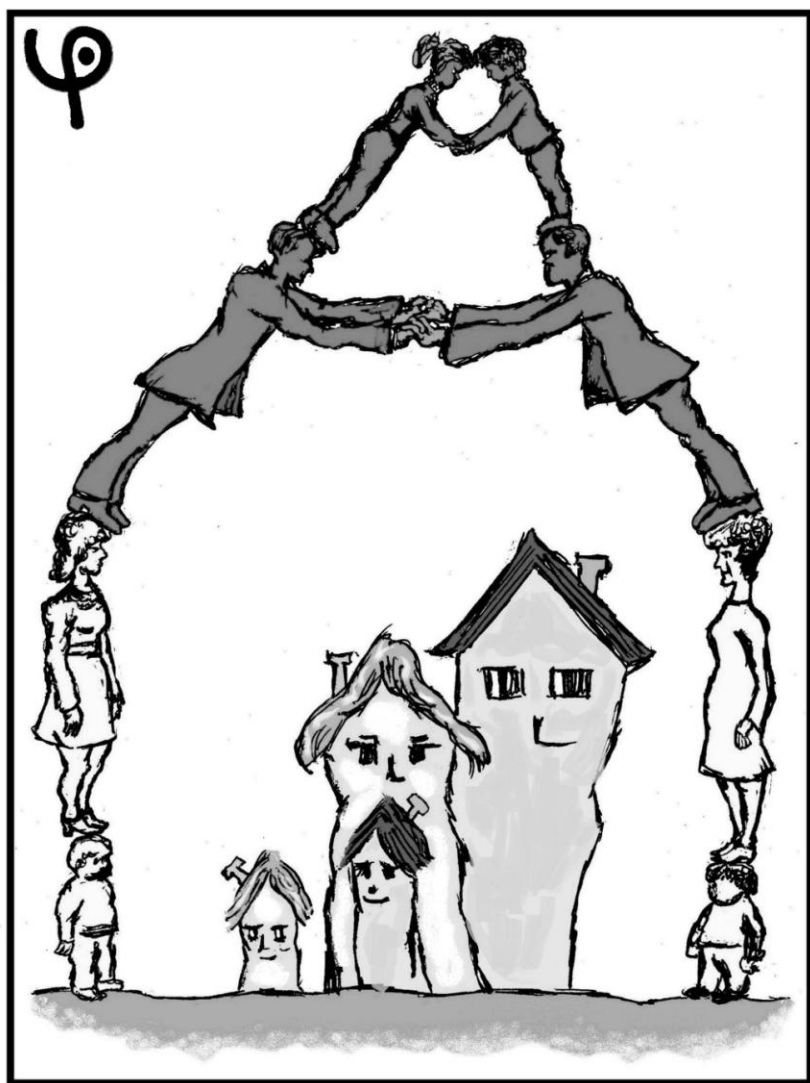
Azonban legnagyobb meglepetésemre kislányom kezében ezúttal nem az ellenőrző vagy valamelyik füzete jelenik meg, hanem három márciuska. Boldog büszkeséggel számolja le sorra őket elém az asztalra:

— Ezt Lőrincről kaptam, ezt Oszkártól, ezt meg Romitól. Március elsejére!

Vegyes érzelmekkel eltelten emészttem magamban a gondolatot, hogy nini, de hiszen nekem olyan nagy lányom van már, akinek ajándékkal kedveskednek a fiúk – ráadásul mindjárt hárman!

Azonban nem jut időm a számomra váratlanul előadódott új helyzet feletti meditálásra, mert máris további részletek felől értesülök.

— Az osztályból csak hárman kaptunk a fiúktól márciuskát, de én kaptam a legtöbbet. A másik két lány csak egyet-egyet kapott, én meg ötöt!!!

Aha – mosolyodok el gondolatban –, az én pöttöm tündérkém máris izzig-vérig „nőből van”! Nemcsak az általa kapott ajándéknak örül, hanem annak is, hogy a többi lány kevesebb ajándékkal kellett beérje, mint ő...

— Hanem szép hölgy, nagyon szapora jószágok lehetnek ezek a márciuskák, ha egyik pillanatról a másikra háromból öt lett belőlük... – jegyzem meg.

Csilingelő nevetés kíséri a választ:

— De apa, én tényleg öt márciuskát kaptam a fiúktól, mert Jancsi meg Árpi is hozott nekem egyet-egyet. Azért maradtam csak hárommal, mert kettőt Beának adtam, aki sírt, amiért ő csak egy márciuskát kapott a fiúktól...

— Odaadtad a barátnődnek az ajándékokat, amelyeknek úgy örültél...? – kérdezem meglehetősen hosszúra nyúlt beszédszünet után, meghatottan.

Kislányom hótiszta szemeit rám emeli, vállát felhúzza, és magától értetődő természetességgel közli:

— Hát persze. Mondom, hogy sírt! Különben mivel vigasztaltam volna meg?

Én pedig restelkedve, leforrázottan hallgatok. Természetesen korábbi gondolataim miatt.

Lehet, hogy az én második osztályos tündérkém máris ízzig-vérig „nőből van”. De micsoda szívmengetően szép emberi tulajdonságokkal megáldott nőből...

(1985)

**

*

Mentalitás

Nagykárolyban az 1970-es években legalább az üzletek egy részében az újonc boltos inasokkal szemben még alkalmaztak egy régi kereskedőtől átvett próbatételt. Ennek az volt a lényege, hogy az üzlet raktárában könnyen megtalálható helyre elrejtettek például 100 lejt, majd beküldték az újoncot takarítani. Ha az illető a bankjeggyel a kezében jött elő onnan, és megmondta, hogy találta a pénzt, tisztességesnek, illetve munkába állításra alkalmasnak ítéltetett. Amennyiben zsebre tette a bankjegyet, és nem szólt róla új kollégáinak, tolvajlásra hajlamosnak könyvelték el. Utóbbi esetben legalább elárúsítóként az egész városban nem nézett fényes karrier elé.

Az akkori nagykarolyi „boltok sora” egyik üzletébe 1977-ben környékbeli telepés faluból érkezett fiút alkalmaztak, aki a raktárban elrejtett pénzes próbatétel alkalmával bizony nem bizonyult becsületes megtalálónak. Az ügy a kereskedők pártgyűlésén is terítékre került. Az érintett üzletvezető kérte, hogy vagy ne alkalmazzák, vagy helyezték máshova a fiút, neki ilyen munkakerőre nincs szüksége. Mire a következő párbeszéd hangzott el.

Az a személy, aki az újoncot beprotezsálta:

— Mi a kifogása a fiú ellen?

Üzletvezető:

— Hát az, hogy lopott!

A fiú pártfogója:

— Na, és ha lopott? Akkor neki nem kell egy falat kenyér?!!

(Nagykároly és Vidéke, 2019)

**

Vasárnap gazdát cserél

Disznót árult Marmeládé a mihályfalvi vásárban. Egy huncut lisztes képű nagykárolyi gádzsó (fehér ember), aki a cigányvég közelében nőtt fel, ahol jobban megtanult cigányul, mint sok barna bőrű roma, odament hozzá és megszólította:

— Szo de mangesz, a bálóért? (Mit akarsz a disznóért?)

— Drága bátyám, én cigány vagyok, de nem dzsanelek (nem tudok cigányul) – válaszolta halkán, restelkedve Marmeládé.

De a gádzsó csak cigányul vakerált (beszélt) tovább:

— Penáltuche moro prál! (Mondjad, cigány testvérem!)

Marmeládé arca vörösödni kezdett, úgy restellte magát, szinte sírva kérte:

— Mondjad magyarul, drága testvérem, mer' én csak úgy értem!

Erre aztán mégis csak nyelvet váltott nagy nehezen a gádzsó:

— Hát mondjad, te fiú, hogy csináljuk? Én is cigány vagyok, meg tésis...

Marmeládé sajnálkozva felhúzta a vállát:

— Nem megy, bátyám, mer én nagyon csóró cigány vagyok.

— Csakhogy én még tenálad is csóróbb cigány vagyok, te fiú – replikázott a gádzsó.

De erre már Marmeládé szíve egészen ellágyult:

— Cigány cigánnyal másképpen! Rák a gádzsóit megegye! – jelentette ki. És nagy etnikai nekibuzdulásában kb. fél áron adta el a disznót a magát cigánynak hazudó huncut gádzsónak.

Miután megegyeztek az árban, Marmeládé búcsúzóul még hasznos tanácsokkal is ellátta a vásárlót:

— Ide figyelj, te cigány! Ezt a gyesznót úgy hívják, hogy Vasárnap. Azért, mert vasárnap született, a többi mind megdőglött, csak ez maradt meg. Odahaza mondd meg az asszonyodnak, hogy nem baj, ha reggel keveset ad neki enni, de este jól kell lakatni. Ha egyéb nincs a háznál, tegyen elébe vízbe áztatott kenyeret, megeszik mindent, nem válogat. De ha nem kap eleget, egész éjszaka rajtad mászik, az asszonyodon, meg a csibalókon (gyerekeken), és közben hangosan sír. Azt is mondd meg az asszonyodnak, hogy a lábasokat meg a fazekakat akassza fel magasabbra, mer' különben nagy lármával mindent felborít. Ha este nem kap eleget, éjszaka kell felkeljél adni neki, mer' ott addig alvás nincsen! De ha eleget kap, a hátadhoz bújik, melegíti a derekadat reggelig.

A gádzsó türelmesen végighallgatta ugyan a frissen vásárolt disznóhoz mellékelt szóbeli használati utasítást, de semmit nem mondott rá, merthogy akkor frissiben egy kukkot se értett belőle. Csak későre esett le neki a tantusz, hogy Marmeládé odahaza családotól egy szobában hált a disznóval, és azért mellékelt használati utasítást is a Vasárnap nevezetű becses állathoz, mert úgy gondolta, hogy ez nyilván az új gazdáéknál is így lesz.

**

*

Érintetlenségi adó

Meg nem erősített hírek értelmében egyéb adók után kormányunk rövidesen bevezeti az érintetlenségi adót is. Eszerint a jövőben szüzességi adó fizetésére kötelezhető lesz minden 0 és 100 év közötti nőnemű állampolgár, aki saját adóbevallása szerint még

érintetlen.

A szüzességi adó – abból a meggondolásból, hogy egy nő annál szüzebb, minél több ideig marad érintetlen – úgynevezett progresszív adó. Ami azt jelenti, hogy összege a nőnemű állampolgár életéveinek a számával egyenes arányban nő.

Az új törvény szerint a szüzességi adó fizetésének a kötelezettségét bevallás előzi ugyan meg, ami azonban korántsem jelenti, hogy csak azok a nők fizetnek szüzességi adót, akik önként bevallják érintetlenségüket.

Az adócsalások kiküszöbölése érdekében kormányunk ebben az esetben is gondoskodott a szigorú ellenőrzésről, mégpedig úgynevezett szüzesség-felülvizsgáló bizottságok létrehozásával. A szüzesség-felülvizsgáló bizottságok a nők szüzességi bevallásait vizsgálják, mégpedig – amint azt nevük is jelzi – felül.

Mivel fennáll a veszélye annak, hogy a szüzesség-felülvizsgáló bizottságok tagjai esetleg hagyják magukat megvesztegetni, bölcs kormányunk a szüzesség-felülvizsgáló bizottságok mellett úgynevezett szüzesség-alulvizsgáló bizottságok létrehozását is kezdeményezte. A szüzesség-alulvizsgáló bizottságok szintén a szüzességet fogják vizsgálni, de – amint azt nevük is jelzi – nem felül, hanem alul.

A szüzesség-alulvizsgáló bizottságok munkájának a teljes korrupciómentesítése érdekében mindenre gondoló kormányunk úgynevezett szüzesség-felülbíró, illetve szüzesség-alulbíró bizottságokat is létrehoz. A szüzesség-felülbíró bizottságok a szüzesség-felülvizsgáló bizottságok, a szüzesség-alulbíró bizottságok viszont a szüzesség-alulvizsgáló bizottságok által kibocsátott igazolványokat fogják felül-, illetve alulbírálni.

A szüzességi adó fizetése alól csak azok a 0-100 éves nőnemű állampolgárok mentesülnek, akik a szüzesség-felülvizsgáló, valamint a szüzesség-alulvizsgáló bizottságok által kibocsátott írásos bizonylattal tudják igazolni, hogy már nem érintetlenek, továbbá rendelkeznek a szüzesség-felülbíró, illetve a szüzesség-alulbíró bizottságok azt igazoló bizonylatával is, hogy a szüzesség-felülvizsgáló, illetve a szüzesség-alulvizsgáló bizottságok

írással igazolványai minden szempontból hivatalosak, elfogadhatóak.

A törvény értelmében mindazok a 0 és 100 év közötti nőnemű állampolgárok, akik egyfelől mentesülnek a szüzességi adó fizetése alól, másfelől úgynevezett örömadó fizetésére kötelezhetőek. Indoklás: aki nőnemű lény nem érintetlen, annak feltételezhetően szexuális örömeiben is volt, van, illetve lesz része, ami viszont a nemzetgazdaság érdekeit szem előtt tartva nem lehet ingyenes.

Úgy hírlik, az érintetlenségi adó bevezetésének újabb fejleményeként bölcs honatyáink és honanyáink a jövőben a nőkön kívül a 0 és 100 év közötti férfiakat is vagy szüzességi vagy örömadó fizetésére kötelezik. Ha ugyanis nem így járnának el, az megkülönböztetés lenne a férfiakkal szemben, és súlyosan sérülne az egyenlő jogokból eredő egyenlő bánásmód elve.
(1992.)

*

Vályogvető mérnök

— Látja, milyen barna vagyok? Na, ezerkilencszázkilencvenben pont ilyen barnán vótam Németországban! Legelőbb egy santierre mentem valami olyan munka után nézni, amibe nem fárad bele az ember. Vakerálni (beszélni) tudtam Friccékkel, mert idehaza tizenhárom évig a Bánátban tégláztam, vetettem a vályogot.

Hát mondom az ottani csóró manusoknak, hogy gut morgen (jó reggelt), arbach (munka)? Moment, azt mondják, jön a séf, itt annak kell kuncsorogni.

Én állok, várok. Hát látom, hogy van egy nagy duláp,

megnyomnak rajta egy gombot, kiadja a drága finom sört, a nímet meg issza.

Mán csak megnyomtam én is egy ilyen gombot! Ki is adta a duláp a sört, de az egyik nimet aszongya, hogy nicht gut (nem jó)!

Belekóstoltam a sörbe, és megmondtam neki őszintén, hogy de bizony nagyon gut az.

De a nimet csak rázta a fejét, megnyomott egy másik gombot, a duláp kiadott egy másik sört, a nimet azt adta a kezembe azzal, hogy ez a gut, mert ez be is van hűtve.

Nem vitatkoztam vele, ha neki így a gut, hát jó, azután a másik gombot nyomogattam, mégpedig olyan sűrűn, hogy már nem volt hova tegyem a sok gut sört, pedig amennyit bírtam, be is nyakaltam belőle közben.

Megjön a séf, és mondja nekem, hogy nem tud felvenni dolgozni.

Én máskor se nagyon szoktam ragaszkodni a munkához, ott meg már pláne olyan jól éreztem magam a sok sörtől, hogy akkor se dolgoztam vóna, ha felvesz, de ezt nem kötöttem az orrára. Ehelyett ezt mondtam neki:

— Ha nincs munka, az nagy baj, mert én máma még nem is ettem!

Erre adott húsz márkát. Na, gondoltam magamban, ez sokkal jobb, mint ha dolgozni kellett volna a lóvéért, hát máshol is így fogom csinálni.

Úgy is lett. Csak nem mindenütt sikerült a figura, mert akadt munkahely, ahova tényleg fel akartak venni dolgozni, hiába ilyen barna a képem. Na de én nem hagytam. Mikor kezembe adták volna a lapátot, kimentettem magam azzal, hogy itt valami félreértés lesz, én nem ilyen tróger munkára szegődtem, elvégre odahaza, Romániában mérnök vagyok: vályogvető mérnök!

**

*

Ezért más Románia?

Első újsághír. Megjelenés dátuma: 2024. január 4. „Nagy szükség van a véradókra, hiszen Romániában a lakosságnak mindössze 1,8 százaléka önkénteskedik.” Ezért „ettől a hónaptól, az eddigi 67 lej helyett négyszer több, 280 lej jár egy véradásért – adta hírül közösségi oldalán a Szatmár Megyei Transzfúziós Központ”.

Második újsághír. Megjelenés dátuma: 2024. január 29. „A megemelt juttatásnak köszönhetően olyan nagy számban keresték fel az idei év eleje óta az önkéntesek a szatmárnémeti vérközpontot”, hogy a begyűjtött vérmennyiség „meghaladta az itteni feldolgozási és tárolási kapacitást”. Ezért „február közepéig csak a rendszeres véradókat és a ritka vércsoporttal rendelkezőket tudják fogadni. Két véradás között legkevesebb 72 napnak kell eltelnie.”

Részletek régebbi véradással kapcsolatos sajtóhírekből:

2006 szeptemberének közepe: „Az EU-ban tilos a véradás bármilyen formában történő jutalmazása, kizárólag önkéntes alapon szabad vért adni. Románia 2007. január 1-jétől az Európai Unió tagja lesz. Az országban a véradók jelenleg 30 lej értékű ételjegyet kapnak és két szabadnapra jogosultak, október 1-től azonban megszűnnek ezek a juttatások. (...) Az illetékesek – ahogyan az EU is – azzal érvelnek, hogy a romániai társadalomnak 'át kell nevelődnie', fel kell nőnie ahhoz, hogy az emberek meggyőződésből, és ne az anyagi juttatás reményében adjanak vért. (...) Jelenleg is országszerte hiány van vérből és vérkészítményekből. Nem ritkán a műtetre szoruló betegek csak akkor

jutnak hozzá az életmentő vérhez, hogyha hozzátartozóik vállalják a véradást.”

2006 októberének vége: „Megváltozott ugyan a véradókra vonatkozó jogszabály, azonban az időközben (október 5-én) megjelent és hatályba lépett kormányhatározat végül nem az ételjegyek folyósításának a megszüntetését írja elő, hanem azt, hogy ezentúl a donoroknak minden véradás után járó hét ebédjegy árát annak a településnek az önkormányzata kell fedezze, ahol a vérközpont székhelye található. Ráadásul a minden véradás után járó hét ebédjegyen kívül a donorok az eddiginél több kedvezményben részesülnek.”

2009 májusa: „Nagymértékben megnőtt az önkéntes véradók száma. Az országos szinten tapasztalható jelenség legvalószínűbb magyarázata: a gazdasági válság egyik mellékhatásaként felértékelődtek a véradásért járó anyagi juttatások. Úgy tűnik, vannak, akik számára a mostani nehéz gazdasági helyzetben a véradásért járó hét darab, egyenként 8,30 lej értékű ételmiszerjegy esélyt jelent a túlélésre.”

2009 júliusa: „Bár Európában Románia az egyetlen ország, ahol a véradásért különböző juttatások járnak, Románia véradásban mégis utolsó a kontinensen. Miközben nálunk a lakosság kevesebb mint 2 százaléka véradó, például Dániában ez az arány 10, Magyarországon 4 százalék.”

2020 májusa: „Az Európai Unió tagországaiban érvényben lévő egészségügyi előírások megtiltják, hogy a véradókat bármilyen formában honorálják az egészségügyi intézmények. Romániában egyelőre ez még nincs így, a véradási akciókban résztvevő személyeket szabadnappal, illetve ételjegyekkel jutalmazták, de ezeket a juttatásokat 2020-tól betilthatják, ami még nehezebb helyzetbe hozhatja a romániai kórházakat. Az egészségügyi alkalmazottak szerint ugyanis a legtöbb személyt a jutalmazással lehet motiválni a véradásra, ennek hiányában pedig még súlyosabbá válik a kórházak vérkészítményekkel való ellátása. A jutalmazás betiltása azért is okozhat országosan problémát, mert Romániában mindössze a lakosság 1,7%-a adományoz vért,

ellentétben például Ausztriával, ahol a lakosoknak 66%-a, vagy Franciaországgal, ahol a lakosság 52%-a rendszeres vérdonor.”

Amint a bevezetőben olvasható híradásokból kiderült, Romániában – Európa egyetlen olyan országában, ahol a véradásért különböző juttatások járnak, és amely véradás terén ennek ellenére is utolsó a kontinensen – mostanáig nem lehetett bevezetni, hogy a véradás önkéntességi alapon történjen. Ellenkezőleg: 17 évi EU-tagság után a korábbi összeg négyszeresére, 280 lejre kellett emelni az egy véradásért járó pénzbeli juttatást.

Lucian Boia történész 2012-ben megjelent könyvében („De ce este România altfel?”) feltette a kérdést: Miért más Románia?

Lehet, hogy ezért? Vagyis azért, ahogyan lakói például a más európai országokban állampolgári és erkölcsi kötelezettségként felfogott véradáshoz is viszonyulnak? (*ehir.ro*, 2024. február 1.)

**

*

Szellemi örökség

— Van magához egy kérdésem. Ha nincs kórház, nem születik olyan cigány, mint én? Dehogyan nem születik! Régen nem volt kórház, mégis született cigány. A mezőn. Mikor mentek a jegyzőhöz bemondani, hogy a világra jött, minden rajkót lyánynak diktáltak be. Született a cigánynak egy fia, bediktálta Máriának vagy Erzsinek. Mivel se Máriát, se Erzsit nem hívtak sor alá, nagyítóval kellett keresni olyan roma csávót, akit elvittek katonának. De ha véletlenül mégis fiúnak írták be a csibálót, hát elvágták keresztbe három ujját, a mutatót, a középsőt meg a gyűrűst, a sebre folyószódát tettek, azután összeszorították vele a markát, és

úgy lekötötték. Attól olyan béna maradt, hogy garantáltan kiszuperálták a katonaságtól. (Nem tudja meghúzni a ravaszt, fogni se tud stb.)

Hogy egész életére nyomorék maradt, nem számított bajnak, mert dolgozni úgyse akart az, se a kezével, se másként, kéregetni meg így még alkalmasabb lett, hiszen hamarabb megsajnálták.

A Mária meg az Erzsi nevű fiúk pedig, ha megnőttek, a katonaság helyett is lovat lopni mentek. Értették a módját, hiszen az apjuktól tanulták, örökségképpen. Például így tanította a vén cigány a fiát:

— Éjszaka, mikor bemegy az ólba, előbb elengeded a teheneket, hogy azok vergődjenek, csapkodjanak, akkor aki bent alszik a házban, ha felriad is álmából, hallani fogja, hogy a jószágok neszelenek. Megnyugodva a másik oldalára fordul, te meg közben baj nélkül elviheted a lovat.

De nem ez volt a legfőbb szellemi örökség, amit a vén roma a fiára hagyott. Hanem a következő tudnivaló:

— Nagyon vigyázz a gádsóval, mer' lilálj (nyomj) ki egy jákóját (szemét) este, reggel kettő van helyette!

Ami kb. így értendő: a fehér ember (vagyis aki nem cigány) prosztó ugyan, de azért vigyázni kell vele. Este kiveszed egy szemét, reggelre kettő nő helyette, ha nem ugyanannak, hát egy másiknak, mivelhogy gádsóból annyi terem a világon, mint fűszál a réten. Hiába is próbálnád, mindet úgyse győznéd megvakítani!

**

*

Titkosszolgálatok országa

Nemrég megjelent Daniel Morar *Putea să fie altcumva* (Lehetett volna másként) című könyve, amelyből egyebek között megtudhatjuk, hogy – miután olyan jogkörökkel lettek felruházva, amelyekkel az alkotmány szerint nem rendelkezhetnének – a román titkosszolgálatok az igazságszolgáltatás munkájába is beavatkoztak.

Sőt, Morar még ennél is messzebb megy: „olyan államban élünk, amelyben szinte semmi fontos nem történik a titkosszolgálatok jóváhagyása nélkül” – szögezi le.

A szerző 2005 és 2013 között korrupcióellenes főügyész volt Romániában, majd alkotmánybíró. Betöltött funkciói okán kellő rálátása lehetett arra, amiről ír. Ezért az *O istorie subiectivă a justiției după 1990* (Az 1990 utáni igazságszolgáltatás szubjektív története) alcímet viselő könyv az audiovizuális, írott és világhálós román médiában egyaránt nagy botrányt kavart.

Căătălin Drulă, a Mentsétek meg Romániát Szövetség (USR) elnöke például bejelentette: kérni fogják egy parlamenti vizsgálóbizottság mielőbbi felállítását, mert „összeegyeztethetetlen a demokráciával, hogy a politikát és az igazságszolgáltatást a titkosszolgálatok irányítsák.”

Daniel Morar korántsem az első olyan bennfentes, aki hasonló állításokat fogalmaz meg.

Traian Băsescu 2004. december 21. és 2014. december 21. között volt Románia elnöke. Ebben a minőségében az Alkotmány vonatkozó előírásának megfelelően az Ország Legfelsőbb Védelmi Tanácsának (Consiliului Suprem de Apărare a Țării – CSAT) az elnöki tisztségét is betöltötte. Román lapok szerint a

CSAT további két kulcsfontosságú intézményt az ő parancsnoksága idején hozott létre: az Országos Hírszerző Közösséget (Comunitatea Națională de Informații – CNI) és az Országos Nemzetbiztonsági Igazgatóságot (Departamentul Securității Naționale – DSN). Előbbit a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) és további három hasonló szolgálat (SIE, DGA és DGIPI) alkotja, utóbbi az elnöki hivatal mellett működik, és a nemzetbiztonsággal kapcsolatos általános problémákkal foglalkozik.

(Forrás: Mihai Pâlsu: *Studiu de caz! Ponta, agent SIE! Legea secretului, dreptul președintelui Bănescu, Puterea, 2014/9*)

Ilyen körülmények között a mandátumának megszűnését követő hetekben, hónapokban Bănescu mindenki másnál jobban beleláthatott a titkosszolgálatok kártyáiba.

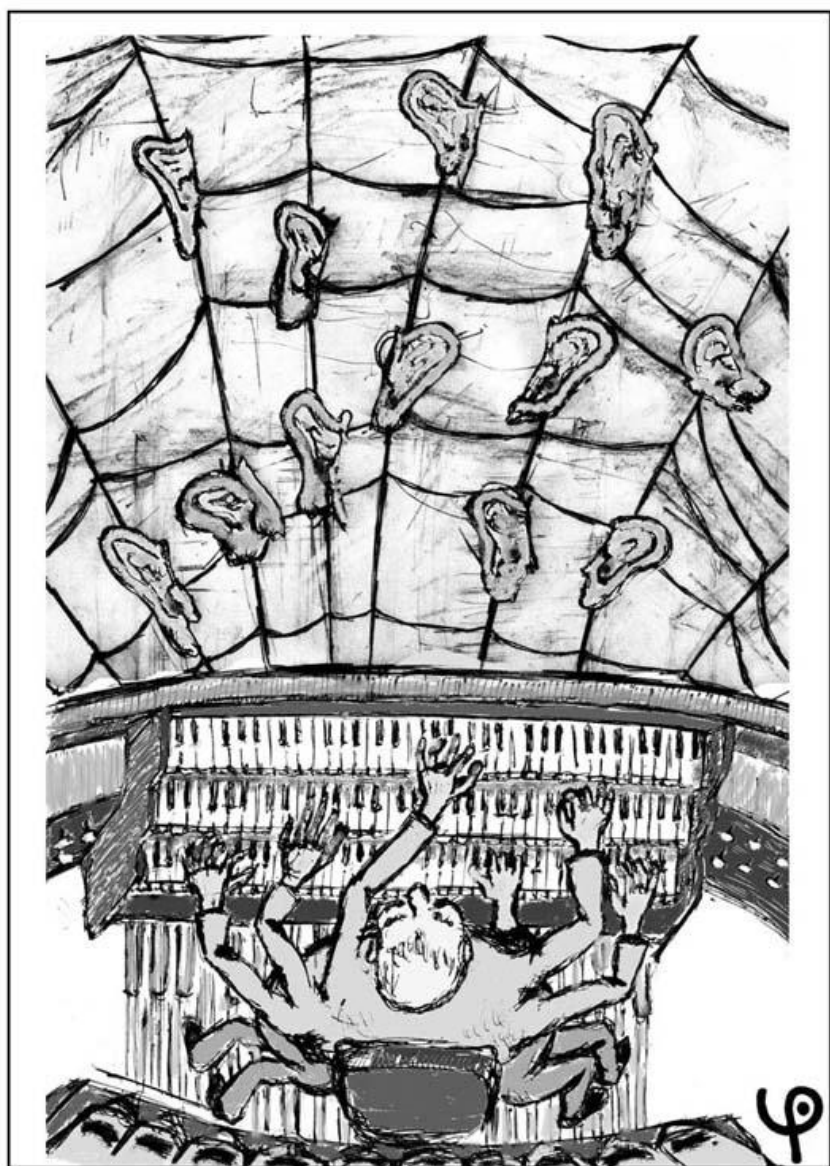
Mivel akkoriban is így gondoltam, félretettem és megőriztem néhány abban az időszakban tett nyilatkozatát. Íme:

A hajdani hajóskapitány 2014 végén a következő „végszóval” búcsúzott elnöki mandátumától: „A titkosszolgálatok túl nagy hatalomra tettek szert.”

2015. május 24-én a B1 hírtelevízióban: „A biztonsági struktúrák túlságosan erősek az állampolgárokkal szemben, és túlságosan erősek bármely állami intézménnyel szemben. A parlamenti bizottságok csupán hamis ellenőrzést gyakorolnak, mivel sem jogosítványaik, sem szerkezetük nem teszi lehetővé, hogy ellenőrzést gyakoroljanak a romániai hírszerző szolgálatok fölött. (...) Jelenleg senki nem végez reális ellenőrzést a titkosszolgálatok fölött. Egyetlen ellenőrzés létezik, az intézményen belül, az igazgató szintjén, aki a politikai osztályból származik.”

(Forrás: Bănescu: *Comisiile parlamentare nu sunt capabile să controleze serviciile. E un fals control, Mediafax*)

Néhány nappal később kelt Facebook-bejegyzésében Bănescu azt fejtegette, hogy az ügyészség egyes tagjai a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) parancsait hajtják végre. „SRI-tisztek felügyelete alatt dolgoznak a dossziéken, és az ankétokat erőszakkal a SRI által óhajtott következtetésekre jutás felé befolyásolják anélkül, hogy a vádlottak bűnösségét valós bizonyítékokkal

tudnák alátámasztani.”

Nemsokára még ennél is tovább menve olyan ügyészekről beszélt, akik „az előzetes letartóztatási kérelmekbe és a vádiratba bizonyítékokkal alá nem támasztott vádakot visznek be, a vádlottra nézve előnyös bizonyítékokat pedig eltüntetnek, félrevezetve a bírókat. Ügyészek, akik ankét alatt álló ügyek dossziéiból származó információkat szelektíven juttatnak el a sajtónak, a nyilvánosság óriási nyomását alakítva ki. A bírókat pedig gyakran befolyásolja, megfélemlíti a nyilvánosság nyomása.”

(*Forrás: Băsescu: Sunt procurori care lucrează în dosare sub controlul ofițerilor SRI, Flux24.ro*)

Miután ugyanezt a problémát 2018-ban a SRI tevékenységét megfigyelő parlamenti bizottság hosszasan vizsgálta, 2018-ban Claudiu Manda, a bizottság elnöke bejelentette: a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) 1990 óta összesen 565 megállapodást kötött különböző állami intézményekkel, ezek közül 337 van még érvényben. A SRI a bírák és ügyészek szakmai tevékenységét felügyelő Legfelsőbb Igazságszolgáltatási Tanáccsal (CSM), az Országos Korrupcióellenes Ügyosztállyal (DNA), a Szervezett Bűnözés- és Terrorellenes Ügyosztállyal (DIICOT), a legfőbb ügyészséggel, illetve más igazságügyi szervekkel összesen 18 megállapodást írt alá. Ezek közül kettő titkos és a terrorfenyegetés elleni fellépésre vonatkozik.

Később Marian Cucșa, a SRI tevékenységét felügyelő parlamenti bizottság alelnöke azt mondta, hogy az igazságügyi intézményekkel kötött együttműködési megállapodások felmondása óta hetven százalékkal csökkent a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) által végzett lehallgatások száma. Ezzel mintha ezt sugallta volna: nyugalom, mert volt ugyan gond, de a SRI tevékenységét felügyelő parlamenti bizottság közbeavatkozása nyomán rendeződött a helyzet...

Valóban így lenne?

Alina Mungiu-Pippidi neves politológus 2019. június 19-én a B1 TV-ben mást mondott. A România Curată (Tiszta Románia) tényfeltáró honlapon is közzétett nyilatkozata szerint a Ro-

mán Hírszerző Szolgálat (SRI) és a Különleges Távközlési Szolgálat (STS) kisajátította az adóhatóság, a Számvevőszék, a Csalásellenes Küzdelem Főosztálya (DLAF), a Központi Választási Iroda (BEC), valamint a szervátültetéseket ellenőrző hatóságok szerepét. Kizárólagos hozzáférésük van a választásokra, az adókra, a lakosság-nyilvántartásra vonatkozó adatbázisokhoz, s hamarosan a szervátültetési igények is hozzájuk kerülnek.

„A hírszerzés az információ öt százalékát adja át az ügyeseknek, a többivel pedig mindenkit ellenőrzése alatt tart zsarolással” – hangsúlyozta a politológus.

Mungiu-Pippidi szerint a SRI a magán- és az állami vállalatokat is megfigyelés alatt tarthatja egy olyan adatbázis révén, amely nem nyilvános, vagyis amit nem oszt meg az adóhatósággal.

„Gyakorlatilag úgy van, ahogy a DNA-val is dolgoztak: ők döntenek el, kit kell elkapni, és az adóhatóság nem fogja tudni, hogy mennyire szelektív a kapott információ, mert a titkosszolgálat védi a nemzetbiztonságról szóló 1991-es törvényt” – összegezte az ismert politológus.

Mi pedig tegyük hozzá: mindez az ország nem román polgárait még védtelenebbé, kiszolgáltatottabbá teszi. Esetükben/ esetünkben ugyanis a törvénytelenéseket elkövető titkosszolgák mondhatni magától értetődő módon takarózhatnak a nemzetbiztonsági törvénnyel, hiszen a nemzeti kisebbségeket (elsősorban a magyarokat) Romániában nemzetbiztonsági kockázatot jelentő tényezőként kezelik.

(*ehir.ro*, 2022. december 24.)

**

*

Reklamáció

Atlasz egy napon a földgolyóval a hátán bekopogott főnöke irodájába.

— Meguntam, hogy folyton csak az én vállamat nyomja – jelentette ki, és mutatóujjával felbökött a hátán éktelenkedő földgömbre.

— Micsoda viselkedés ez? – mérte őt végig szemüvegének a tekintélye mögül Zeusz.

Atlasz megszeppent egy kicsit a rendreutasításra. Alapjában véve békés természetű volt, nem szerette a veszekedést. Eddig is csak azért tartotta földünket a hátán, mert nem akart senkivel összeszólalkozni.

— Nem úgy értettem én azt, kérem, hogy ezért mindjárt haragudni kéne – jelentette ki békülékenyen.

— Hanem hogy értette? – szigorodtak még keményebbre a főnök arcvonásai.

— Úgy, hogy... nem kell ezért haragudni...

— Akkor elmehet – bólintott fagyosan Zeusz. – Természetesen, majd levonunk az éves részesedéséből.

— De miért? – hüledezett Atlasz. – Gondoljon csak arra, hogy nekem mégis az egész földgolyót kell tartanom... Különben is én csak úgy betévedtem... bejöttem... így görbüljek meg, ha akartam valamit... – és mutatta.

— Ezért is levonunk. Maga munkaidőben nem tudja, hogy mit akar. Kódorog ide-oda. Csak úgy betéved hozzám. Ha ez mással történt volna meg, ki is rúgom...

Atlasz letérdelt a főnök íróasztala elé.

— Tulajdonképpen azért jöttem, hogy tessék még egy bolygót kiutalni a hátamra! – nyögte ijedten.

Később, miközben az újabb bolygót is a hátára szerelték, Atlasz megkönnyebbülten konstataulta, hogy főnöke, Zeusz már nem dühös. Inkább elégedett.

(1976)

**

*

Frontot biztosítani az öregeknek

— Régen sok minden jobban működött, célszerűbben volt elrendezve, mint manapság – mondja az idősotthon barázdált arcú, ősz hajú, vontatott mozgású lakója. – Itt van például a hozzám hasonló öregek problémája. Manapság miből élnek az idősök? Egy részük nyugdíjból. Hát mondja meg maga – pláne faluhelyen, ahol az emberek nagy része azelőtt a kollektívben dolgozott – mit lehet abból, amit manapság az állam a nyugdíjasnak csöpögtet: valóban megélni, vagy csak tengődni máról holnapra? Egyesek úgy próbálják bebiztosítani magukat öreg napjaikra, hogy ügyvéd előtt eltartási szerződést kötnek valakivel vagy valakikkel, néha vadidegenekkel. Azután meg nem győznek bánkódni, siránkozni, ha kihasználják védtelenségüket, becsapják őket.

Elmondom, mi történt az öregekkel a kollektivizálás előtt nálunk, Mezőpetriben. Az elsőszülött fiú örökölte a vagyont, és cserébe – így mondtuk – frontot biztosított az öregeknek. Más szóval az elsőszülött fiú a vagyonnal együtt „örökölte” a szülőkről való gondoskodás kötelességét is. Ami alatt az értendő, hogy nem törvény, hanem szokás által volt pontosan megszabva, mennyi földnek a hozadéka, az erdőből mennyi fa, a szőlősből mennyi bor jár az öregeknek. Ha a portán a nagy ház mellett úgynevezett „kis ház” is állt, a szülők a nénehaise-nak nevezett utóbbiban kaptak helyet. Kis ház híján a nagyból tartottak fenn részt

az öregeknek. És hiába nem írta elő törvény, mégis megkaptak mindent, amire szükségük volt, mert mindenki félt (ha mástól nem), legalább a falu szájától, attól, hogy kibeszélik, kirekesztik azt, aki nem viseli méltóképpen gondját a saját szüleinek.

Vesse össze a nyugdíj vagy az eltartási szerződés által nyújtott perspektívát, a frontot biztosítás régi szokásával, és döntse el maga, mikor jártak jobban az öregek: régen vagy mostanság?

**

*

Roma kormalk

— Maga nem cigány, hanem gádzsó, még csak nem is pedzi, milyen a roma kormalk. Ha fizet két decit, majd én beavatom... Nagyon megszomjajztam, most kivételesen elfogadok egy decit is... Na jó, nem bánom, legyen fél deci...

Tudja például, mi következik akkor, ha feldobja a talpát a vastag (gazdag) roma csávó, oszt a hat pulyán kívül marad utána két nagy ház is? Hát az özvegy nagyon elroveli, elsírja magát a temetésen, jajveszékel is hozzá, mintha nyúznák.

— „Jaj, drága mamukám, meghótt a világ legjobb embere!” (Amíg élt, mindig a porálóval, a rendőrrel akarta elvitetni.)

— „Jaj, drága jó emberem, utánad halok én is!” (Közben fél szemmel már a többi csávót dikheli, figyeli, hogy melyikkel lenne jó összelakni.)

— „Én mán fel is akasztanám magamat bánatomban, de mi lenne akkor ezzel a hat ártatlan csibálóval?” (A pulyákra máskor folyton a kórházat meg a gyászmisét kéri.)

Ekkor fellép a leggógyisabb roma csávó, és elkezd neki vakeralni.

— „Ne sírjál, drága, mer’ még elemészted magadat!” (Megfogja a karját, de úgy, hogy közben már tapenyolja is.)

— „Elleszel te itt közöttünk a pulyákkal együtt, ne erigyél te máshova, mindenfélékhez!” (Ölelgeti, tapenyolja, ahol éri, ami a cselédnek is pászol, csak nem mutatja.)

— „Nem érdemli meg az az ember, hogy ennyire emésszed magad utána. Türtőztessed magadat, mer’ még te is belebetegszel!” (Közben mindenhol fogdossa a cselédet, estére már nagy a lamur közöttük.)

Valamivel később, miután összelaktak, a leggógyisabb roma csávó úgy kezdi nyomni a vakerát, mintha mindenük közös volna.

— „Mondok én neked egy okosat, drága. Adjuk el az egyik házat, a pulyáknak úgyis marad még egy, mink meg elleszünk valahogy.”

Később, ahogy elfogyott a ház eladásakor kapott pénz (mert elitta meg elmulatta), megint csak változtat a vakerán.

— „Adjuk el, drága, a másik házat is, minek nekünk ilyen nagy? A pulyáknak meg veszünk egy kisebbet, ha felnőnek.”

Ekkorára már a csibalókat is elkezdi szidni, de úgy, mintha a sajátjából tartaná el őket.

— „Mán én ezektől a pulyáktól nem tudok itt létezni, megeszik a fejemet, amióta az apjuk meghótt.”

— „Olyanok vagytok, mint az a dzsuhás, tetves apátok, azzal se tudtam kijönni.”

Amikor aztán a másik ház árát is felemésztette, egyszer csak elkergeti a pulyákat, meg az anyjukat is.

— „Hogy a dögvész álljon belétek, há’ mit lógtok ti itt az én nyakamon? Nem vagyok az apátok, semmi közöm hozzátok, menjete nagyapátokhoz, vagy ahhoz a kimlis apátokhoz a temetőbe – azzal a lumnyi anyáttal együtt!”

*

Hölgypalánták

Azelőtt nagyon egy húron pendültünk, de amióta a barátomnak fia született, én meg lányos apa lettem, néha eltérő véleményt fogalmazunk meg. Ami a barátom szerint az én lányokkal kapcsolatos világlátásomnak a megváltozására, egészen pontosan arra vezethető vissza, hogy leánypárti lettem. Szerintem viszont a lányom születése engem a fiúkkal kapcsolatos korábbi elfogultságom levetkőzéséhez segített hozzá. Amit ő nem mondhat el magáról, így ahelyett, hogy rátalált volna a helyes útra, elfogult maradt.

Nemrég azzal az állításával szálltam vitába, hogy a fiúk két-három éves korukban még egészen gyermekek, a lányok viszont már nem minden tekintetben. A barátom szerint a lányok ilyen korukban még nem nők ugyan, de bizonyos szempontból máris hölgyek. Hozzátette: ez leginkább abban mutatkozik meg, hogy szeszélyes viselkedésükkel már ebben az életkorban is úgy össze tudják zavarni a fiúkat, mint később, felnőtt hölgyekként.

Nekem, a gyakorló leányos apának valami azt súgta, hogy megalapozatlan és tudománytalan fejtegetéssel kerültem szembe. Kissé zavaros, ám annál nyugtalanítóbb érzések, gondolatok kavargtak bennem. Az a sejtésem támadt, hogy én magam csak addig lehetek teljes értékű férfi, amíg a kislányom – kislány. Ezt követően ugyanis már az öregedés rémének a feltűnésétől kell tartanom...

Ezek után kénytelen vagyok beismerni: hozzáállásomat szubjektív szempontok is befolyásolták. Ám – bárki beláthatja – pusztán ebből a tényből még nem következik az, hogy hozzáállásom helytelen. De sajnos az sem, hogy helyes. És ez elbizonytalanít, nyugtalanít. Ráadásul ma olyan jelenetnek voltam szem- és

fültanúja, amely még inkább elmélyítette zavaromat, zaklatottságomat.

Huszonnyolc hónapos kislányom séta közben szájacskáját csücsörítve egy huszonkilenc hónapos – tehát korban hozzáillő – kis legény mellé lépett, azzal a félreérthetetlen szándékkal, hogy megpuszilja.

Mire a fiúcska – nyilván azért, mert ennyire belemenős hölgygel még nem találkozott – ijedten visszahőkölt, és sürgősen biztos fedezékbe vonult édesanyja szoknyája mögé.

Bizonyára lesznek, akik mindebben annak a bizonyítékát látják, hogy a kislányom nemhogy hölgynek, de még nőnek sem tekinthető. Eleinte én is ezt gondoltam. Mert mit tesz egy nő, ha megtetszik neki az utcán egy fiatalember? Semmi esetre se lép melléje minden előzmény nélkül azzal a feltett szándékkal, hogy megpuszilja. Ehelyett biztatóan rámosolyog, ám a világért se közelít feléje egyértelmű szándékkal. A formális kezdeményezést a férfira bízva, hogy már jó előre előnyt biztosítson magának, fölénnel vághasson bele az esetleges kapcsolatteremtésbe. Amelyik leány nem így jár el, az még nem igazi nő, pláne nem igazi hölgy.

Legalábbis közvetlenül a fentebb vázolt jelenet lejátszódása után így képzeltem. Azonban nemsokára kiderült, hogy a probléma korántsem ilyen egyszerű. A jelenet ugyanis folytatódott.

A kislányom által korábban sikertelenül megkönyékezett fiúcska édesanyja szoknyája mögött bátorságot talált, aminek a birtokában előlépett azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy még ha némi késéssel is, de viszonozza az irányában megnyilvánult rokonszenvet. Ezúttal ő indult kislányom felé puszira csücsörített szájjal.

Ekkor következett be az a fordulat, amely addigi megfigyeléseimet teljesen összekuszálta.

Kislányom ahelyett, hogy örömet mutatott volna a számára kedvező fejlemény láttán, váratlanul szeszélyesen hátat fordított nem egészen önkéntes újdonsült hódolójának, előkelően le-

gyintett a kezével, és piciny ajkait elbiggyesztve fensőbbiségesen kijelentette:

— Ernácska nem kér pusztit!

Akármi legyenek, ha akad olyan felnőtt hölgy, aki ezt külfönből csinálta volna! Hát ezért bizonytalanodtam el, és nyilalt belém a gondolat, hogy talán mégis a barátomnak lehet igaza, aki szerint a lányok két-három éves korukban még nem nők ugyan, de bizonyos szempontból máris hölgyek.

Nehezemre esik a vereség elismerése, de csálni sem szeretek. Némi töprengés után a barátom számára a következőképpen foglaltam össze a történet tanulságát:

— A lányok kiskorukban nem nők és nem is hölgyek. De már hölgyalánták!

(1978)

**

*

Önkritika

A professzor tudományos értekezést írt arról, hogy az erőszak nem törvény, tehát a leghatározottabban vissza kell utasítani. Erőszakra csak az aljas emberek vetemedhetnek, ezekkel pedig egy intelligens ember könnyen elbánik, természetesen nem nyers erővel, hanem furfanggal. Ahogy a régi közmondás tanítja.

Nyílt a professzor dolgozószobájának az ajtaja, és megjelent egy közepesen csavargó külsejű idegen.

— Nem hivatalos nevem Kocsonya — mutatkozott be.

— Kérem, keressen fel később, most fontos dologgal vagyok elfoglalva, nem érek rá önnel együtt remegni – válaszolta szórazottan a professzor.

— Én magamnál fontosabbat nem ismerek – közölte a látogató.

A professzor letette a szemüvegét, és alaposabban megnézte vendégét.

— Nagyon érdekes, amit mond – jelentette ki hirtelen kelt érdeklődéssel. – Kérem, foglaljon helyet.

— Sajnos én nem engedhetem meg magamnak munkaidőben a szórakozást – hárította el a figyelmességet mélabúsan az idegen.

— Ezért is érzem mostanában pályatévészett embernek magamat.

A professzor egyelőre nem értett semmit, tovább kérdezősködött.

— Mi az ön foglalkozása, és mi szeretne lenni?

— Betörő vagyok, és órabérért dolgozó munkás szeretnék lenni – válaszolta precízen az idegen. – Mint betörő nem élvezhetem a munkaidőben való lógás gyönyöreit. És ez nekem határozottan hiányzik. Sajnos a betörés manapság is maszek alapon történik, és egy maszek mindig kénytelen lelkiismeretesen dolgozni, különben felkopik az álla.

A professzor annyira elbámult ezen a fejtegetésen, hogy szólni is elfelejtett.

Az idegen közben előhúzott a nadrágjából egy kurblivasat, és előzékenyen megkérdezte, van-e szüksége érzéstelenítésre ahhoz, hogy csendben maradjon, vagy pedig képes ájulásmentes állapotban is kiabálás nélkül végigbírní, amint ő felfogatja kissé a szobát, majd magával viszi a talált értéktárgyakat.

— Ha nem tévedek, ön itt most olyan erőszakos cselekedetet akar elkövetni, amit a törvény szigorúan tilt és büntet – konkretizálta magának a tényállást a professzor.

— Nem téved – hagyta rá kedvetlenül a betörő –, de amennyiben nekem itt a továbbiak során is törvényről meg büntetésről fog társalogni, nem állok jól magamért. Kissé ideges természetű vagyok, és ha elveszítem a türelmemet, könnyen megfedlek az arról, hogy gyermekkoromban jómodorra neveltek.

Mivel minden elmélet próbaköve a gyakorlat, a professzor kitűnőnek találta az alkalmat erőszak-elméletének igazolására.

— Kérem – mondta lelkesen az idegennek –, hallgasson figyel-

mesen végig, és ha majd aztán is úgy látja a dolgokat, ahogy most, nem bánom, tegyen, amit akar.

— Én most is azt tehetek, amit akarok, mivel jól kezelem a kurblivasat – figyelmeztette a betörő.

— De én életbevágóan fontos problémákról akarom meggyőzni önt, annak érdekében, hogy visszanyerje lelki egyensúlyát, és megtalálja helyét a társadalomban – érvelt a professzor.

— A lelki egyensúlyom pillanatnyilag éppen nincs kibillenve, mivel munkaidő előtt sohasem fogyasztok szeszestalt (ami kétségtelenül újabb hátránya a szakmának), s a kocsmánál jobb helyet semmiképpen sem találhatna számomra a társadalomban – válaszolta önérzetesen az idegen. – Ezenkívül, amennyiben továbbra is jártatja a száját, sajnálattal bár, de ezzel a kurblivassal azonnali hatállyal rábeszélem a lelkiismertes hallgatásra.

— Ne tegye azt – tiltakozott hevesen a professzor –, magának felvilágosításra van szüksége. A tudatlanság, a primitív életszemlélet az, ami olyan helytelen cselekvésekre készíteti önt, amivel kiváltja embertársai megvetését. A tudás a kultúra fegyverével győzheti csak le önmagában a rosszat, és én éppen ezt a fegyvert akarom most az ön kezébe adni!

A betörő rosszállólag csóválta a fejét.

— Pedig első látásra egész értelmes pacák benyomását tette rám, ezért is nem ütöttem le mindjárt – dörmögte magában. Szomorúan felemelte a kurblivasat, és fejbe verte a professzort.

Amikor a kisebb agyrázkódást kiheverte és a kórházból hazakerült, a professzor első tudományos ténykedése az volt, hogy alaposan átjavította az erőszakról írott tanulmányát.

(1974)

*

Gurunyázás

— Én nem pártolom a komunyistákat, olyan nincs! De az is igaz, hogy az ű idejökben sok cigánynak több zabálnivaló jutott, mint most. Ha az ember értett a roma kormalkhoz, meg tudott élni.

Például vasárnap ki lehetett menni a vágóhídra gurunyázni (tehenezni). Oda mindig hoztak szekérrel olyan gurunyát, améket muszáj vót hírtelen kupán vágni, hogy ne segítség nélkül dögöljön meg, és olyat is, amék már döglött vót. Az ilyeneket vasárnap letették a szekeresek, nem kellett azoknak egyéb, csak pecsétos papiros, még a tehén bőréért is, amivel el kellett számoljanak, csak máskor mentek vissza. Azt, hogy hány kilót nyomnak az ilyen gurunyák, senki nem mérte le. Tudtam én jól, hogy az ilyenek húsából akármennyi eltűnhet, baj nem lesz belőle, mer' a gádzsók úgyis addig osztják, szorozzák utána, amíg a papíron nemcsak az kerül meg mind, amit én loptam el, hanem az is, amit űk.

Hát vasárnap sose mentem üres kézzel a vágóhídra, mindig vittem magammal innivalót is. Na nem seri Bandit (cherry brandy), hanem csak ócsó románý lükörtöt (likör) meg pájinkát.

Megitattam jól a szógálatos gádzsókat. Mikor leestek a lábukról, és egymás hegyén-hátán henteregtek, mint a disznók, mentem, oszt pakoltam magamnak. Vót, hogy egy egész gurunyát pakoltam fel a szekeremre, meg ráadásul mellé még egy fél bálót (disznót) is. Otthon odatettem két csórót, hogy darálják le nekem a maszt (húst) egy kádba, én meg visszamentem, felráztam a vágóhídi részeg disznókat, és ezt mondtam nekik:

— Látom, isszátok a finom lükörtömet, oszt nagyon jól vagytok tülle, de énvelem mi lesz? Nincs valamitek, hogy nekem adjátok?

Persze rám förmedtek:

— Hagyjál békén, majd kapsz, de most erigy aba!

Ezt válaszoltam:

— Jól van, na, aludjatok csak nyugodtan, majd én vigyázok, nehogy jöjjön valaki!

Mentem, pakoltam magamnak még egy gurunyát, legyen darálnivalójuk odahaza a csóróknak. Másnap visszatértem megint a vágóhídra széjjeldikhelni (körülnézni). Mondtam a gádzsóknak:

— Tegnap hoztam nektek finom lükörtöt meg pájinkát, ti ittatok, jól vótatok tülle, de nekem nem adtatok semmi maszt.

— Nem baj – válaszolták –, gyere vissza, cigány ekkor meg ekkor, megkapod te is a magadét.

Mikor tényleg adtak húst, nagyon keveselltem. Szidtam is őket, mint a bokrot a fösvinysigükirt, nehogy gyanús legyenek nekik, és rájöjjenek a stikára.

*

Házassági tanácsadó helyett

A megyei lapban megjelent apróhirdetésből értesültem róla, hogy Nagykárolyban Kínál József és felesége, Margit idén ünnepelte házasságkötésük 50. évfordulóját. A jókívánságból az is kiderült, hogy az ünnepelteknek több unokájuk van, ezért azzal a szándékkal kopogtam be kicsiny családi házuk ajtaján, hogy az egymás mellett immár fél évszázada jóban-rosszban kitartó emberpártól választ kérjek a következő kérdésre: ha unokáik éppen mostanában készülnének családalapításra, milyen tanácsokat kapnának nagyszüleiktől annak érdekében, hogy majdan ők is örömmünepnek tekintsék házasságkötésük 50. évfordulóját? Azonban hamar kiderült, hogy Józsi bácsi és Margit néni nem a szavak embere. Tanácsokat meg pláne nem szoktak osztogatni. A

lányuknak meg a fiúknak is csak annyit mondtak annak idején: viselkedjenek úgy leendő házastársukkal, ahogy azt odahaza látták gyermekkorukban, akkor nem lehet baj. Mert – így mondták – szerintük úgy van az rendjén, ha a családi fészekből kiröppenő jó tapasztalatokat visz magával hazulról útravalóul a házastársi együttéléssel kapcsolatban, nem pedig bölcs mondásokat. Azaz-hogy éppenséggel a szárnyra bocsátó intelmeknek is hasznát veheti a házasodó fiatal, de inkább csak abban az esetben, ha nem legfőbb szellemi-erkölcsi hozományként, hanem amolyan kiegészítésképpen kapja a szülei által mutatott jó példához ...
(*A Hét*, 1987. május 21.)

A nagykárolyi önkormányzat 500 lejt postázott azoknak az állandó károlyi lakhelyű pároknak, amelyek tagjai több mint 50 éve történt házasságkötésük óta együtt élnek. A 147 ilyen pár közül a 89 esztendőös Hevele Gusztáv és a 87 éves neje (született Markovics Emília) mondták ki a legrégebben a számukra valóban boldogító igent. 1943. május 14-én történt házasságkötésük óta immár több mint 64 év telt el. Mint lapunknak elárulták, amióta együtt élnek, nem szenvedtek hiányt semmiben, boldogok.

— A pénzt mindig én kezeltem. Ha megemlítettem a tatának, mennyi pénzünk van, rám szólt, hogy hagyjam békén, ez őt nem érdekli. – magyarázza Emília néni.

Nagyobbik lányuk, Magda így összegzett:

— Anyánk mindig arra hivatkozott, hogy apátok így akarná, meg úgy akarná, s közben minden az ő akarat szerint lett.

(*Romániai Magyar Szó*, 2007.07.10.)

**

*

Apaság

Kislányom madárlátta – azaz hazafelé jövet meg nem folytatkozott – világfájdalom-útravalóval érkezik meg az óvodából. Máskor az életöröm csodálatosan vegytiszta káprázatában a leg-tökéletesebben csiszolt drágakőnél is szebben ragyogó szeméből most kövér könnycseppek potyognak (melyeket keze fejével itat fel). Ajkának rózsaszín metszésű, rendesen nevetésbe ívelő grafikonvonalát sírás-görbébe torzítja a keserűség. Védelmező-vigasztaló ölelésre tárt karjaim között hüppögve hajtja a keblemre elgyötört fejecskejét, vállát e pillanatban jótékony zokogás rázza meg, és csitító-becézgető simogatásaim alatt zokog, zokog kitarítóan, ám egyre könnyebbedő szívvel. Mígnem megbékélt szipogás jelzi, hogy a lelkecskéje fölé tornyosuló komor bánatfelhők többségét eloszlatta már a nagy és kis emberi tragédiák végét egyaránt megnemesítő katarzis.

— Megpofozott a Marica, pedig nem is voltam rossz ... – panasolja ekkor.

— Nem baj, kicsim, majd adok én annak a Maricának! – mondom reflexszerűen, de alig szaladnak ki a számon ezek a szavak, máris megbánom, hogy a hirtelen kelt apai indulat hatására elragadtattam magam.

Azonban meggondolatlan ígéretem kislányom hangulatát egy csapásra megváltoztatja. Lelkecskéjéről a maradék bánatfelhők is úgy szétrebbennek, mint riadt verebek, ha macska ugrik közéjük.

— Tudod, apa, én csak elárultam neki, hogy ezerkilencszázhetvenhat október tizenhetikén születtem, és ő azt mondta, hogy nem is igaz, mert én még kicsi vagyok, és nem is tudom, hogy mikor születtem, csak fel akarok vágni. És... és akkor pofon ütött... – két kezét is latba vetve, felnőtt komolysággal magya-

rázza sérelmét, melyet néhány másodperccel korábban még a világ fennállása óta megesett legnagyobb igazságtalanságnak tartott.

Oknyomozó kérdéseim nyomán rövid párbeszéd bontakozik ki közöttünk, amely hozzásegít a kislányom immár illanófélben lévő szomorúságát kiváltó eseménysorozat rekonstruálásához.

Az óvó néni elmehetett valahova, és egy Marica nevű kisiskolás lányt bízott meg azzal, hogy amíg vissza nem érkezik, vigyázzon az ovisokra. A nagyobb lánynak azonban olyannyira fejébe szállhatott a felelősségteljes megbízatással járó dicsőség, hogy minden ok nélkül – pusztán csak saját fontosságának fitogtatása végett – hatalmaskodni kezdett alkalmi „alárendeltjeivel”.

Miután képzeletben sikerül rekonstruálnom a történeteket, elbizonytalanodok. Fogalmam sincs arról, mivel jár hasonló helyzetben az apaság, mi a teendője ilyen esetben a gyakorló lányos apának. Pontosabban azt nem tudom: egyáltalán kell-e ebben a szituációban cselekednem valamit. Mert egy pillanatig sem kétséges számomra, hogy nem ez az utolsó olyan eset kislányom életében, amikor hatalmaskodó, „főnöki” pozíciójával visszaélő embertársával találja magát szembe. És az is biztosra vehető, hogy hosszú távon az ilyen esetekben az én közbeavatkozásomra nem számíthat majd. Tehát célszerűbb, ha már most megszokja az önállóságot, azt, hogy alkalomadtán tudnia kell megvédeni önmagát...

Csakhowy nehéz ám a logika hámjába befogni olyan szülői érzelmeket, melyek olyankor ébrednek fel bennünk, amikor arról szerzünk tudomást, hogy gyermekünket bántalom érte. Hát még ha ráadásul nem is vagyunk teljesen biztosak benne, hogy akkor járunk el helyesen, ha érzelmeinket a fentebb vázolt logika hámjába parancsoljuk.

Tudtam, hogy – akármit diktálnak apai ösztöneim – felnőtt férfi létemre nem fenýíthetem meg másvalaki kisiskolás korú lányát. Ugyanakkor a kislányomat oly érzékenyen érintő ok nél-

küli hatalmaskodást nem hagyhattam szó, illetve minden következmény nélkül.

Hirtelen mentőötletem támad: beszélek az óvó nénivel, és megkérem, magyarázza el ő Maricának, amit kell...

Miközben az én fejemben ilyen és hasonló gondolatok járnak, kislányom várakozóan pillog fel rám. Bár arcocskáját még nem ragyogja be a nevetés napja, szemében már huncutkás fénycsoda dereng, melyről én tapasztalatból tudom, hogy bátran Vidámság úr névjegykártyájának tekinthetem, amivel említett uraság saját érkezését szokta előre jelezni...

És valóban, alig néhány másodperc elteltével kislányom már szemmel láthatóan teljesen megfélemedezik az őt ért sérelemtől. Olyan felhőtlen vidámsággal néz rám ismét, mintha azzal a bizonyos Maricával soha nem is találkozott volna. Szerencsémre, mert ez a fejlemény lehetővé teszi számomra, hogy némi hiányérzettel ugyan, de aránylag mégis elfogadhatóan keveredjek ki egy olyan feladványhelyzetből, amelynek – legalábbis egyelőre – nem sikerült megtalálnom az igazán megnyugtató megoldását...

(1986)

**

*

Rákésztetés

— Pure rom, öreg cigány vagyok, amióta Kopaszkandúr barátom meghótt, már szórakozásom sincsen. Bezzeg amíg az a proosztó cigány a szomszédomban élt, ha eluntam magamat, csak átugrottam hozzájuk vendégségbe, két perc alatt rákésztettem a feleségére, de úgy, hogy könyökig vájkáltak egymás szemiben, hát mindjárt vót min röhögni egész nap, meg még azután is, legalább egy hétig. Kíváncsi rá, hogy csináltam?

Amikor bementem a lakásukba, egy darabig mindenféléről vakeráltam neki, nehogy gyanút fogjon, megszimatozja, miben sántikálok. Azután egyszer csak elkezdtem úgy dicsérni a saját feleségemet, hogy az még annak a tulajdon vén lumnyi anyjának is sok lett vóna:

— Jaj, te Kopasz kandúr, hát tudod milyen arravaló az énefeleségem? Nagyon ügyes, nem fél a kutyátul, nem szégyenlős. (Kopasz kandúr persze tudta, hogy ezt így kell érteni: a feleségem, amikor kéregetni jár, be mer menni azokba a házakba is, ahol kutya van, és olyan szemtelen, hogy amíg nem kap valamit, nem hagyja elkergetni magát.) Elég neki két ház, máris megrakodik. (Kopasz kandúr tudta, hogy ezt meg így kell érteni: hamar tele tudja kéregetni a tarisznyáját.) Mire én felébredek, már jön is haza, teszi elém a sok finomságot. Nekem nem kell dolgozni, csak zabálok egész nap, meg lógatom a retkes lábam.

Amikor idáig érkeztem a vakerálásban, úgy tettem, mintha addig nem vettem volna észre, hogy Kopasz kandúr felesége még fel se kelt az ágybul. Odamentem hozzá, és megkérdeztem tőle:

— Mi van veled, drága, tán nárválós (beteg) vagy?

Azután odafordultam megint Kopasz kandúrhoz, és ezt mondtam neki:

— Az én feleségem reggel nem szokott sokáig aludni, mindig hamar felkel, ilyenkorára már a negyedik faluban jár. (Kopasz kandúr tudta, hogy ezt így kell érteni: olyan fürge, hogy három falut már végig is kéregetett, de még mindig nem elég neki, most a negyedikben folytatja a beszerző körutat.)

De már ennél tovább Kopasz kandúr sose bírta ki nyugodtan. Nekiesett a saját asszonyának, ölte-verte, ahol érte, közben szidta, mint a bokrot:

— Hogy a dögvész kötsön beléd, lusta cselédje, há hallod, milyen kéne legyél te is?!

Persze verekedni meg veszekedni az asszony se volt rest. Így osztán egykettőre olyan átkozódás meg püfölődés kerekedett a dologból, hogy öröm volt hallgatni, még a hetedik szomszédban is, ameddig elhallatszott.

Íme, a jó pásztor

Ötven évi papi szolgálat után aranymiséjét tartja 2019. június 25-én Lieb József tiszteletbeli kanonok szülőfaluja, Kaplony plébániatemplomában.

Különleges emlékeket őrzök a tisztelendő úrról.

Amikor a nagykárolyi Római Katolikus Kalazanci Szent József templom plébánosa volt, az utcán is többször beszélgettünk. Ilyen eszmecseréinket gyakran szakította meg egy-egy éppen arra haladó idősebb néni kedvéért:

— Mindörökké ámen, X néni. Hogy van a reumája (gyomra, karja, lába, mája, veséje, háta, válla stb.)?

Csak a többedik alkalommal tudatosodott bennem, hogy tulajdonképpen minek vagyok a tanúja.

A tisztelendő úr számon tartotta a misére, gyónásra járó idős emberek egészségügyi problémáit. Minden korosabb nagykárolyi híve betegségéről, testi bántalmáról tudott. Mintha a híveit gyötrő különféle testi fájdalmak élő lexikona lett volna. És mindenkihez nagy együttérzéssel szólt, mindenkihez voltak személyre szabott kedves, vigasztaló szavai. Az utcán is egyszerű, de nagyon hatásos párbeszédet folytatott, amelyek résztvevői, ha nem is testileg gyógyultak, de lélekben jó érzésekkel feltöltődve, megerősödve folytatták útjukat.

Egy konkrét példa.

Mosolytalan Mariska néni családja, sőt rokonsága minden tagját túlélte már. Gyakran hajtogatta:

— „Mindenkim meghalt, csak engem felejtett ezen a világon a Jóisten”.

Lelki szemeimmel ma is látom mosolytalan Mariska nénit derűs arccal továbbhaladni egy-egy Lieb tisztelendő úrral folytatott rövidke utcai beszélgetés után.

De hogy is ne derült volna fel családtalan és rokontalan Mariska néni máskor szinte mindig szomorú arca, amikor éppen azt tapasztalta, hogy még sincs ő olyan egyedül a nagyvilágban, mint hitte. Hiszen lám, van, aki nem feledkezett meg róla, gondolt rá, nyilvántartja testi bántalmait, együttérez vele.

Ráadásul nem is akárki az illető, maga a tisztelendő úr, az a tiszta életű ember, akinek a véleményére ő sokat ad, akire felnéz, akit közel érez magához, akit még életben lévő ismerősei közül a legkülönbnek tart.

Íme, a jó pásztor, aki minden gondjaira bízott báránnya nagyon odafigyel...

(Nagykároly és Vidéke, 2019.07.)

**

*

Kocsivásárlás után

— „Dacia kocsí drága kincs / jó, ha van, de jobb, ha nincs.” Ismeri ezt a mondást? Hát nekünk három hónapja van ilyen kocsink, de máris tudom, mennyire igaz! Százmillióért vettük, elmentünk érte családostól Pitești-re. Azért került olyan sokba, mert (így mondták) culoare internațională (nemzetközi) színű. Ha hiszi, ha nem, ezért az izé színért külön fizetni kellett! Na, hallom is azóta az uramtól eleget:

— „Szegény ember ne urizáljon, mert azért is csak kiröhögik. De neked nem volt elég jó mezei csóróként, mindenáron autóban pöffeszkedő csóró akartál lenni. Hát most pöffeszkedhetsz a csi-csás kocsiban, ha üres zsebbel is van hozzá kedved!”

De nekem beszélhetett az uram, én azt mondtam, ha már húsz évig kuporgattam arra a kocsira, hát legalább mindenben a legeslegjobb legyen. Mert bizony húsz évig rakosgattuk félre rá a pénzt, még az én menyasszonytáncom is benne van. Hát meglett a nagy kuporgatás eredménye, megvan a kocsis, nem is akármilyen, culoare internațională színű! A férjemnek még nincs hajtásija, nekem nem is lesz. A fiam csak két hónapja tette le a vizsgát, kezdő sofőrként megkarcolta valahol a kocsit. Mivelhogy culoare internațională színű, idehaza nem lehetett kijavíttatni azt a karcolást, fel kellett vele menni Szatmárra. Ott aztán komputerrel kiszámolták nekünk, hogy egy fél deci festék ára meg a munka, amivel azt ráházolták, összesen kétmillió lejbe kerül. Elgyengült a lábam, de azt mondtam magamban, úri csóró akartál lenni, culoare interațională kellett neked? Hát akkor most fizess! És mind a kétmilliót, több mint egyhavi keresetemet lepengettem egy karcolás miatt!

Most meg voltunk a piacon, anyu, apu, tata, mama, gyerekek, csak a kutya meg a macska hiányzott. A piac környékén millió kocsi, mondtam is a fiamnak, menjünk innen, mert a karcolás után mindjárt beszerzünk egy horpadást, vagy pláne egy törést is, akkor aztán adhatjuk el a házat, mert megint komputerrel számolják ki nekünk a javítási költséget. De a fiam nem hallgatott rám, felhajtott parkolni a bordurára. Mindjárt hallottam, hogy koppan az autó alja, de koppant az én agyam is!

Amikor most hazaérünk, én fogok a kocsi alá bújni, megnézni. Ha az alja tényleg meg van ütve, kiszívom belőle a benzint, és ezentúl csak mutogatni fogjuk a kocsit, mint a kitömött vadállatokat a múzeumban!

Amióta megvan ez a kocsi, amelyikre az utóbbi húsz évben spóroltunk, se pénzem, se nyugalmam. A pénzt a kocsira költjük, a nyugalmamat is a kocsi viszi el, a fiammal a volánjánál. Éjszaka buliba megy vele, olyankor aludni nem tudok, mert folyton attól rettegek, hogy amilyen hősködősek ebben a korban a fiúk, elkezd száguldani bele a nagy sötétségbe, és nekimegy a jövő hétnek.

Nappal nem buliba megy a fiam a kocsival, hanem udvarolni. Ilyenkor az előre elképzelt baleseten kívül azért sincs nyugalmam, mert jön velem szemben a matematika. Kiszámolom neki, hogy „itt van, fiam ötvenezer lej benzinre, tízezer lej neked Coca-Colára, másik tízezer lej a lyáynak Coca-Colára.” Hát ezen mindig vita van, de nem kicsi, hanem nagy. És tudja, miért? Mert pont valami újjgazdag lyányát szemelte ki magának. Egy olyan lyányt, amelyik még telefonon is úgy beszél, mint Dzsoki Juing a Dallas sorozatból a tévében, hogy egyik szobából átsétál közben a másikba, a másodikból meg a harmadikba, és mégse fogy el a telefon kábele, mert olyan telefonjuk van, hogy nincs is hozzá kábel.

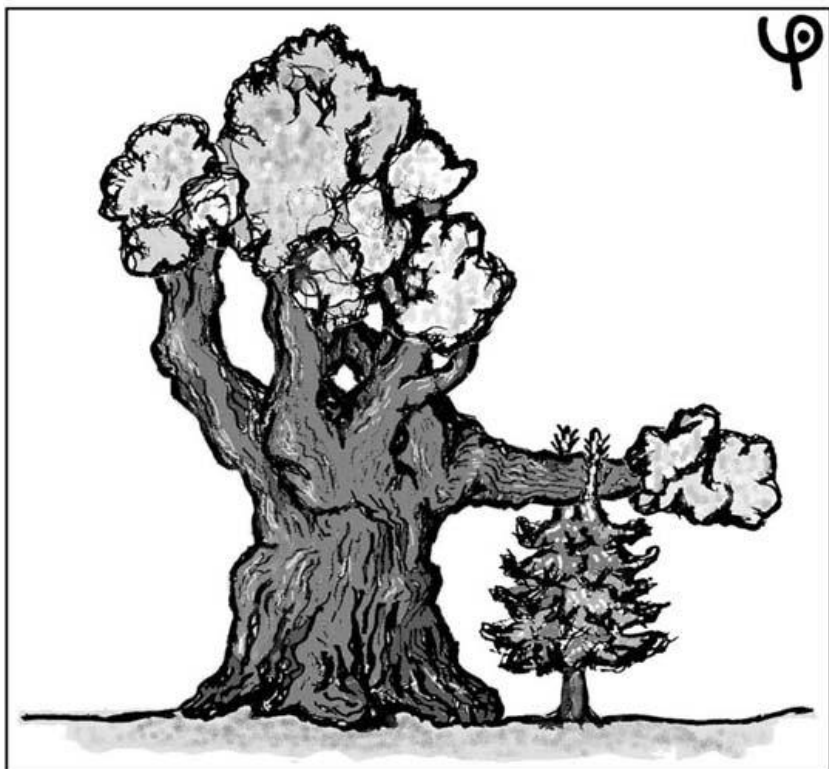
Mondtam is a fiamnak:

— Kisfiam, ez a szerelem nem nekünk való, keress magadnak másik lyányt, lehetőleg olyat, amelyik Coca-Cola helyett tiszta vizet iszik. Mert ezt így nem lehet bírni pénzzel, hogy a lyány Coca-Colát iszik, a kocsit meg benzint, legalább az egyiket le kell építeni!

*

Maecenas elődje

Az őspiktor, az őskibic és az ősvadász egyik este közös barlangba húzódtak az őséjszakák viszontagságai elől. Lefekvés előtt mindegyikőjük egyéniségének megfelelő foglalatossággal töltötte az ősidőt: az őspiktor rajzolt, az őskibic nézte, az ősvadász pedig unottan heverészett. Egy ideig az ősvilághoz méltatlan, fejlődés-ellenes csend vette körül őket. Mígnem az őskibic izgatott, rikácsoló hangja megnyitotta a továbbfejlődés útját álló csend zsilipjeit.

– Nem jó, nem jó! – így kiáltott fel az őskibic, mélyről fakadó kár örömmel. – Ez a rajz nem hasonlít semmihez!

Az őspiktor nyilván méltóságán alulinak érezhette vitába bocsátkozni saját alkotásáról, mert füle botját sem mozdította.

Mire az őskibic ősharagra gerjedt.

— Ettől különbet rajzolok én is! – rikácsolta dühösen.

Ám az őspiktor ez alkalommal sem volt hajlandó tudomást venni a művészete ellen irányuló inzultusról.

Viszont az ősvadászt kellemetlenül érintette a lárma, ezért rámondult az őskibicre:

— Ne zajongj, mert kupán verlek!

Ez utóbbi kapva kapott az alkalmon, hogy a tulajdonképeni címmel szemben egyelőre tehetetlenségre kárhoztatott bosszúját mégiscsak kitöltheti valakin:

— Ez nem zajongás, te műveletlen, hájfejű pupák! – kiabálta csúfondárosan. – Ez, ha nem tudnád, művészetkritika!

— Az mindegy – morogta az ő vadász a reá aggatott nem éppen hízelgő jelzők hatására kissé idegesen. – Nekem teljesen mindegy, hogy zajongásnak vagy művészetkritikának nevezzük, ha egyszer így se, úgy se lehet tőle pihenni. Engem csak az érdekel, hogy önszántadból abbahagyod-e, vagy megvárod amíg ÉN hagyatom abba veled?!

Fizikailag sokkal gyengébb lévén az ősvadásznál, az őskibic nem kívánta, hogy tettelegességre kerüljön sor kettejük között, félelemmel vegyes szégyenében a barlang nyílása felé kezdett hátrálni.

— Tudod, mi vagy te? – tört ki belőle a gyűlölet, amikor már biztonságban érezte magát. – Te vagy az első barbár a történelemben!

Az ősvadásznak fogalma sem volt a barbár szó jelentéséről, ám ez nem készítette önfegyelmezésre; ellenkezőleg, kétszeresen is sértve érezte magát éppen e körülmény miatt.

— Megállj, te féreg! – pattant fel fenyegetően.

Az őskibic azonban, nagyon bölcsen, nem tett eleget eme felszólításnak, helyett villámgyorsan elszelelt.

Az epizód így nem ért tragikus véget. Az ősvadász szitkozódott, fenyegetőzött, dohogott még magában egy ideig, aztán elégedetlenül visszaheveredett a földre, és aludni készült.

Ám ekkor váratlanul feléje hajolt az őspiktor, és melegen nézett reá.

— Köszönöm, hogy legalább te megértesz engem – motyogta meghatottan. – És köszönöm, hogy a védelmemre keltél. Te vagy, barátom, az első mecénás a történelemben!

Az ősvadász a mecénás szót éppúgy nem értette, mint korábban a barbárt, de ösztönösen ráérezett, hogy ezúttal nem sértették, hanem megdicsérték. Kissé zavarba jött, elfogódottan pis-

logott, és valami olyasmit dünnyögött hogy „ugyan már, no, szóra sem érdemes...”

Ezzel a maga részéről lezártak tekintette az ügyet, a fal felé fordult, és nemsokára őshortyogásba kezdett.

Az őspiktor azonban – érzékeny művészlélek lévén – nem tudott ilyen könnyen napirendre térni a történetek fölött. Túláradó érzései azon az estén sokáig nem engedték elaludni. Sőt. Még évek múltán is melegség járta át a szívét, ha visszagondolt erre az esetre.

Mivel pedig időközben ősvilághíresség lett (vagyis számtalan ősinterjú, ősriport stb. alanya), nyilatkozataiban, a nagy nyilvánosság előtt is mindig nosztalgiával emlékezett vissza az ősvadászra, lelkes barátjára és pártfogójára, aki elsőként ismerte fel tehetségét, és ezt követően bátran kiállt mellette az irigyekkel, gáncsoskodókkal szemben...

**

*

Pirosozás Magyarban

— A Csáucseszku-féle is jó világ volt a cigányoknak, de az igazi aratás rögvest utána következett... Maga csóró, protekciós áron, egy felesért megmondom miért...

Szóval annak a gyöngyéletnek már vége, de akkor, mingyár Csáucseszku lebukása után, csak átugrottunk kocsival Magyarba egy kis „itt a piros, ott a piros”-ozásra, oszt annyit kerestünk vele, mint Csoki Juing az olajbizniszen.

Kitettük az asztalt, elkezdtünk kiabálni, csak úgy gyűlt körénk a sok palimadár gádszó. Ha nehezen akadt olyan, aki több pénzzel is beszállt volna a játékba, a csalimókusok, akiket mi szerveztünk be, de addig úgy tettek, mintha nem is ismernének bennünket, befizettek pár körre, mi meg hagytuk, hogy jó sokat

nyerjenek. Utána persze vissza kellett adják a pénzt nekünk, csak az előre kialkudott részüket tarthatták meg. De a bámészkodó palimadarak erről nem tudtak semmit. Ők csak annyit láttak, hogy jöttek valami manusok, jó sok pénzzel beszálltak a buliba, többször eltalálták, hogy hol a piros, és öt perc alatt annyi dohányt markoltak fel, amennyit több helyen is csak ritkán sikerül összelopni. Hát persze, hogy előkapirgálták rögtön ők is a lóvéjukat, befizettek egy rundra, majd kettőre, végül, amikor belemelegedtek, annyira, amennyire a zsebük engedte. A legtöbb megkopasztva távozott, de akadt olyan is, aki nyert. Ez volt az igazán peches ember! Mert fizettünk ugyan neki, de ahogy elindult mellőlünk a pénzzel, közülünk három bunyós csávó a nyomába szegődött, az első félreeső helyen jól fejbe verték, és ha már benne voltak a munkában, úgy kizsebelték, hogy nemcsak a nyereségét vették el, hanem azt is, amit azon felül találtak nála. Ráadásul általában kórházba kellett vigye a mentő...

**

*

Nőigazolványok

Másodkézből származó információim szerint hazánkban a forradalmárigazolványok és mozgássérült-igazolványok után rövidesen nőigazolványok kerülnek forgalomba.

Mint tudjuk, a forradalmárigazolvány adómentességet, illetve egyéb kedvezményeket biztosít a tulajdonosának. Ennek megfelelően természetesen a nőigazolványok leendő tulajdonosai is kedvezményekben részesülnek: a jövőben az ilyen személyeknek nem kell katonai szolgálatot teljesíteniük.

Románia-szakértők előrejelzése szerint a nőigazolványok bevezetése éppen olyan bonyodalmakhoz fog vezetni az ország-

ban, mint a forradalmárigazolványok, illetve a mozgássérült-igazolványok megjelenése.

Az említett Románia-szakértők emlékeztetnek rá, hogy például a forradalmárigazolványok megjelenése előtt meglehetősen pontosan lehetett tudni, ki forradalmár és ki nem forradalmár Romániában. A forradalmárigazolványok megjelenése óta azonban teljes a bizonytalanság ebben a kérdésben, hiszen sajátos hazai viszonyaink között nagyon kevés a valószínűsége annak, hogy valaki rendelkezék hivatalos forradalmárigazolvánnyal, és mégis forradalmár legyen.

Hasonló a helyzet a mozgássérült-igazolványokkal is: az ilyen igazolvánnyal rendelkezők többsége bizonyíthatóan makkegészséges.

Ennek megfelelően (a már említett Románia-szakértők véleménye szerint) a nőigazolványok megjelenésének az eredményeként Romániában rövidesen senkiről sem lehet majd tudni, hogy férfi, avagy nő. Hiszen az új törvény értelmében csak az tekinthető nőnek, akinek nőigazolványa van, márpedig az idő múlásával egyre több férfi fog a rendes katonai szolgálat alól mentesítő nőigazolványt beszerezni magának, illetve egyre több olyan nő lesz, aki az ennek beszerzéséhez szükséges (kenő)pénz és protekció híján nem tud nőigazolványhoz jutni.

A Románia-szakértők egybehangzó véleménye szerint a kötelező katonai szolgálat alól mentesítő nőigazolványok megjelenésének egyenes következménye az lesz, hogy míg eddig csak a férfiak teljesítettek katonai szolgálatot Romániában, ezután az ország hadserege egyre inkább elnőiesedik.

**

*

Palira framingeltek

Mi a framing? Az alábbiakból ez is kiderül. De csak némi funárkodás után.

A Képviselőház jogi bizottsága néhány napja elutasított egy törvénycsomag-tervezetet, amelyet Gheorghe Funar volt kolozsvári polgármester, jelenlegi Nagy-Románia Párti szenátor 2007. október 19-én nyújtott be.

„Törvény a románok és az ország békéjéért” című művében Funar barátunk nagyvonalakban az alábbiakat szorgalmazta:

- az etnikai alapon létrehozott pártok betiltását, az RMDSZ-tagok kormányból való kizárását, és azt, hogy azok semmilyen közjogi funkciót ne tölthessenek be;
- az etnikai alapon működő iskolák betiltását a 2008–2009-es tanévtől;
- minden iskolában és egyetemen kötelező módon állítsák vissza a román osztályokat és a teljesen román nyelven folyó oktatást;
- az RMDSZ vagy bármilyen más kisebbségi szervezet állami támogatásból származó forrásainak megvonását;
- az összes állami tévécsatorna és rádióadó magyar nyelvű műsorának a betiltását;
- a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) és a Külügyi Hírszerző Szolgálat (SIE) negyedévenként kötelező módon terjesszen jelentést a parlament illetékes bizottságai elé az RMDSZ által irányított román- és Európa-ellenes akciókról, programokról és a magyar irredentizmus állapotáról;
- kobozzák el a Horthy-rendszert idéző magyar feliratokat, vonják vissza az összes, táblán vagy köztéren szereplő magyar nevet és feliratot;

- ellenőrizték a magyar nemzetiségű román állampolgároknak eddig visszaadott állami ingatlanok visszaszolgáltatásának törvényességét;
- az igazságügyi tárca félévenként tegyen közzé jelentést, melyben megindokolja, hogy miért jutottak jogtalanul magyar magántulajdonba a szóban forgó ingatlanok;
- a magyar hivatalosságokat, az államfőtől kezdve bármely miniszterig vagy kormánytagig, nyilvánítsák nemkívánatos személyeknek;
- az állami közigazgatásban meghirdetett állásokat, melyek elfoglalására a magyar nyelv ismerete követelmény, nyilvánítsák érvénytelennek;
- távolítsanak el minden olyan szimbólumot, jelvényt, zászlót, szobrot, emléktáblát, címet, amely „Nagy-Magyarországra emlékeztet”;
- szabjanak ki 10-20 ezer új lejes bírságot azokra az állampolgárookra, akik piros-fehér-zöld lobogót függesztenek ki, vagy visznek kezükben;
- akik nem beszélnek, vagy nem akarják használni az ország nyelvét, kizárólag hivatalos tolmácson keresztül fogalmazhassanak meg kérést a közigazgatás bármely szintjén, és ezt a szolgáltatást saját maguk legyenek kötelesek megfizetni;
- tiltsák be a közös román–magyar kormányüléseket.

Miután válaszában hét oldalon keresztül sorolta azokat az alkotmányos előírásokat, nemzetközi egyezményeket, alapvető emberi és egyéni szabadságjogokat, amelyekkel a Funar által előterjesztett törvénycsomag cikkelyei ellentétesek, a volt kolozsvári polgármester javaslatait a román miniszterelnöki hivatal (is) elutasította.

Felmerül a kérdés: Funar és társai miért terjesztenek elő olyan törvénytervezeteket, amelyekből – ha másért nem, hát azért, mert Románia immár az EU tagállama – a dolgok jelenlegi állása szerint eleve nem lehet törvény?

A szociálpszichológia szerint azáltal, hogy ugyanazt a valamit más-más viszonyítási környezetbe helyezzük, nagymérték-

ben megváltoztathatjuk az érzékelő recepcióját, hozzáállását, reakcióját. A besorolás módosítása nyomán az érzékelő ugyanazt másképpen fogja értelmezni.

Más szóval a viszonyítási alap megváltoztatásával az egyént arra készíthetjük, hogy ugyanazt a valamit másként lássa, ugyanarról másként vélekedjen. Ezt a jelenséget a szociológusok framingnek vagy besorolási effektusnak nevezik.

A besorolási hatás révén tehát az emberek nagymértékben befolyásolhatók azzal kapcsolatban, hogyan viszonyuljanak valamihez, mit gondoljanak valamiről.

Vegyünk például egy fiatal nőt, aki most tudta meg az orvosától, hogy nem lehet gyermeke. Nagyon elkeseredett, világfájdalma van, mindent sötét színben lát, úgy érzi, nincs értelme az életének, már az öngyilkosság gondolata is megfordul a fejében. Ekkor a barátnője vigasztalni kezdi a következőképpen:

— Ugyan már, fel a fejfel! Te vagy elkeseredett? Akkor mit mondjon az ismerősöm, aki nagyon jó családból származik, most mégis hajléktalan lett, és még a napi betevőre se futja neki? Vagy az a másik ismerősöm, aki gyógyíthatatlan beteg, talán csak napjai vannak hátra? Hála Istennek, te egyébként egészséges vagy, és anyagi gondjaid sincsenek. Ami pedig a gyereket illeti: arra nem gondoltál, hogy örökbe is fogadhatsz egyet, vagy akár többet is...?

A barátnő által felvázolt perspektívából nézve a meddő nő egészen más színben fogja látni a világot. Megvigasztalódik, visszatér az életkedve, az önsajnálát helyett máris az foglalkoztatja, hogyan élhet majd azzal az új lehetőséggel, amelyre addig nem is gondolt... A meddő nő helyzete semmit sem változott, csupán a besorolás, a viszonyítási alap módosult, és lám, ugyanazt máris egészen másként látja, mint korábban.

Funar törvényjavasolatainak és egyéb magyarellenes megnyilvánulásainak a besorolás, a viszonyítási alap diverziókeltés céljából való „eltolása” a rendeltetése. Ő nem pozitív, hanem negatív framing-hatást akar elérni, a következő recept szerint.

A Funar-féle magyarelleness törvényjavaslatok megjelenése után, a magyar kisebbség tagjai arról értesülnek, hogy ezeket a román vezetés elutasítja. Megkönnyebbülést éreznek, a kisebbségi jogok nemzetközi helyzete terén kevésbé tájékozottaknak pedig ebben a kontextusban egyenesen az a benyomásuk támadhat, hogy Romániában nem is bánnak olyan rosszul a magyarokkal.

És ez itt a csapda!

Ahhoz képest, amit Funar szorgalmaz, Románia valóban toleráns a kisebbségekkel szemben. De csak ahhoz képest!

Funarhoz képest a román politikusok – akik „csupán” az autonómiával együtt járó kisebbségi jogoktól, illetve anyanyelvünk hivatalos nyelvként való elismerésétől akarnak továbbra is megfosztani bennünket – valósággal magyarbarátok. De csak Funarhoz képest!

Ha a hazai román médiumok arról tájékoztatnának, hogy milyen jogokat élveznek a finnországi svéd, a dél-tiroli német és sok más uniós ország kisebbségei, a többségi olvasók/hallgatók is egészen más színben látnák a romániai kisebbségek helyzetét, illetve a román politikai elit tagjait. És a negatív framinghatás előidézésével éppen ennek elkerülése, illetve annak mesterséges előidézése a cél, hogy az érzékelő ne más európai országok gyakorlatához viszonyítson, hanem a Funar által felvázolt szélsőséges perspektívához.

Mert a romániai valóság csak egy ilyen összehasonlításból „jöhet ki” előnyösen, csak így kelthető az érzékelőben az a hamis benyomás, hogy Romániában a kisebbségi jogok biztosítása terén „normalizálódott” helyzetről beszélhetünk.

A diverziókeltésbe a hazai médiumok is alaposan besegítenek, amikor következetesen hallgatnak arról, hogy Finnország, Olaszország, Németország, Spanyolország, Magyarország, Dánia, Hollandia, Svájc, Belgium, Nagy-Britannia, Ausztria, Szlovénia, Horvátország milyen jogokat biztosít a területén élő kisebbségek számára, miközben Funar törvénytervezeteiről és egyéb fantazmagóriáiról viszont rendszeresen beszámolnak.

A legszomorúbb az, hogy ezzel az összromán társadalmi szinten zajló állandósult framingeltetéssel a román közvéleményen kívül még a romániai magyarok nagy részét is sikerül félretájékoztatni, becsapni.

Például a TÁRKI intézet 2007-ben – tehát Románia EU-taggá való előlépésének évében! – készített felmérése alkalmával arra a kérdésre, hogy került-e a válaszadó hátrányos helyzetbe élete során az ország többségi lakossága részéről csak azért, mert magyar, a megkérdezettek 79 százaléka nemmel válaszolt. Holott egy olyan Romániában, ahol még azokon a településeken is csak a román nyelvet ismerik el hivatalosnak, ahol a lakosok túlnyomó többsége más anyanyelvet beszél, egy olyan Romániában, ahol a kisebbségeket arra kárhoztatják, hogy nyelvileg hátrányos helyzetben éljenek, ez eleve nem lehet igaz.

Csak olyanok gondolhatják mégis így, akik a funari demokráciához viszonyítanak. Akik Funar és társai diverzióinak bedőlve természetesnek képzelnék egy olyan állapotot, ami egyáltalán nem természetes. Akiket sikerül palira venni, illetve palira framingelni.

(Erdélyi Riport, 2008.03.13.)

**

*

Pénzforgatás

— Megmondjam, milyenek voltak a kommunyisták? Olyanok, hogy engem a saját pénzemér ültettek le hat hónapra! Jól figyelje meg, amit mondok: nem loptam azt a pénzt, hanem az enyém volt, csak vettem rajta olcsón negyvennégy tehenet, és eladtam drágábban. Hát ennyiért a kommunyizmus idején a prokuror hat

hónapot adott, de még azt mondta hozzá, hogy azért csak ennyit, mert segít rajtam. Hogy a rák egye le a derekát ezér a segítségér!

A teheneket Tirgu Zsiuban vettem, és idehaza adtam el gazdag sováboknak. A pénzt legelőbb beletömködtem egy befőttes üvegbe, a borkánt meg betettem az udvarban a trágyadombba, de mielőtt bementem a házba, még két óra hosszán át dikheltem a tornácról, hogy nem megy-e oda valaki kiásni.

Dikhelni azt jelenti, figyelni. Tudja, néha előjön belőlem az anyanyelv, merhogy cigány vagyok.

Szóval a pénz ott volt a trágyadombban, én meg az ágyban, de aludni egész éjszaka nem tudtam, folyton kijártam megnézni, megvan-e. Hát megvolt, abban nem esett hiba, de hajnal felé, amikor végre mégis elaludtam, olyan ébresztőt kaptam miatta, mint a háborús kóbojok a fasiszta filmekben. Csizmával rugdosott egy milicista, hogy száradjon le a lába, de vót ott még több milic is, annyi, mint putriban a csibaló, csak nem érkeztem rá megszámolni őket, mert szemüveget tettek rám, vagyis bekötötték a szememet, oszt már vittek is.

Nagybányára vittek, merthogy akkoriban még ilyen esetekben ott vertek utoljára, meg ott csinálták a doszárt is a hozzám hasonló csóró cigányoknak, nem Szatmáron, mint később.

A Szekuritátén bevittek egy szobába, levették rólam a szemüveget, és otthagytak magammal. Vagy egy óra múlva jött egy nagydarab rusnya szekus. Gondoltam, felállok, hadd lássa, hogy tisztelem, pedig dehogy tiszteltem, a dögvésszel zabáltattam volna fel. Erre aszongya nekem:

— Csinye dáj voje lá tinye szö sztáj in picsoare?

Ez románul annyit tesz, hogy mér merek én állni, mikor az ülés lenne kötelező. Azzal agyba-főbe vert.

Na, kimegy ez a szekus, vagy egy óra múlva bejön helyette egy másik. De ez még az elsőnél is rusnyább.

Hamar leültem egy székre. Erre aszongya a még rusnyább szekus:

— Csinye dáj voje lá tinye, sezut lá szkáun?

Szóval hogy mér merek én a seggemen meg a széken ülni. Azzal ez is jól agyba-főbe vert.

Édes jó egyetlen mamukám, hát mi van itt? Ha állok, azér vernek, ha leülök, azér. Na most segítsen rajtam a roma kormalk!

Amikor a harmadik szekus jött befele a szobába, én se nem álltam, se nem ültem, hanem elkezdtem ugrálni, meg siránkoztam is hozzá, ahogy a torkomon kifért:

– Jájájáj, jájájáj, jájájáj!

Hát a harmadik szekus nem is vert meg, pedig ez se vót szebb az első kettőnél. Miután kiment, hallottam, amikor azt mondta a többinek:

— Nu bate, cigánul bolunzit.

Szóval, hogy éngem nem kell tovább verni, mert már be-diliztem.

Ezután nem szekus jött be hozzám, hanem egy prokuror. Ez aszongya nekem:

— Ide figyelj, te cigány, én segítek rajtad, adok neked hat hónapot, akkor elvisznek innen, és ezek nem vernek tovább...

Jaj, édes jó mamukám, hát te így segítsz rajtam? Hogy a dögvész álljon beléd! De ezt mondani nem mertem, csak gondoltam.

Alig egy hónapot töltöttem a börtönben, már jött is a feleségem látogatni. Azt kérdi tőlem:

— Vegyem elő a pénzt a trágyadombból?

— Jaj, dehogy vegyed, dehogy vegyed! Ha már nekem itt kell érte szenvedni, akkor legalább maradjon csak ott, hogy én költ-hessem el, ha hazamegyek!

Hát ilyenek voltak a kommunyisták, leültettek, pedig nem loptam a pénzt, csak megforgattam, mint mostanában azok, akiket finom úri üzletembereknek mondunk.

(2001)

**

*

Farkasdemokrácia

Az állatok egy szép napon fellázadtak, megdöntötték a vérmedve rémuralmát, és közfelkiáltással elhatározták, hogy azontúl demokrácia lesz az erdőben, aminek biztosítása érdekében megalakították az Állatok Teljes Jogegyenlősége Felett Őrködő Ideiglenes Farkastanácsot.

Na, eltelt egy kis idő, és egy farkasküldöttség azzal a pánasszal járult a farkastanács elé, hogy a nyulak lábbal tiporják a demokráciát, mert kiváltságokat követelnek maguknak.

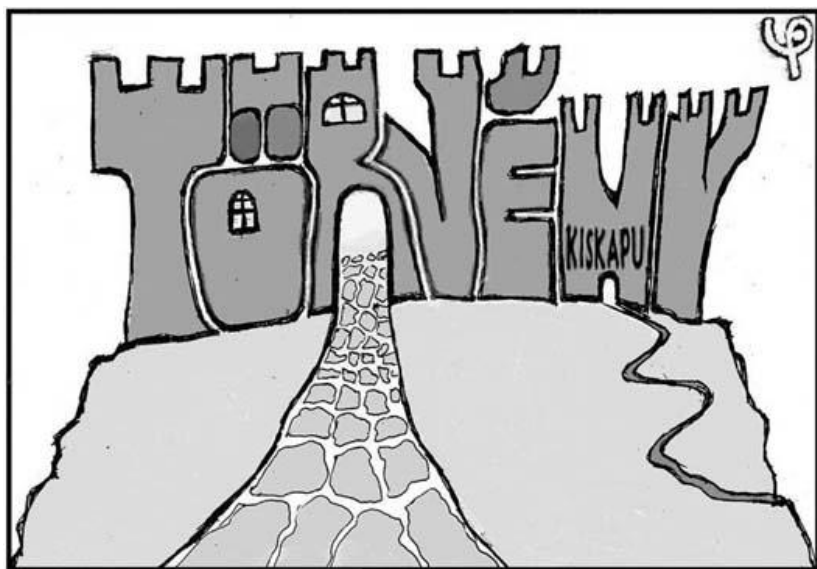
Hogy milyen kiváltságokat?

Mindenekelőtt azt az előjogot, hogy a jövőben a farkasok ne ehessenek nyulakat.

— Ez a kívánság nyilvánvalóan teljesen figyelmen kívül hagyja a farkasok érdekeit – mutatott rá a farkas küldöttség vezetője, aki hozzátette: – Mivel köztudomású, hogy minden farkas szereti a nyúlhúst, a probléma ilyen felvetése nyílt provokáció!

— Nagyon jól tudjuk, hogy a nyulak számos esetben már a múltban is ellenséges magatartást tanúsítottak a farkasokkal szemben – rikácsolta a küldöttség egy másik tagja. – Például véletlen találkozásaink alkalmával, ha csak tehették, elfutottak, aminek következtében a farkasok éhen maradtak, korgó gyomorral kóboroltak az erdőben.

— Amilyen elvetemültek, a nyulak még a több kölykes farkasanyákra és apróságokra sem voltak tekintettel – tódította a küldöttség harmadik tagja. – Előfordult, hogy farkaskölykök visszamaradtak a fejlődésben csak azért, mert a nyulak ellenséges magatartása következtében a mamájuk nem tudott hozzájutni az egészséges fejlődésükhöz szükséges nyúlhúshoz!

— A nyulak már a múltban is számtalan bünt követtek el a farkasok ellen, ezzel a mostani arcátlan követelésükkel azonban betelt a pohár! – csapott az asztalra a farkasküldöttség vezetője. – Most, hogy nyíltan kimutatták farkasellenességüket, példásan meg kell őket büntetni. A demokrácia és az erdő valamennyi farkasa nevében követeljük, hogy a nyulak a legkisebbtől a legnagyobbig jöjjenek elő önként rejtekhelyeikről, hogy kivétel nélkül valamennyit felfalhassuk!

Az Állatok Teljes Jogegyenlősége Felett Őrködő Farkastanács tagjai összedugták a fejüket, majd a tanács elnöke kihirdette a döntést.

— Bár viselt dolgaik alapján kétségtelenül megérdemelnék, nem volna helyes minden nyulat egyszerre megenni. Mert ebben az esetben a jövőben teljesen nyulak, illetve nyúlhús nélkül maradnánk és éheznenk. Éppen ezért a demokrácia szellemében egyenlő jogokat kell biztosítanunk a nyulak számára a szaporodáshoz, hogy mindig legyen megfelelő nyúlhúskínálat a piacon.

Ezek után a farkastanács és a farkasküldöttség tagjai közös nyilatkozatban ítélték el a nyulak farkasellenes törekvéseit, ugyanakkor azonban megértésükről biztosították a vétkeseket, és legízletesebb képviselőiket egy tágas erdei tisztáson tartandó megbeszélésre invitálták.

**

*

Știi magyarește?

— Sváb falu a mienk, de majdnem minden itteninek magyar az anyanyelve. Az idősek zöme csak néhány szót tud románul. A legtöbb középkorú megérti, amit románul mondanak neki, de ha válaszolnia kell, már nehezebben boldogul. Még a fiatalabbak egy része sem beszéli igazán jól az állam nyelvét – vázolja fel a helyzetet a partiumi település polgármestere.

Majd elneveti magát, és hozzáteszi: – Ha nagyon különleges látásmódú egyént keres, felhívom a figyelmét Sárára, aki középkorú létére a román nyelvtudás terén még az időseket is alulmúlja, ami azonban őt egyáltalán nem zavarja. Arra pedig, hogy miért jó neki így, saját teóriája van, amit bárkivel szívesen megoszt...

A faluban mások által is egyszerűen csak Sáraként emlegetett háziasszony a menyecskéknek abból a fajtájából való, amelyet tűzről pattantnak szokás mondani.

Mivel magyarul szólítom meg, már indulásból nyilvánvalóvá válik számomra, hogy szükségtelen közbeszólásokkal, kérdésekkel vagy bármilyen más módon beszédre ösztönözöm, anélkül is szaporán pörög a nyelve.

— Problémám amiatt, hogy Romániában nem tudok románul? Na, olyan aztán nincs a sifonérban! De miért lenne pont emiatt, amikor nekem semmi miatt nem szokott problémám lenni? Nem-

sokára negyven leszek, de olyan emberrel még nem találkoztam, akivel a végén ne értettük volna meg egymást. Pedig jó bőven akadt a felhozatalban olyan román is, aki meg magyarul nem tudott.

A férjem elégedett ezzel az állapottal, azt mondja, legalább a román pasasokra nem kell féltékenykedjen. Meghagyom ebben a hitében, pedig szavak nélkül is megértem én, ha valaki olyasmit akar tőlem. A megértés nem attól függ, hogy az ember milyen nyelven beszél, hanem attól, hogy ki mondja, mit mond és kinek!

Most megint konyhatündér vagyok, de egyszer, amikor eluntam magam idehaza, elmentem takarítani. Mivel olyan magyar környezetben nőttem fel, ahol nem tanultam meg románul, a dolgozó női karrierem hamar véget ért. Csakhogy az én természetem olyan, hogy mindennek a jó oldalát nézem. Hát ennek az esetnek is megvolt a jó oldala, mégpedig az, hogy jól kezdődött. Ha hiszi, ha nem, éppen amiatt, mert csak kevéssel tudok többet románul annál, amennyit a románok elfelejtettek. Mindjárt az első munkanapomon ki akartam ugrani a piacra bevásárolni, hát gondoltam, nem árt megkérdezni az igazgatónőt, vajon neki mi kellene onnan. Mivel ő nem tudott magyarul, nekem kellett románul beszélnem. Ezt mondtam neki:

— Eu merge piac. Pe cine aduc la tine?

Nagyon nagy vihogás lett, de csak később értettem meg az okát, akkor, amikor elmagyarázták, hogy egészen mást kérdeztem tőle, mint amit akartam. Nem azt, hogy megyek a piacra, mit hozzak neki, hanem azt, hogy kit hozzak neki a piacról. Ami azért bizonyult nagyon jó kérdésnek, még az eredetinel is sokkal jobbnak, mert az igazgatónő történetesen vénlány volt, és tényleg nagyon ráfért volna már egy férfi udvarlása.

Az eset után persze nagy barátnők lettünk, ha meglátott, máris fülig ért a szája, és rögtön megkérdezte, hogy mikor viszek már neki valakit. Nem nőt, hanem egy jó kiadós férfit.

Na és itt van ez a mi jelenlegi demokratikus rendőr urunk, akivel még kommunista milic elvtárs korában barátkoztam össze.

Vagyis akkoriban, amikor még a mostaninál is jobban az ilyeneknek állt a világ Romániában.

Egy vesszőkosárban fát vittem be az irodába, amikor oda-
jött hozzám, és elkezdett velem románul kiabálni. Mondtam neki magyarul, hogy az elvtárs eltévesztette az adreszt, mert én csak a takarítónő vagyok, veszekedni itt a főnökökkel szokás.

De az egyenruhás csak tovább kiabált rám a tányérsapkája alól. Majdnem semmit nem értettem abból, amit összehordott, ezért egy idő után meguntam, és ezt mondtam neki:

– Nu știi românește!

Azt akartam megértetni vele, hogy feleslegesen papol nekem, mert én nem tudok románul. Csakhogy véletlenül azt találtam mondani, hogy ő az, aki nem tud románul. Hát ezzel a mondásommal olyan sikert arattam nála, hogy azóta, valahányszor meglát, saját magára mutat, miközben ezt mondja:

— Nu știi românește! (Nem tudsz románul!)

Közben pedig akkorát vigyorog hozzá, hogy ha protézise lenne, biztosan kirepülne a szájából.

Én ilyenkor ezt válaszolom:

– Persze, hogy nu știi! (Persze, hogy nem tudsz!) Miért, te tán știi magyarește? Ugye, hogy te meg magyarește nu știi! Na hát akkor kvittek vagyunk!

Szóval nem afféle fából faragtak engem, hogy egy olyan apróság miatt, mint a nyelvtudás hiánya, problémáim lehessenek.

Persze hétszentség, hogy itt Romániában pontosan kétszer annyit érnék, ha tudnék románul. De én így is érek annyit, mint bárki más. Ha ráadásul még románul is tudnék, két embert tennék ki, az meg már sok is volna egynek.

Így viszont még csak egyszer voltam elégedetlen életemben. Amikor visszajöttem Németországból. Akkor az volt a bajom, hogy miután alaposan körülnéztem odakint, idehaza minden sokkal hitványabbnak tűnt. Meg is járta az agyamat, hogy egy olyan találékony nőnek, mint én, talán jobb lenne Németországban nem tudni németül, mint Romániában nem tudni románul. De azután eszembe jutott, hogy az ottaniaknak hiába mondanám,

hogy „nem ştii németeste”, mert azok magyarul se tudnak. Ennyi meg már nekem is sok lenne a nemtudásból.

Így hát mégis inkább Kaplonyban maradtam, és azóta megint elégedett vagyok. Mert – nekem elhiheti, fiatalember – az élet olyan, amilyen ízűnek az ember felfogja: ha édesnek, akkor jó, ha keserűnek, akkor rossz. Miért keseríteném meg saját magamnak azt, amit édesnek is érezhetek?

**

*

Cigányverő testvériség?

Emlékszem, amikor először olvastam egy román lapban az 1993. szeptember 20-án Hadréven, ebben a kicsiny Maros megyei faluban történekről – egy roma megölt egy románt, mire a helybeli románok és magyarok az itteni romák 33 háza közül 13-at felgyújtottak, 3 roma életét vesztette, tehát valóságos cigány-pogrom bontakozott ki – ösztönösen ráéreztem: itt valami nem stimmel. A későbbiekben a román sajtóvisszhangok olvasása csak tovább erősítette bennem ezt az érzést.

Nem magát az eseményt találtam gyanúsnak, sőt még azt sem, ahogy a román sajtó leírta. Ami első pillanattól kezdve zavart, hogy szinte kivétel nélkül minden román újság hangsúlyozta: Hadréven románok és magyarok közösen, testvéri egyetértésben léptek fel a cigányok ellen.

Ha jól utánagondolok, a román sajtó utoljára Ceauşescu idején emlegette ilyen egységesen a román–magyar testvériséget. De akkor mindenki tudta, hogy általában a fordítottját kell érteni annak, amit a román sajtó állít.

Vajon komolyan vehetjük-e azt, hogy a román sajtó most egy cigányellenes pogrom kapcsán újra felfedezte a román–magyar testvériséget?

A magam részéről úgy gondolom, hogy ennek a hadrévi cigányverés-cigányűzés alkalmából hirtelen előrángatott nagy testvériség-láttatásnak két oka lehet. Egyrészt azt hivatott mindenáron demonstrálni, hogy ez a külföldön kellemetlen visszhangot keltő hadrévi incidens nem etnikai alapon történt.

(Elvégre már az 1990-es marosvásárhelyi magyarellenes pogrom is érzékenyen érintette Románia olyannyira féltett nemzetközi külképét, semmi szükség tehát arra, hogy három évvel később arról értesüljön a világ, hogy most meg cigányellenes pogrom volt Romániában. Ezt elkerülendő szükségeltetik úgy láttatni a dolgot, hogy Hadréven nemcsak románok verték-űzték-ölték a cigányokat, hanem magyarok is, mégpedig nagy-nagy testvéri egyetértésben, ami ugyebár mindjárt más színezetet ad a dolgoknak.)

A másik ok: a németek exodusa óta a magyar és a cigány Románia két legnépesebb kisebbsége. Tehát ajánlatos elkerülni azt, hogy érdekeikért közösen lépjenek fel. Akkor már inkább éljen a román–magyar testvériség. De persze csak amíg ez a kellemetlen cigánypogrom feledésbe nem merül.

(*Romániai Magyar Szó*, 1993.12.03.)

*

A szaktudás ára

— Száz lej – mondta a tévészerelő elmenőfélben.

Elővettem a százast, de nem adtam egészen a kezébe, hanem két ujjam közé csippentve függőben tartottam nyitott tenyere fölött.

— Mindjárt megkapja – nyugtattam meg –, csak előbb magyarázza el nekem, miért ér az ön által nemrég elvégzett munka száz

lejt? Csak éppen bekukkantott a lámpák közé, piszkálgatta egy kicsit, semmit se cserélt ki, és mégis tiszta lett a kép.

— A munka maga csak egy lejt ér. Ami azonban itt van – mutatóujjával a fejére bökött –, azt kell megfizetni. Manapság már mind kevesebbre értékeli a tulajdonképpeni munkát, ezzel párhuzamosan viszont mind többre a szaktudást.

— Az egy lejjel egyetértek. De a szaktudása túl drága – válaszoltam. — Az apám például anyanyelvi szinten beszél franciául és németül, mégsem fizet neki ezért senki semmit.

— Lehet. Viszont az is igaz, hogy csak francia meg német nyelvtudással nem lehet tévét javítani!

— Na de annyi idő alatt, amíg elsajátította ezt a két nyelvet, ha jól megszorítja, egy úrhajó szerelését is megtanulhatta volna – érveltem.

A szerelő erre felvilágosított, hogy ő hívásra jött hozzánk a televíziót megjavítani, nem pedig filozofálni. Ha úgy gondolom, hogy valami nincs rendjén a díj körül, máskor, ha elromlik a készülékünk, ne őt hívjam javítani, hanem bontsam ki a tévé hátulját, és állítsam oda az apámat, hadd beszéljen bele, ameddig csak akar anyanyelvi szinten franciául vagy németül. Hátha attól is megjavul...

(Előre, 1973.05.09.)

**

*

Ivóvendégmunkán

— Elmesélném, hogyan jártam ivóvendégmunkán Németországban, de száraz torokkal nem megy. Gógyis gádzsó maga, érti mire gondolok...

Miután Csáucseszket tacsra vágták, ezerkilencszázkilencvenben kikóvályogtam én is Németországba. A cigány leginkább

a fajtájával szeret bratyizni. Ha roma nincs, csak gádzsó, legalább csavargóféle legyen. Hát én is valami hozzám pászoló manussal akartam volna összejönni. Megkérdeztem az állomáson egy baktértől, hol vannak arrafelé a dajcse stricik. A közelünkben gubbasztott a lócán egy gádzsó, arra mutatott. Szemügyre vettem, de ettől nem lett nagyobb bizalmam hozzá. Olyan hófehér képpel ült ott, hogy még az ükapja se lehetett cigány. Ráadásul vasalt öltöny volt rajta meg nyakkendő. Gondoltam is magamban:

— Hát milyen strici az ilyen? És miféle ország az olyan, ahol a stricik ilyenek? Na szépen vagyok, szép egy helyre hozott az ördög!

De azért odamentem a manushoz.

— Guten tag – mondtam neki.

Erre megkínált likörrel. Hoppá, lehet, hogy ebből a csávóból túl korán néztem ki rosszat, az öltönye meg a nyakkendője miatt?

Gondoltam, próbára teszem, hogy tényleg rendes strici-e, és megkérdeztem tőle:

— Arbach? (munka?)

Kiállta a próbát, rendes embernek bizonyult, mert megrázta a fejét, és ezt mondta:

— Nem kell dolgozni. Gyere velem, csináld, amit mondok, akkor kapsz nyolcvan márkát anélkül, hogy dolgoznál.

Szót fogadtam neki, és nem bántam meg, mert tényleg kaptam márkát, még többet is, és tényleg nem kellett érte dolgozni. De meg is szerettem ott helyben a németeket, hiába főzött szappant Hitler a régi cigányokból!

A munka nélküli pénzszerzés a következőképpen történt. A manussal együtt munkára jelentkezünk egy gyárban. Mivel nagyon értette a dörgést, hiába vagyok ilyen füstös képű, engem is felvettek. Ez nekem nagyon nem passzolt, de ő elmagyarázta: ne rémüljek halálra, mert egészen biztosan nem fajul majd odáig a dolog, hogy tényleg dolgozni kelljen.

Odabent a gyárban szerzett valahonnan egy csomó piát, de valami jó erőset, hogy hamarabb megártson. Abból addig ittunk,

amíg alaposan berúgtunk. Akkor odamentünk a gépekhez, mint aki tényleg dolgozni akar.

Előtte a manus kioktatott, hogy a munkavezető, amikor meglátja, milyen állapotban vagyunk, inkább helyben fizet, csak hogy elmenjünk, még mielőtt valami nagy kárt tennénk a drága gépekben, vagy megbüntetnék, amiért olyan részeges alakokat alkalmazott, amilyenek mi vagyunk.

Így is történt. Amikor láttam, mennyire szeretne már megszabadulni tőlünk a munkavezető, gondoltam, ha lúd, legyen kövér. Úgy tettem, mintha mindenáron dolgozni akarnék, pénzzel is csak akkor engedtem magam erről lebeszélni, amikor megduplázta a beígért összeget.

Ha valamelyik ismerős cigány mindezt látja, és nem tudja, mi van a mögött, hogy én olyan nehezen hagyom magam lebeszélni a munkáról, úgy vetette volna magára a keresztet, mint aki szellemet lát.

Hát így voltam én vendégmunkán Németországban, vagyis úgy, hogy csak vendég voltam a munkán, még hozzá ivóvendég. Szóval ivóvendégmunkán voltam.

**

*

Hitelezés után

Lovat vett Ájtatosrabló a vásárban, de hitelbe. Úgy szólt az egyezés, hogy két hét elteltével hazaviszi a ló árát a volt gazdának. Mikor letelt a két hét, és nem vitte el a pénzt, azt mondta Ájtatosrabló az asszonynak:

— Ha az a kimlis, dzsuhás (bolhás, tetves) prosztó gádzsó keres, ne is ereszd be a házba, mondjad neki, hogy nagyon nárválós (beteg) vagyok, mer' megrúgott az a tüle való kehes grasztó (ló).

Kétszer-háromszor el is küldte az asszony a hitelezőt, de negyedszer már nem sikerült ilyen könnyen megszabadulni tőle. Akkor a ló volt gazdája erőszakkal bement a szobába, ahol Ájtatosrabló hamarjában végigfeküdt az ágyon és nyögött.

— A pénzemért jöttem – kezdte a hitelező.

Ájtatosrabló eltorzult arccal nyomkodta az oldalát, jajgatott is hozzá, közben elhaló hangon ezt rebegette:

— Ne beszéltesz, mert nem bírom, szakad ki a szívem, ahogy a levegőt veszem.

Rákezdte erre az asszony is:

— Hát nem látod, te piszkos gádzsó, hogy ezt az embert szíven rúgta a te kehes grasztód?! Mit akarsz még tüle, karcoldj alá! Énnekem még szükségem van erre az emberre, itt vannak a csibalók (gyerekek), mit gondolsz, mi lenne velem nélküle? Amikor eladtad neki azt a mészárosnak való luvat, te vállaltad a felelősséget, hogy nem málával (rúg), oszt mégis szíven rúgta a grasztód, de úgy, hogy már egy hete ágynak van esve ez az ember!

— Én egész héten jönni-menni láttam – jegyezte meg a hitelező.

— Há' mer' elcsilipitotta, eldzsibbasztotta magát a sok orvossággal! Egy hete csak a patikát járjuk, kapott az mán mindenféle orvosságot: fejfájás ellen antinegrácsot, vírpirulát, puricilint, tetamuszt; szedte a sok inyzsekcijót. Mégis ágynak vót esve, csak niha kött fel, mikor nagyon elcsilipitotta magát. Akkor láthattad.

Odaszólt az urának:

— Te meg vetközzél mán le, mutasd meg ennek a rájnak (úrnak), milyen nagyon nárválós vagy.

— Most mit ír vele, ha levetközők? – nyöszörgött Ájtatosrabló. – Hát van ennek szeme, anélkül is ért a szóbul, okos ember ez.

— Szóval a pénzemért jöttem – makacskodott a hitelező.

— Na, nesze neked, jó cigány – csattant fel az asszony – Te meg okos embert csinálsz ebbül a dzsuhás gádzsóból, mikor látod, hogy hiába vakeralsz (beszélsz) neki, úgyse dzsaneli (érti) az okos szót, mer' prosztó!

De közben már Ájtatosrabló is felugrott az ágyról és hirtelen kelt indulatában még az oldalát fogni, meg jajgatni is elfelejtett:

— Na, most mondjad te kimlis gádzsó, hogy mennyit fizessek neked, mer' utána én mondom meg, hogy te mennyit fizessél nekem! Papírt csináltunk az orvossal arról, hogy amikor megrúgott a kehes lúvad, menyi károm lett nekem, amit te ki kell fizessél, mer' ha nem, a porálót (rendőrt) meg a bíróságot viszem rád!

Hetekig járt még a hitelező a pénzéért, minden alkalommal hasonló fogadtatásban volt része.

Végül Ájtatosrabló eladta a lovat másvalakinek. Akkor aztán furkósbottal fogadta a ló hívatlanul vendégségbe érkező volt gazdáját:

— Gyere, te kimlis gádzsó, előbb nézd meg, hogy nálam nincs a kehes lúvad, azután eltakarodj a házambul, mer ha még egyszer meglátlak itt ólálkodni, kinyújtlak, mint az asszony a tiszát, utána meg feladlak a singálónak (rendőrnek), hogy azér kaptad a verést, mer ide jársz nekem basnyót (tengerit) lopni!

*

Számarányos érdekképviselés – csak ha az RMDSZ bekerül a kormányba?

Mint ismeretes, egy ideje Romániában az a módi járja, hogy a kormányt alakító pártok nemcsak a kormánytiszségeket, a minisztériumok bársonyszékeit osztják el egymás közt, hanem a megyék szintjén működő úgynevezett dekoncentrált intézmények vezetői tisztségeit is. Ez konkrétan úgy történik, hogy az ellenzékbe szorult pártok által korábban (szintén politikai alapon) funkcióba juttatott igazgatókat, aligazgatókat menesztik, akik helyébe a választások nyertesei saját pártkatonáikat nevezik ki.

Tavaly, amikor a választások után a PSD és a PDL alakított kormányt, a liberális és az RMDSZ-es intézményvezetőket rúgták ki, illetve helyettesítették a PSD, illetve a PDL pártkatonáival. Mostanában viszont – annak egyenes következményeként, hogy a közelmúltban a PDL és az RMDSZ alakított kormányt, miközben a PSD ellenzékbe szorult – a PSD tavaly funkcióba juttatott pártkatonáit váltják le, hogy az így megüresedett bársonyszékeken a két újdonsült kormánypárt osztozhasson. („Zsíros” állásokról lévén szó, az osztozkodás esetenként nem zajlik civódásmentesen.)

A mostani osztozkodás kapcsán nyomdafestéket látott egy Csehi Árpád, a Szatmár Megyei Tanács elnöke által aláírt sajtóközlemény, amelyben egyebek között a következőket olvashatjuk: „A Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) és a Demokrata-Liberális Párt (PDL) Szatmár megyei szervezeteinek egyeztetéseiről megjelent sajtóanyagokra reagálva az RMDSZ néhány pontosítást kíván eszközölni. Mint ismeretes, a közös, RMDSZ–PDL kormánykoalíció kialakítása a helyi szintű dekoncentrált intézményekre is hatással van. Az országos protokollum alapján a dekoncentrált intézmények vezetése a magyar lakosság számarányának megfelelően Szatmár megyében 35,2 százalékban magyar szakembereket illet meg. (...) Az RMDSZ minden olyan megyében, ahol már megegyezés született, csupán a dekoncentrált intézmények vezetőségváltását kérte és vállalta a magyar lakosság számarányának megfelelő arányban. (...) A dekoncentrált intézmények magyar intézményvezetőinek kinevezése a magyar lakosság számaránya alapján kell történjen.”

Hogy is van ez? Gondoljuk végig együtt. Demokráciáról ott beszélhetünk, ahol a nemzeti kisebbségek érdekvédelmi szervezeteinek a képviselői is részt kapnak a hatalomban, mégpedig az illető kisebbség számarányának megfelelően.

Ezzel szemben mi következik a Szatmár Megyei Tanács elnöke által közöltekből? Az, hogy Romániában jelenleg magyar emberek csak akkor kerülhetnek vezető pozícióba a magyarság

számarányának megfelelően, ha az RMDSZ – a romániai magyarság ebben az összefüggésben egyetlen jelenleg számításba jöhető érdekvédő szervezete – bekerül a kormányba.

(A magyar esélyegyenlőség tulajdonképpen így is csorbul, hiszen a több mint félszáz megyei dekoncentrált intézményből négy katonai jellegűnek – rendőrség, csendőrség, katonaság, tűzoltóság – a vezetőiről „odafent” döntenek. Ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy ezek élére magyar ember eleve nem kerülhet.)

Amennyiben az RMDSZ ellenzékbe szorul – ami pedig a többpártrendszer játékszabályainak megfelelően bármely politikai alakulattal megeshet –, a magyar kisebbség eleve nem kaphat számarányának megfelelő részt a hatalomból, hiszen képviselői – a helyhatósági választások eredményeként esetlegesen funkcióba került megyei tanácselnököket és polgármestereket leszámítva – automatikusan kiszorulnak a vezető tisztségekből. Mégpedig akkor is, ha egy adott megyében, illetve övezetben a magyar lakosság nem kisebbségben, hanem többségben él. (Mint például a székely megyékben vagy Nagykároly környékén.)

Persze román részről erre azt mondhatják, hogy a román pártok képviselői a választási eredmények, illetve a politikai alkuk függvényében szintén kieshetnek a hatalomból, tehát Romániában csorbíthatatlanul érvényesül a pártok közötti esélyegyenlőség európai uniós elve.

Ez az állítás azonban csak a pártokra igaz, a nemzeti kisebbségek számarányos képviselete vonatkozásában már nem beszélhetünk esélyegyenlőségről. Hiszen annak, ha egyik vagy másik román párt ellenzékbe szorul, csak az illető párt és nem általában a románság érdekei látják kárát. (A kiszorult helyett kormányra kerülő párt képviselői más politikai alakulat katonái ugyan, de szintén románok.) Míg ha az RMDSZ szorul ellenzékbe, általában a magyar kisebbség marad hatékony érdekvédelem nélkül.

Summa summarum: akárhogy is alakul a helyzet, a románság képviselői nem maradhatnak ki a hatalomból, ezzel szemben a magyar kisebbség könnyen számarányának megfelelő

képviselet, illetve a saját sorsának alakításába való beleszólási lehetőség nélkül maradhat.

Ez így bizony nagyon rosszul van elrendezve, változtatni kellene rajta!

(*Reggeli Újság*, 2010.02.09.)

**

*

Közös vállalkozás

Térdigcsimbók favágógépet vásárolt, majd három nála sokkal csóróbb romával megegyezett abban, hogy közös vállalkozásképpen azok hárman kimennek a géppel falura dolgozni, az ingázást megtakarítandó ott is maradnak egy-két hétig (amíg munka adódik), a pénzen pedig, amit a géppel keresnek, hazatérésükkor megosztoznák.

Az egyezség megkötésekor több részletkérdés szóba se került. Így például nem tisztázták előre, hogy a három felfogadott roma hol fog aludni a „kiszállás” ideje alatt, ezért aztán disznóólban, istállóban húzták meg magukat éjszakára. Ebből még nem származott volna probléma, hiszen a felfogadott csórók egyébként sem voltak selyem paplanos ágyhoz szokva. Ám azt is elmulasztották előre kikötni, hogy ki milyen arányban részesüljön a leendő bevételből.

Amikor emberei az első kiszállásról visszatértek, Térdigcsimbók az ezek által két hét alatt megkeresett pénzt – amit a csórók (jól tudván, hogy ellenkező esetben úgyis besúgnák egymást) előzőleg hiánytalanul leszámoltak a markába – gondolkodás nélkül az utolsó lejig a saját zsebébe süllyesztette, és ezt mondta:

— Tik még nem kaphattok, mer' nekem sok vót a köcsigem. Tuggyátok, hogy csak most vettem a gépet, még tartozok bele, előbb aztat kell kifizessem!

A három roma persze lázongott, zúgolódott, sűrűn kérdezték, hogy hát akkor ők ingyen dolgoztak? De bizony akármennyit reklamáltak is, annyival maradtak. Térdigcsimbóktól még egy fél decire valót se tudtak visszaszerezni abból a pénzből, amit egyszer markába adtak.

A második többnapos kiszállás után abban a reményben számolták le (ismét hiánytalanul) Térdigcsimbók markába a befogadott romák az általuk megkeresett pénzt, hogy de most aztán egy csapásra jó vastagokká (gazdagokká) válnak, mert a korábban elmaradt járandóságukat is megkapják. Ehelyett Térdigcsimbók ismét a saját zsebébe csúszatta az egész összeget, és ezt mondta:

— Még mindig tartozok a gépbe, a gádzsó, akitől vettem, öl megfele, muszáj fizessek neki. Tinektek meg tudom, hogy most ügyis van mindenetek, eleget loptatok a gazdag parasztoktól!

— De hát, amit kaptunk, mind neked attuk oda, hogy osszad el igazságosan!

— Talán azt is ideadtátok nekem, amit megettetek, megittatok?! – replikázott Térdigcsimbók. – És amit az egyik helyen elloptatok, a másik helyen meg eladtatok, hogy azóta is egymást mondják tolvajnak a parasztok mindenfele, ahol csak jártatok?! Nekem ti csak ne nyomjátok itt a vakerát, mer' én nem vagyok prosztó gádzsó, aki beveszi, ismerem a rabló fajtátokat, tudom, hogy még a zsírt is leszopnátok rulam, ha hagynám!

A harmadik több napos falusi „kiszállás” után a három csóró roma azzal a szilárdan eltökélt szándékkal számolt el – mivel nem bíztak egymásban, ismét hiánytalanul – a megkeresett pénzzel, hogy de most aztán tényleg nem engedik, hogy Térdigcsimbók a járandóságuk kiadása helyett lyukat beszéljen a hasukba. Előre felkészültek, eltervezték, milyen ellenérvekkel fogják hárítani, megsemmisíteni szőrös szívű munkálatójuk amúgy is megalapozatlan, átlátszó érveit, kifogásait.

Azonban hiába, mert Térdigcsimbók minden számításukat keresztülhúzta. Miután ismét gondosan a saját zsebébe csúsztatta a három csóró roma által megkeresett egész összeget, nemes egyszerűséggel kijelentette:

— A gép az enyém, ugathattok amit akartok, szidhatjátok apámat, anyámat, pénzt éntőlem úgyse láttok!

**

*

Óriásszemétdomb

A kukurikui kakasfarmon egy ideig minden kakasnak megvolt a maga szemétdombja, amelyre felkapaszkodva kukorékolhatott. A legutóbb főkakassá választott tarajosnak azonban nem tetszett, hogy a kukurikui kakasközösség valamennyi tagja szabadon hallathatja a hangját.

— Felesleges szemétpocsékolás minden kakas számára külön szemétdombot fenntartani – mondogatta helyetteseinek. – Igaz, születésünknél fogva mindannyian esendő, azaz szemétdombon kukorékolásra vágyó kakasok vagyunk. Azonban ismerve a munkamegosztás előnyeit, nagyobb hatékonyságot érhetünk el, ha megosztjuk a tennivalókat. Vagyis ha úgy szervezzük át a munkát, hogy egyesek feladata a szüntelen és szakszerű kapirgálás, míg másoké az egész közösségünknek utat mutató kukorékolás legyen.

Mivel a központ és a szomszédos farmok vezetői is a kasegyenlőség veterán harcosai voltak, a kukurikui főkakas titokban oktatta ki helyetteseit:

— A tarajos alkotmány minden kakas számára szavatolja a kukorékolásszabadságot, tehát nem hozhatunk nyílt ellentörvényt. Ám van rá mód, hogy kerülő úton érjük el célunkat. Köztudott dolog, hogy minden kakas csak a maga szemétdombján úr, csak itt sze-

ret kukorékolni. Ha tehát takarékosági szempontokra hivatkozva megszüntetjük a közkakasok szemétdombjait, Kukurikuban gyakorlatilag kiküszöböljük a kukorékolásszabadságot!

Miután a részletkérdésekben is megállapodtak, munkához láttak. Az elkobzott kis méretű szemétdombok anyagából összegyűjtött hulladékból – a központból idelátogató ellenőrkakasokra gondolva – egy hatalmas szemétdombot építettek. Ez a különleges szemétdomb az ellenőrkakasokat elkápráztatta, ráadásul magassága miatt a tetejéről minden parányinak látszott, így az sem tűnhetett fel az innen letekintőnek, hogy a farm területén kisebb szemétdombok egyáltalán nincsenek.

A kakasfarmon jó ideig nem is vett észre hiányosságot egyetlen ellenőrkakas sem.

Amint az már hasonló esetekben lenni szokott, csak egy szerencsésen előadódott véletlennek köszönhető, hogy végül mégis fény derült a valóságra.

Több alacsonyabb beosztású ellenőrkakas után végre a farmra látogatott a legfőbb ellenőrkakas is, aki – szédülős természetű lévén – nem mert felkapaszkodni az óriásszemétdomb tetejére. A legfőbb ellenőrkakas ezért fejét csóválgatva alaposan megnézte magának a farm büszkeségét, majd kijelentette:

— Erre a hatalmas építményre semmi szükség! Fel kell számolni, építőelemeit azonban nem szabad megsemmisíteni, vagy más módon elpocsékolni. Ehelyett a haladás szolgálatába kell állítani. Előbb azonban még holnap hajnalban meg fogom hallgatni, mit kukorékolnak erről a kézenfekvő tervről a helybeli kakasközösség tagjai. Mert demokráciában élünk, nem dönthetünk az egyszerű tarajosok véleményének a meghallgatása nélkül!

Mivel a farmon szemétdombok híján a kialakult szokáshoz híven másnap reggel is elmaradt a többszólamú kukorékolás, kitört a botrány.

A központi kakasújságban cikk jelent meg, melynek szerzője feltette a kérdést: „Miért nem hallotta meg hosszú ideig senki, hogy a kukurikui kakasfarm környékén minden reggel csak egyetlen kakas kukorékol? Talán azért, mert az óriás szemétdomb

tetejére felkapaszkodott ellenőrök a magasban annyira elteltek saját személyük fontosságával, hogy nem jutott idejük másra is odafigyelni?”

Így kezdődött.

(1990)

**

*

Az Otthonom Szatmár megye könyvsorozat megjelent kötetei

1. Szatmár megye néhány településének története, 1993.
2. Muhi Sándor: 108 Szatmár megyei személyiség arcképe, 1994.
3. Muhi Sándor: A régi Szatmárnémeti, 1995.
4. Kónya László - Fazekas Lóránd: Szatmár megye magyar népi építésze, 1995.
5. Dr. Tempfli Imre: Kaplony monográfiája, 1996.
6. Szerk. Csirák Csaba: Egészségügy-történeti dolgozatok, 1997.
7. Sipos Ferenc: Mezőteremről jöttem, 1998.
8. Jeney György: Egy szatmári czívis emlékiratai, 1999.
9. Muhi Csilla: A szatmári Székesegyház története és képzőművészeti értékei, 2000.
10. Dr. Tempfli Imre, Sipos Ferenc: A szatmári római katolikus egyházmegye író papjai, 2000.
11. Benedek Zoltán: Nagykároly kultúrtörténete, 2000.
12. Csirák Csaba: Szatmári zsidó emlékek, 2001.
13. Gellért Sándor: Kóborló hadjáratok, 2001.
14. Dr. Tempfli Imre: Dr. Scheffler János püspök pásztorlevelei és utolsó írásai, 2002.
15. Boros Ernő: Mindennap eljött a halál, 2002.
16. Merli Rezső: Harmínckét település története, 2002.
17. Dr. Tempfli Imre: A kaplonyi monostor-templomok, 2002.
18. Csirák Csaba: A szatmárnémeti színjátszás otthonai, 2003.
19. Csirák Csaba: 50 év krónikája, 2003.
20. Muhi Sándor: Képzőművészeti élet Szatmáron, 2004.
21. Balogh Géza: Élő hagyományaink, 2004.
22. Muhi Csilla: Egyház és város, 2004.

23. Bársony István: Az elveszett paradicsom, 2005.
24. Kamil Emánuel: Erdélyi sárga karszalagosok, 2005.
25. Fazekas Lóránd: Mozaikkövek Szatmár város történetéhez, 2005.
26. Elek Imre: Avasvidéki útikalauz, 2005.
27. Sasi Nagy Béla: Egy szatmári emlékei, 2007.
28. Kulcsárné Mészáros Kinga: Hadad művészettörténeti emlékei, 2007.
29. Csirák Csaba: Színházi élet Szatmáron, 1898–1918, 2008.
30. Bereczky Orbán Zselyke: A Szatmár megyei népi táplálkozásról, 2008.
31. Fejér Kálmán - dr. Olsvai Imre: Hajnal akar lenni, válogatás szatmári népdalokból, 2009.
32. Dr. Tempfli Imre: Az Úr imája, gondolatok a Miatyánkról, 2009.
33. Szilágyi Kálmán: Szilágyi Domokos családi levelezése, 2010.
34. Fejér Kálmán: Hajnal akar lenni, válogatás húsz év népdalaiból, 2011.
35. Arдай László Attila: Hirdesd az Evangéliumot, A év, 2011.
36. Arдай László Attila: Hirdesd az Evangéliumot, B év, 2011.
37. Tempfli Imre: Jézus ismeretlen mondásai, 2011.
38. Arдай László Attila: Hirdesd az Evangéliumot, C év, 2011.
39. Szabó József: A korunkat sújtó demográfiai katasztrófák valós gyökerei, 2012.
40. Csirák Csaba - Elefánt Gyuri: Szatmári zsidók az egészségért, 2012.
41. Fényi József: Kényszermunkán a Szovjetunióban, 2013.
42. Dr. Ábrám Zoltán: Sárközi Lajos élete és munkássága, 2014.
43. Csirák Csaba: Adler Kaba élete és lágergrafikái, 2014.
44. Arдай László Attila: Krisztust hirdessük, A év, 2014.

45. Arday László Attila: Krisztust hirdessük, B év, 2014.
46. Arday László Attila: Krisztust hirdessük, C év, 2014.
47. Csirák Csaba: Magam vagyok a történelem. Beszélgetés özv. Betuker Józsefné Szödényi Mária ny. tanítónővel, 2015.
48. Nagydobai Kiss Sándor: Egy látószög, 2016.
49. Dr. Ábrám Zoltán: Az igazság szabaddá tesz, 2018.
50. Tempfli Imre: Van egy szavam számodra, 2018.
51. Csirák Csaba: Áldozatok püspöke, dr. Boromisza Tibor, 2018.
52. Dr. Tempfli Imre - Pakocs Károly: Tanulmány és visszaemlékezés a romániai kommunista börtönviszonyokra, 2019.
53. Fejér Kálmán zenetanár szerzeményei – Boldog nyarak Szatmárban, 2019.
54. Krassói Tibor: A nagykárolyi Kistemplom kántora, 2019.
55. Boros Ernő: Szatmári „svábokból jött magyarok” Romániában, 2020.
56. Csirák Csaba: Színészsírok a romániai Szatmárban, 2020.
57. Csirák Csaba: A Pápai Himnusz átültetője, Gyurits Antal a polihisztor, 2022.
58. Boros Ernő: „Hogy a magyar pusztuljon” 1944 vége–1945 eleje: Szatmár megyeiek a (barca)földvári haláltáborban, 2022.
59. Boros Ernő: Ostinato – Avagy: „Hát nem örült (...) ez a Deák Endre?” –, 2022.
60. Boros Ernő: Kannibália kannibáltalanítása - Karcolatok, groteszkek, jegyzetek, 2024.

**

*

